

Románia és Bulgária EU-tagságát októberre elnapolták

(MTI) - Bulgáriának és Romániának jó esélye van arra, hogy 2007. január elsején csatlakozhasson az Európai Unióhoz - tűnik ki az Európai Bizottság 2006. május 16-án Strasbourgban közzétett jelentéséből, amely - a több szférában mutatókozó bolgár és román lemaradás dacára - nem ajánlja a két balkáni ország felvételének egy évvel történő elhalasztását, de kilátásba helyez még egy értékelést ősz elején.

A Brüsszelben is hozzáférhetővé tett jelentések szerint Bulgáriának még hat, Romániának még négy területen kell sürgős lépéseket tennie: közös probléma a mezőgazdasági kifizetőügynökségek működőképessé tétele, a mezőgazdaság egységes irányító és ellenőrző rendszerének kiépítése, továbbá az állategészségügyi létesítmények uniós szintre fejlesztése. Emellett Bukarestnek adóügyi technológiáját kell összhangba hoznia a többi EU-országgal, Szófiának viszont komolyabb problémákkal kell megküzdenie, így a szervezett bűnözés elleni harcra kell bizonyítékokkal szolgálnia, fokoznia kell a pénzmosás elleni harcot, továbbá javítania kell a majdani uniós felzárkóztatási támogatások felhasználásának pénzügyi ellenőrzésére hivatott rendszert.

A Romániáról szóló jelentésben Brüsszel a romák helyzetében is további - a belépés időpontját már nem érintő - javításokat tart szükségesnek, a magyar kisebbségről nem esik szó, de a dokumentum megjegyzi, hogy továbbra is szoros figyelemmel kell követni a parlamentben megvitátás alatt álló kisebbségi törvényt. Haladást állapított meg az EU a javak visszaszolgáltatásának kérdésében is - így a jogi keret létrejöttét és az adminisztratív rendszer kialakítását -, ugyanakkor a kérelmek elbírálásának folyamatát még nem ki-elégítőnek minősítette.

A jelentések megállapítják, hogy az EU-csatlakozás politikai, illetve gazdasági kritériumainak mindkét ország továbbra is eleget tesz, de a reformokat folytatni kell a legtöbb területen. Mindkét ország immár makrogazdaságilag stabil, működő piacgazdaságnak számít, amely uniós tagként is állni tudja a versenyt, de ehhez szigorúan végre kell hajtaniuk a szerkezeti reformokat.

Bulgária esetében jelentős haladást jelzett Brüsszel olyan kulcsterületeken, mint az igazságszolgáltatás reformja, illetve a korrupció elleni harc. Mindkét téren ugyanakkor további eredményeket tart szükségesnek a bizottság. A szervezett bűnözés elleni fellépésben pedig kevés lényegi előrelépésről tesz említést az országjelentés. Kifogásolja a testület azt is, hogy a közigazgatás decentralizációjának stratégiáját nem fogadták még el. Az emberkereskedelem, a romák integrálása és a rasszizmus elleni fellépés is hagy még kívánnivalókat maga után.

Romániától ugyancsak további eredményeket vár az Európai Bizottság a korrupció elleni harcban, az állami fizetések skálájának felülvizsgálatában, az emberkereskedelem elleni fellépésben, valamint a romák társadalmi beilleszkedésének segítésében és a rasszizmus leküzdésében. Jelentős előrelépésről számolt be ugyanakkor a jelentés a gyermekvédelem területén - korábban ezt az egyik legaggasztóbb területként azonosították a brüsszeli jelentések.

Az értékeléseket az Európai Parlament plenáris ülésén bemutatva José Manuel Durao Barroso, az Európai Bizottság elnöke és Olli Rehn bővítési biztos megerősítették, hogy legkésőbb október elején a testület még egy helyzetjelentést ad a témában, egyérmelűen jelezve, hogy tartható-e a belépési határidő, illetve mely területeken van esetleg szükség pótlólagos rendelkezésekre a gördülékeny csatlakozás érdekében. Még mindkét országnak tennie kell a teljes felkészültség eléréséhez - hangoztatta Barroso az EP-képviselők előtt az interneten is közvetített ülésen.

*

Magyar EP-képviselők a kisebbségi kérdések nagyobb hangsúlyozását hiányolták

(MTI) - Elsősorban a kisebbségi problémák nagyobb hangsúlyozását hiányolták az Európai Parlament magyar képviselői az Európai Bizottság Romániáról kedden kiadott országértékelésében.

Tabajdi Csaba (MSZP) a plenáris ülésen elhangzott felszólalásában úgy vélte: a jelentés szinte teljesen elfeledkezik a kisebbségek kérdéséről, Gál Kinga (Fidesz-MPSZ) ugyan-csak arról érdeklődött, "hová tűnt a másfél milliós magyarság, Európa egyik legnagyobb kisebbsége a mostani jelentésből", míg Mohácsi Viktória (SZDSZ) arra mutatott rá, hogy most is sok közlés érkezik a két országból a bűnügyi szervek romákat sújtó túllépéseiről, rendőri támadásokról.

Gál Kinga hangoztatta, hogy míg a korábbi bizottsági, majd parlamenti jelentések mindegyike felhívta a figyelmet a romániai magyar közösség igényeire, a mostani alig említi, miközben "a romániai magyarok nem tűntek el 2005 októbere óta, az Európai Parlament által külön is problémásnak ítélt kérdések sem szívódtak fel". "Ezek meg nem oldott ügyek, és egyre nyilvánvalóbb, politikai akarat sincs megoldásukra: például egy kisebbségi törvény elfogadása a kulturális autonómia segítségével a magyar nyelvű felsőoktatás biztosítása, az önkormányzatiság elvének érvényesítése, a diszkriminatív választási törvény módosítása" - tette hozzá. Felszólalását befejezve átadta Rehnnek európai parlamenti képviselők levelét, továbbá "szimbolikusan néhányat a sok ezer közül, amelyeket erdélyi emberek, civil szervezetek intéztek hozzá".

Tabajdi Csaba leszögezte, hogy a Magyar Szocialista Párt EP-delegációja támogatja Bulgária és Románia 2007. január 1-jei felvételét, de támogatása "nem jelenthet felmentést a román és bolgár kormány számára, hogy tegyenek meg mindent az Európai Bizottság és az Európai Parlament korábbi és mostani jelentéseiben felsorolt hiányosságok kiküszöbölésére". Ő is sürgette, hogy "az Európai Bizottság kérje számon Románián korábbi döntései szellemében a kisebbségi törvény elfogadását, az egyházi ingatlanok visszaadását, és a magyar nyelvű államilag finanszírozott egyetem megeremtését". Úgy vélte, Rehn "kettős mércét alkalmaz", mert a két éve csatlakozott "tíz új tagállam esetében jóval többet követeltek kisebbségi téren, most pedig a jelenlegi tagállamokra hivatkozva ennél jóval kevesebbet akarnak számon kérni Romániától".

Dobolyi Alexandra (MSZP) helyesnek nevezte, hogy 2007-től csatlakozhat a két ország, és úgy vélte a bizottsági álláspont jó üzenet Románia és Bulgária népének. Megköszönte, hogy a bizottság felvetette a kisebbségi kérdést. Szerinte Románia csatlakozása, a határok eltűnése megoldást kínál a határon túl élő magyarok számára. Azt mondta együttal, az EP is számon fogja kérni Románián, hogy korábbi ígéretének megfelelően elfogadjá a kisebbségi törvényt.

Mohácsi Viktória szerint a két ország között jelentős különbség van: míg Szófia elismeri a romákat sújtó problémákat, Bukarest igyekszik azokat eltitkolni. Kifogásolta, hogy bár az oktatásban a szegregáció mindkét országban jelentős, mégis csak a bolgár jelentésben szerepel erre való utalás. A képviselőnek szerint ezért különösen Romániában kell fokozott figyelemmel követni a romák körülményeinek változását.

A szlovákiai magyar Duka-Zólyomi Árpád egyebek között arról beszélt, "téves az a megítélés - mint ahogy Olli Rehn biztos is nyilatkozta -, hogy az RMDSZ kormánytagsága elegendő eszköz a kisebbségek jogbiztonságának garantálására". Szerinte "a magyar közösséget képviselő politikai párt sohasem lesz többségben és csakis a többségi román politikai képvisellettől függően, annak kompromisszumkészségével lehet eredményt elérni". A néppárti képviselő a tagságot követően három évre szóló "szoros ellenőrzési rendszer" alkalmazását javasolta.

Szent-Iványi István (SZDSZ) az MTI-hez el-

juttatott kommentárjában üdvözölte az Európai Bizottság javaslatát. "A két tagjelölt állam alapvetően sikeres reformlépéseinek elismerése e döntés, amelyben nélkülözhetetlen szerepet játszottak a román és bolgár liberálisok. A folyamat azonban ezzel nem érhet véget, sőt a csatlakozást követően is folytatódnia kell" - tette hozzá. Sajnálatosnak tartotta, hogy a kisebbségek anyanyelvi felsőoktatása nem kapott kellő figyelmet, és nem osztja "a restitúcióval kapcsolatos optimista értékelést" sem. Kifogásolta, hogy a verespataki bányaberuházás kérdése kimaradt.

Az EP e témával foglalkozó plenáris vitáját lezáró felszólalásában Olli Rehn bővítési biztos nem reagált a kisebbségi problémákkal kapcsolatos felvetésekre. Megismételte ugyanakkor, hogy ősszel a bizottság még készít egy beszámolót, amelyben érinti a csatlakozással kapcsolatos problémákat.

Rendszerváltók egymás ellen

A magyarországi választásokon - az SZDSZ 1994. évi szocialistákkal történt koalíciókötése után - újabb komoly nézeteltérések mutatkoztak az egykori rendszerváltók között. Most az MDF fordult szembe a Fidesz vezette jobboldali szövetséggel, bár egyelőre nem állt át a másik oldalra, csupán annak közvetett, elsősorban média segítségét vette igénybe. A választási eredményekre ezen túl komoly befolyással bírt néhány neves rendszerváltó közíró pálfordulása. Debreczeni József már korábban hangoztatta fenntartásait a Fidesz, s különösen Orbán Viktor politikájával kapcsolatban, viszont a kampány finisében az addig objektív, független elemzéseket közreadó Tölgyessy Péter is a baloldalt segítette a nagy példányszámú Népszabadság hasábjain márc. 25-én, majd április 15-én közreadott terjedelmes írsaival, melyekből kiolvasható volt a sértettség, amivel hitelt érdemlő elemzőnek meg kell tudnia küzdeni. Talán nem tudta feldolgozni, hogy a Fidesz már nem indította képviselőjelöltként?

Tölgyessy a magyar választók politikai attitűdjét keresve megelégedett olyan általánosságokkal, mint „piacellenesség”, „múltba révülés”, „melységes borúlátás”. Vajon el sem képzelhetjük, hogy a globális nagytőke viselkedése kiválthat jogos bírálatot? Erősíthette a történelmi vereségtudatot, hogy miközben javult az 1989-90-es nemzetközi átrendeződés után a balti, a horvát, a szlovák nemzetek helyzete, a „magyar kérdés” sok szempontból megoldatlan maradt? Nem lehet, hogy a rendszerváltozás vonata valahol kisiklott, hogy a választók jó része „nem ezt a lovat akarta”? Hogy elégedetlen, mert 10-15 éve Magyarország élen járt a rendszert váltott országok között, s most lemaradt? Hozzánk, a „kissé” valóban több a munkanélküli a vártnál, hogy joggal irritálhatják az állampolgárokat a latin-amerikai jellegű vagyoni különbségek, a cigányság, a hajléktalanok, a kisnyugdíjasok reménytelen helyzete?

Ahogy a populizmus, úgy a Tölgyessynél is tetten érhető reformdemagógia sem segítheti a fennállást. Mintha egyre többen „szépelemkű” Grósz Károly frázisait ismételnének. Tudomásul kellene venni, hogy az embereket nem az állami költségvetés, hanem saját háztartásuk egyensúlya érdekli elsősorban. Az évtizedeken át a magyarokba sulykolt vulgármaterializmus hatása, hogy még liberális demokráta is közvetlen összefüggést látnak a kettő között. Ettől már nincs is oly messze a kádári aranymondás: „Elvtársak, csak azt tudjuk elosztani, amit megtermeltünk.”

Persze, Tölgyessy most is elegánsan fogalmazott, elemzése gazdag volt kiváló részletekben, mégis mintha gyakran félreisiklott volna a tolla. Már hogyan érdekelt volna a Fideszt „a nagyvárosi, nem valóságos, nyugatos polgárosodást kívánók véleménye.” Legfeljebb nem tudott most sem eléggé közel férközni hozzájuk a magyarországi modernizáció sajátosságai miatt. Az ugyanis már a hetvenes években megindult, s magán viseli az akkori közeg jellemzőit, amely a nép mákonyának tekintette a vallásosságot, nacionalizmusnak a nemzeti hagyományőrzést, s minden földi jót balról eredeztetett. Nem véletlen, hogy a Fidesz befolyása ott érvényesült ezen a választáson is, ahol ez a hangütés nem nyert teret: vidéken, a történelmi középosztály leszármazottjai, s a magyarságukat értéknek tekintők körében. A „nyugatosságról” meg csak annyit, nézzünk a választási térképre: a nyugat-dunántúli megyékben most is elsópró jobboldali fölény mutatkozott.

Sokáig titkolta a Fidesz, milyen új arcokkal kíván a választási küzdelemben pástra lépni, hiszen megtanulta ellenfele lejárató kampányainak eredményességét. Ahogyan a média rárontott dr. Mikola Istvánra, aki kidolgozta a magyarság súlyos egészségügyi, nemzetszichológiai és demográfiai helyzete megváltoztatásának koncepcióját, az igazolta ezt a félelmet. A „Hetihetes” c. RTL-műsor megmondó emberei április 2-án legalább egy millió néző előtt piszkolták, nemcsak politikai, hanem emberi minőségében is. Hogy valójában nem Mikoláról volt szó, azt jól mutatja, hogy az első választási forduló után jobboldali miniszterelnök-jelöltként szóba hozott - vitathatatlanul szerény, de a politikai életben szakmai értékeléseivel folyamatosan jelenlévő - Bod Péter Ákos is megkapta, hogy súlytalan, hirtelen előrangot kapott figura, pedig a rendszerváltás utáni első kormány gazdasági minisztere volt, majd a Magyar Nemzeti Bank elnöke, s jó ideig bankvezér Nyugaton.

A szocialisták „köztársasági” szólamainak gyengeségét érezte Tölgyessy Péter, de nem fejtette ki alaposan véleményét. A csehek büszkén jelölik meg államformájukként a köztársaságot. Sohasem Csehor-szágot írnak, mindig Cseh Köztársaságot. Joggal, mert 1918-ban, 1945-ben és 1989-ben is egyértelműen nemzeti felszabadulásként élhették meg az ország újjászületését. Magyarország esetében az új, modern államforma 1918-ban országvesztéssel, 1945-ben szovjet megszállással, 1989. október 23-án posztkommunista manipulációval esett egybe!

A második dolgozatban kevesebb volt az elemzés, gyakorlatilag nyílt választási propaganda-irat volt a kormányzó koalíció mellett, bár Tölgyessy elismerte benne Gyurcsány Ferenc Orbánt utánzó populizmusát. A jobboldal második fordulás sikere esetén politikai válsággal riogatott, a várva várt nyugalom helyett. Elfeledkezvén arról, hogy minden gondjábólja mellett a rendszerváltozás óta a magyar politikai légkör a legbékésebb Kelet-Közép-Európában. Gyurcsány másfél éve véghezvitt puccsát leszámítva, Magyarországon csak választások révén (s Antall József halála után) következett be kormányváltás, s nem volt szükség még kisebbségi kormányzásra sem, szemben a szélsőségektől, gátlástalan korrupciótól, sőt politikai terrorizmustól valóban gyötört lengyel, cseh, szlovák, román, szerb, ukrán állapottal. Orbán Viktor és csapata 2002-ben politikailag lenullázta Torgyán Józsefet, s a perifériára szorította Csurka Istvánt. Természetes, hogy ezek egykori hívei most nagyrészt a Fidesz-KDNP-re szavaztak. Sok áldemokrata bánatára sem választójoguktól megfosztani, sem internálni nem lehet őket. (Egyébként, ha a MIÉP-Jobbik olyan kevés voksot kapott volna az első fordulóban, mint a két munkáspárt, a Fidesz nyerte volna meg a listás menetet!) Csak sértettség diktálta politikai elfogultsága következtében ijesztgethetett ennek ismeretében Tölgyessy politikai káosszal jobboldali győzelem esetén. Jó ízlése azonban megmentette attól, hogy retorikája olyan maró gyűlöletbe torkolljon, mint a hasonlóan Orbán főbiában szenvedő Debreczeni József pamfletjei.

Rendszerváltó múltja, vitathatatlan szakértelme, s a parlamenti Fidesz-frakcióban vállalt szerepe miatt azonban sok potenciális jobboldali választót bizonytalanított el, s hozzájárulhatott a végeredmény kialakulásához. A nemzeti jobboldal egységének megtörése elősegítette a szocialista-szabad demok-rata győzelmet.

SZABÓ A. FERENC

Határon innen - határon túl

MEGNYÍLT AZ 56-OS KIÁLLÍTÁS EISENSTADT/KISMARTONBAN

Mint már arról korábban hírt adtunk, első ilyen irányú együttműködés eredményeként a Burgenlandi Tartományi Múzeum és a Szombathelyi Savaria Múzeum közösen rendeznek kiállítást 1956 ötvenedik évfordulójára. A megnyitásra május 18-án került sor Eisenstadt/Kismartonban. A cím találoán fejezi ki – különösen németül – azt az immár történelmi hátteret, amibe beleágyazódik a magyarországi felkelés, majd pedig a menekülthullám, mindenekelőtt Ausztriába. **Vom Traum zum Trauma**, azaz **Álomból a rémálomba**. Bár mindenki számára egyértelmű, hogy mindkettőnek magyar vonatkozása van, a megnyitón a burgenlandi tartományi kormány egyik képviselője ezt Ausztriára akarta vonatkoztatni, azaz milyen veszélyhelyzetet jelentett az alig beteljesült álom, Ausztria függetlenségének megszerzése után egy évre az osztrák–magyar határon fegyvercsörtetés. Mind-
ezt természetesen nem kell szó szerint venni, mint azt a szintén tartományi politikus szájából jött elszólást a történeti visszapiillantásban: amikor Burgenland 1921-ben Magyarországhoz került.

Sokkal fontosabb és súlyosabb 1956 emlékének közös felelevenítése, hiszen – különösen a határovezet – egyaránt érintették az akkori események. Ennek megfelelően ugyan általános visszapiillantást is kínál a tárlat a kialakult légkörről, a forradalmi eseményekről Budapesten, ellenben érthető okokból a határovezet szemlélhető mind magyar, mind pedig osztrák oldalról. Előbbi nem szorítkozik 1956 őszére, hanem kitekintést nyújt az azt követő évek „szocialista” mindennapjaira is. Az osztrák oldal inkább a menekülés „folyamatára” összpontosít. Ausztriától Amerikáig sokan szemlélhették menekülésük színhelyét, netán magukra is ismernének egyik vagy másik felvételen.

A tartományi szinten valamelyest monументálisnak is tekinthető vállalkozás a tárgyiasság benyomását kelti; nem kelt érzelmeket, nem támaszt „légkört”. Valójában olyan képet közvetít, ami távolságtartással, indulatok nélkül emlékeztet. A szervezők – különösen a Savaria

Múzeum jóvoltából –, bár az eredeti géppiszolytól szovjet és magyar egyenruhákig sok minden megtalálható és megsemmisíthető, nem törekedtek hatásvadászatra, ami jól is van így. Ennek persze van valami szinte kimondhatatlan hátránya: a részletekben elvész a „nagy esemény” és annak jelentősége. Mintegy erre célzott Rásky Béla történész megnyitó előadásában, rámutatva a tényleges arányokra, utalva arra, mi maradt 1956-ból. Találoán jegyezte meg: amennyire egységes volt Magyarország népe a forradalom napjaiban, annál inkább szétaprózódott a viszonyítás és értékelés, úgy, hogy ma – különböző megközelítés révén – több, sőt, sok ötvenhat létezik az emlékezetben és az értékelésben.

Hannah Arendt 1957-ben írt esszéjéből idéve mintegy alaphangként üti le az 1956-os magyar forradalomspontaneitását, ami minden negatív kísérőjelenség nélkül egy egész nép szabadságvágyából robbant ki. Rásky Béla azt is említette, hogy 1956 nélkül nem lett volna 1989, éppen ezért leveretésében is győzött a forradalom. Ausztriától eltérően Magyarországon hivatalosan bár törvényerőre emelkedett a „forradalom és szabadságharc” megnevezés, 1956 feldolgozása és a történelemben való beépítése a visszanyert szabadságban sem könnyű feladat. 50 év után – mint mondta – még mindig látható, mennyire fájdalmas lehet 1956: fáj, hogy manapság gyakran olyanok nyilatkoznak róla, akik évtizedeken át a forradalom árulói voltak, sőt, talán közvetlenül is közreműködtek a megtorlásokban és a jogtalanság államának felépítésében. Fáj, hogy ugyanezen személyek – ha nem is valamennyien – a megbánásnak semmi jelét nem mutatják, nem juttatják kifejezésre sajnálkozásukat tetteik felett. Fáj, hogy ezt a forradalmat, amely az emberi méltóságért, türelemért szállt síkra, gyakran szélsőjobboldali körök sajátítják ki. Ezáltal nem törhet magának utat a pozitív emlékezet, és közömbössé válik a fiatalság számára a magyar történelemnek ez a nagyszerű eseménye.

pannóniakultúrkör

Az Esterházy Magánalapítvány a 2009-es Haydn-évre tekintettel létrehozta a pannóniakultúrkör interregionális és határon túli kezdeményezést a kulturális élet céltudatos fejlesztésére a Kismarton – Fertő – Nyugat-Magyarország régióban. Esterházy ezzel rámutat az összenövő régiók nagy kulturális potenciáljára, és fórumot kíván létrehozni a tevékenység összefogására. A projekt beruházási mérete kb. 110–115 millió Euró. A tartományi, szövetségi döntéshozókkal, valamint a magyar Nemzeti Kulturális Örökség minisztériummal már foly-
nak a tárgyalások.

Az 1994-ben létrehozott Esterházy Magánalapítvány viseli a sokrétű gyűjtemények valamint a történelmi épületegyüttesek gondját Kismartonban, Fraknón, Lakonpakon és Lánzsérton. Míg eleinte az erdőgazdálkodás modernizálása volt az alapítvány fő célja, 2000-től a súlypont áttérőldött a kultúra támogatására. 1990-2005 között közel 39 millió Eurot fektettek be a kulturális értékek restaurálására. A pannóniakultúrkör keretében Esterházy további 33–36 millió Euró beruházását tervezi.

A kismartoni Esterházy-kastély felújítása és kiépítése áll a kezdeményezés középpontjában. Az egyedülálló akusztikájú Haydn-terem klimatizálása által lehetővé válik az egészséves használat, kiegészítve próbatermekkel, művészöltözőkkel. A tartománnyal karöltve Esterházy a kastély bővítése révén közép- és kelet-európai Modern Művészet Galériának is helyet kíván teremteni. A 70.000 kötetes Hercegi Könyvtár – a világ egyik legnagyobb magánkönyvtára – restaurálása, kutatása és megnyitása a közönség számára további projekt, melynek céljára Esterházy Melinda külön 3 millió Euróval emeli az alapítvány tőkéjét. Továbbá tervezik az ú.n. Kastélykerület (Schlossbezirk) szanálását és a volt ágostonrendi kolostorban emelt szintű szálloda létesítését.

Mindez kb. 110–115 millió Euró beruházást jelent, melyből kb. 90 millió nagyrészt a nyilvánosság által használt kastélyra esik. Esterházy partnereként és a beruházás hordozójaként meg óhajta nyerni az Európai Uniót, az osztrák államot, a burgenlandi tartományt és a kismartoni önkormányzatot. Ebbe a Private Public Partnershipbe Esterházy is természetesen nagy összeget, kb. 20–24 millió Eurot fektet be.

A pannóniakultúrkör tartalma a következő években tartományi, szövetségi, szlovák és magyar kapcsolatok révén fog továbbfejlődni. Az eddigiek, mint a St. Margarethen/szentmargitbányai Ünnepi Ope-

ra-Játékok, a Mörbisch/fertőmeggyesi Ünnepi Tavi Játékok, a St. Margarethen/szentmargitbányai Szobrász-szimpozium, a 2005-ben Bécs, Brunn, Győr, Pozsony és Sopron térségében 8 történelmi parkból alakult Nagy Kertek hálózata, a Liszt-koncertház Doborjánban, a „Borcsengés” bor- és zenefesztivál Közép-Burgenlandban, a Wiesen/réftá-lui „Nova Rock” rockfesztivál, és a kismartoni és szombathelyi múzeumok közös kiállítása Álom és rémálom címmel az 1956-os magyar forradalom, és a menekülthullám emlékére, ezek képezik a pannóniakultúrkör tevékenységének alapjait.

„A pannóniakultúrkör hivatott a kulturális csereplatform szerepét betölteni” mondotta dr. Otrubay István, az Esterházy Magánalapítvány elnöke. „Régi barátságok felélesztésével és új partner-kapcsolatok létrehozásával fogunk hozzájárulni a régiók közötti hídépítéshez.”

SZEMERÉDI

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat, a Bécsi Napló 2006/ 2. számában közzétett 28.406,06 Euro összeg 2006. május 25-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Balassa György	15,00
Déri Edit	100,00
Nemes Anikó	30,00
Pogány Géza	20,00
Stipsicz Katalin	25,00
Szabó Attila	20,00

A támogatások eddig befolyt teljes összege 28.616,06 Euro.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett egyben a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthonul szolgál.

Deák Ernő elnök, Radda István főtítkár, Kántás János pénztáros
További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1., Bankleitzahl/ Bankirányítószám 60000, Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. IBAN 00007255731 + 00060000

Hozzászólás a Bécsi Napló 2006. március-áprilisi számában megjelent „Szüleink becsaptak” című beszámolóhoz.

Az amerikai házaspár, véleményem szerint, joggal veti fel, hogy az emigrációban élő idősebb nemzedék becsapta a gyermekeit, amikor egy dédelgetett magyarsággépet örökölt rájuk, amihez képest, itt élve közöttünk, mást talál-tak. Úgy gondolom, hogy mi, itthoniak is sok-szor dugjuk fejünket a homokba strucc módjára, és szinte menekülünk a vágott képet mind jobban zavaró sötét árnyalatoktól. Az ismét Európához tartozó, szabad, demokratikus Magyarország sok tekintetben illúzió, és ezúttal csak az amerikai olvasók által megbotránkoztató jelekre utalok.

Ha még csak a Moszkva térről, a hajléktalanok megbotránkoztató viselkedéséről lenne szó, azt talán elbírná a dédelgetett magyarsággépet is, hisz bármely nagyvárosnak lehet az összképből kilógó tere, lakónegyede. De hazánkban, és elsősorban fővárosunkban a közbiztonság romlott hihetetlen (nem is eléggé bemutatott) mértékben. Országszerte gyilkolnak – külföldieket is – pénzszerzés reményében. Idős, védtelen emberekre törnek rá otthonukban, akkor is megölve őket, ha már hozzájutottak a várt zsákmányhoz. Elég néhány sétát tenni Budapesten ahhoz, hogy meggyőződjünk róla: a lényegében már eladhatatlan földszintes lakásokban élők börtönben érezhetik magukat rácsaik mögött, a vidékre kiköltöző tehetős városiak szinte erődtéményt emelnek maguk köré, inkább vadállatra, mint házörzőre hasonló kutyákkal, a riasztórendszer a jobb lakásokon csaknem annyira gyakori, mint a tányérantenna a műholdas tévéhez. De ha valóban rákészüli a rabló, mit segít az elfűrészelhető rács, a gázzal elkábítható erős kutya, a pisztollyal sakkban tartott családfe? A riasztójelzésre mennyi idő alatt ér ki - főleg csúcsforgalomban - a járőr?

Barátomat kísértem a minap, az első napfényes szombat délelőtt egy pesti térrre, ahol ő valami érdekeset akart lefényképezni, egy épületet, egy szobrot, vagy talán egy emléktáblát. Idilli hangulat volt: tíz méternyire, az úttest másik oldalán árut szállítottak az ABC-be, és mellette kinyitották az italkimérést. Emberek jöttek-mentek, vásároltak, iszogattak. Én az autó mellett nézelődtem. Barátom ki sem vette a csomagtartóból az autóstáskát, a fényképezőgép tartozékait rejtő készenléti táskát. Kattintott néhányat, még szólt is, hogy álljak ki a képből, majd visszajött, hogy induljunk. Nekem jutott eszembe az, hogy az épület másik oldalát nem is nézte meg. Szóltam, bár ne tettem volna. El-indult utánam, tettünk vagy harminc métert. Fényképezett, visszamentünk az autóhoz, és ledermedtünk. A csomagtér ablaka bezúvva, az autóstáska, a készenléti táska tartalék géppel, objektívokkal sehol. Szemközt, tíz méternyire, az úttest másik oldalán emberek jöttek-mentek a boltba, mint az előbb.

Barátom megsemmisült. Évek munkájával teremtette elő a másfél millió forintot érő készletet, ami egy pillanat alatt semmivé vált. Gépic-sen hívta mobilról előbb a bankot a hitelkártyák letiltásáért, utóbb a rendőrséget.

Legalább fél óra telt el, mire a bűnügyi technikus kiért, és hozzákezdett a nyomok rögzítéséhez. Barátom ekkor elindult a túloldalra, ahol felfigyelt egy jól megtermett, napszemüveges, atlétikós, rövidnadrágos, barna bőrű férfira, aki egy széken üldögélt az italkimérés bejáratánál. Barátom egyenesen hozzá ment, és kerekken megmondta neki, hogy ha az illető arról hal-lana, hogy valaki az imént eltűnt iratokat (és tárgyakat) megtalálná, akkor a becsületes megtalálót kész illó jutalomban részesíteni. Az üldögélő férfiú hozatott tollat és papírt (barátomé az eltűnt autóstáskában maradt), felíratta a mobiltelefonszámot.

Amikor legközelebb találkoztunk barátom-mal, elmesélte, hogy másnap valaki felhívta a megadott számon, felajánlotta (sajnos, csak) az iratokat. Fáradozásáért 20.000,- forintot kért. Barátom túlélte ezt a találkozást is, ma már ismét boldog tulajdonosa jogosítványának, személyi okmányainak. Letiltott hitelkártyája helyett példás gyorsasággal (és méltányos áron) küldött újat a bank.

Mit tehetek hozzá a történehez? A mi családunkhoz 1989 óta háromszor törtek be. Először esküvőnk előestéjén, a bérelt lakásunkba, másodsor társasházunkba, harmadszor családi házunkba. Pedig, ahogy életünk kiteljesedett, a védelmi rendszerek közül is egyre korszerű-beket szereltettünk be. Az egyetlen lakásban, ahol nem törtek be hozzánk, páncélozott bejá-rati ajtót rakattunk, sokat tapasztalt szomszédunk szabadalmaztatta. Egyszer elvitték a két

percre magára hagyott (a nyílt utcán, tehát nem a mélygarázsban vagy parkolóban őrzött) autómát. A rádióhírdetést követő fél napon belül jelentkező becsületes megtaláló tartotta a markát. A szűk ismeretségi körünkben talán nincs olyan, akihez a közelmúltban ne törtek volna be, vagy akinek ne lopták volna el valamely értékét. Hányszor kellett újra nekiveselkedni az életnek? Családi házban élő barátainkkal együtt beködoljuk az emeletet, ha leme-gyünk a nappaliba, és fordítva. Ha kell, percenként.

Kényszerpálya ez: ha nem akarunk megbolondulni, akkor ki kell zárni tudatunkból a fenyegetettséget, tehát meg kell festenünk a magunk dédelgetett képét.

Avagy eldöntjük, hogy most kell itt hagyni ezt az országot.

Azért, hogy gyermekeinket nyugodtan engedhessük el este a moziba, azért, hogy akár ők, akár mi merjünk tartani többet magunknál, mint két-háromezer forintot, azért, hogy a nyári kánikulában ismét ki merjük nyitni a hálószobánk ablakát, azért, hogy kinn merjünk aludni az erkélyen, a kertben, mint külföldi barátainknál (vagy, mint gyermekkorunkban). Azért, hogy megér-jük: elég házaink körül a jelképes kerítés, azért, hogy az autónkat nyugodtan odahagyjuk az utcán, netán azért, hogy ki se kelljen vennünk az indítókulcsot, mint a szerencsésebb országokban ezt oly sokszor láttuk.

Azután, ha elmentünk, és új hazánkban új otthont teremtettünk, csak a szépre emléke-zünk, és meséket mondunk elődeink hőstetteiről, talán még szánakozunk is azokon, akiket a nyomor lopni kényszerített.

N.N.

(Az esetleges bonyodalmak elkerülése végett, kérem nevem és címem mellőzését!)

Palermóban séta közben

Öcsém-mel nemrégén Palermóban jártunk, a város tele turistákkal. Mi is szép tavaszi napot fogtunk ki. A Via Roman sétáltunk a pálya-udvar felé. Útunk végén jobbra fordulva széles, furcsa nevű sétány nyílt előttünk: Corso Tukory. Palermóban ez, az ismert utcanévek között, mint Via Vittorio Emanuele, Via Cavour, Via Abraham Lncoln valahogyan különösen hatott. Ki voltál, mit csináltál te jó Tukory? A választ erre, már a tengerpart közelében fekvő szép nagy parkban kaptuk.

A park közepén az ismert olasz szabadságharcos, Garibaldi szobra áll, tőle nem messze magas, fehér márvány alapon nagybajuszos férfi mellszobra látható. Neve Aloysio Tüköry. Itt már legalább a családi neve helyes magyarsággal íródott.

Szépen nézett ránk az öreg harcos Garibaldi hadából. Különös élmény volt számunkra Palermóban ez a találkozás. Bécsi magyarokként Tüköryről eddig többet még nem tudtunk meg, de utánajárunk.

KAITAN R.

BIZONYOS PEREGRINUS (Kellemes utazást! Bécsi Napló 200662. sz.) jajgat az osztrák vasúti árak miatt. Kénytelen vagyok az ÖBB védelmében szót emelni. A minap (februárban) Pestre szándékozván menni, megkérdeztem a Südbahnhof pénztárosát a kedvezményes utazás lehetőségeiről. Felvilágosított: ha a jegyet fix vonatra előre veszem meg, akkor 39 Euró helyett csak 19 Euróba kerül, s arra a kérdésemre, hogy érvényes-e ez visszafelé is, utána nézett, s azt válaszolta, erre akkor van lehetőség, ha szintén egy bizonyos meghatározott vonatra váltok jegyet, aminek az ára 25 Euró, mindkét irányban helyjeggyel. Tehát össze-vissza 44 Euró 73 helyett. Az öregeket megillető kedvezményes igazolvány erre nem érvényes. Minden varázslat és család nélkül.

Tisztelettel, barátsággal Virágh Imre

Lapzárta minden páratlan hónap 10-én
TELEFAX: + 43 1 532 60 49
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Eladnám a Mátra hegységben található Bükkszéki Salvus Gyógyfürdő közelében épült 2 szobás, kertes, csendes, régi lakásomat. Irányár: 8 millió forint. Tel.: 0036-20/5859-620

++

Hogyan tovább magyarok?

A Bécsi Napló szerkesztősége gondolatébresztő szerkesztőségi cikkével – Demokrácia és politikai erkölcs: Felelősség a magyar kisebbségekért (Bécsi Napló, 2005. november–december) – vitát kezdeményezett, illetve javasolt olyan témában amely valamennyiünket közös gondolkodásra ösztönöz.

A magyarországi “rendszerváltoztatás” óta egyre többeket foglalkoztat a határainkon túl élő magyarokkal kapcsolatos kérdés, de úgy látom igazán érdeminek nevezhető lépés ebben a dologban sem történt az elmúlt több, mint másfél évtizedben.

A magyarországi politikai élet szereplői, a különböző politikai erők – pártok és magukat pártoknak nem tekintő szervezetek – több mint másfél évtizeddel a demokratikusnak tekintett Magyarország létrejötte után sem dolgoztak ki egységes, nemzeti konszenzuson alapuló elképzelést a magyar–magyar viszony alakításához, a nemzetközi szinten, fórumokon történő egységes fellépéshez. A ma létező gyakorlat a különböző csatornákon történő pénzosztásokat jelenti, amelyek nem egy esetben követhetetlenek és következtelenek és egyes határainkon túl élő közéleti személyiségek szerint ezen gyakorlat csak az egykoron elcsatolt területeken élők megosztását eredményezte ill. eredményezi.

Így van-e ez vagy nem? - azt én nem tudom ellenőrizni, igazolni vagy cáfolni; az viszont számomra is jól érzékelhető, hogy ma Magyarországon politikai vitákat, vádaskodásokat indukál a határainkon kívül élő magyarokkal kapcsolatos “semmi”.

Mint történész – nem a kisebbségi ügyek szakértője – a múltba visszanezve azt látom, hogy az 1918 után kialakult helyzet – az I. világháborús vereség, majd a Párizs melletti Versaillesben aláírt békediktátum, az ún. trianoni béke (1920. június 4.) – határozta meg Magyarország XX. századi lehetőségeit. Az 1919 augusztusa után létrejött és az 1920. március 1-jén államfővé (Magyarország kormányzója) választott nagybányai Horthy Miklós nevével fémjelzett és mintegy huszonöt esztendőig megért korszak szinte valamennyi politikai szereplője, pártja valamilyen következetes volt, nevezetesen a revízióban, annak hangoztatásában és remélt megvalósításában való közreműködésben.

Egykoron a revízió elutasítása, annak tagadása a politikai öngyilkossággal lett volna egyenlő. Sem a konzervatív, sem a radikális, sem a liberális, sem a legális baloldali erők nem fogadták el – természetesen kényszerűen tudomásul vették – a trianoni békediktátumot s annak megváltoztatását feladatuknak tekintették. Természetesen jelentős különbségek voltak a “mindent vissza” és a realitásokon nyugvó elképzelések – etnikai határok kialakítása, népszavazás bizonyos területeken és kérdésekben, stb. – között.

Mondhatnánk ma azt, hogy a politikai Magyarország ebben a kérdésben egységes volt és következetes. Ahogy következetes volt az újonnan kialakított határainkon kívülre került magyarság támogatásában is. A felvidéki, erdélyi, délvideki – hogy a korabeli szóhasználatból éljek – magyarság biztos lehetett abban, hogy a nemzetközi politikai életben ugyan erősen korlátozott lehetőségekkel bíró Magyarország minden esetben a követeléseik mögött áll, sérelmeik hangoztatója és támaszuk.

Nem volt ebben a kérdésben különbség a belpolitikában mást képviselő Peyer Károly, Bethlen István gróf és Eckhardt Tibor között, de említhetném Teleki Pál gróf, Gömbös Gyula vagy Bajcsy-Zsilinszky Endre nevét is.

S ma? Egyrészt nem látni a magyar politikai életben a jelzett személyekhez hasonló kvalitású politikusokat és úgy tűnik, még véletlenül sem értenek egyet a határainkon túl élő magyarokkal kapcsolatos kérdésekben.

Miért gondolom én ezt? Sikerült a határainkon túlra exportálni a magyarországi belső vitákat és a megosztottságot. Már nincsenek egységes magyar politikai erők

Ukrajnában, Romániában, Szerbia-Montenegróban, de a lélekszámában kicsiny horvátországi magyarság is megosztott. Talán Szlovákia és Szlovénia, illetve az ott élő magyarság tekinthető kivételnék.

Nem nemzeti, hanem magyarországi pártérdekek és szimpátiák alapján szerveződnek a határainkon túli magyar erők. Ki kit és mennyivel támogat? - ez az alapvető kérdés. Határon túli politikusok foglalkoznak meg elvárásokat, követeléseket a magyarországi belpolitikai élet különböző kérdéseivel kapcsolatban – lásd a 2006. április 9-ei és 23-ai magyarországi országgyűlési választásokat! –, míg a magyarországi politikai erők és pártok mazsoláztatnak a határainkon túli politikusok és érdekeltségeik között s közben a másikat hibáztatják miközben szeretnének maguknak és érdekcsoportjának nagyobb szeletet kihasítani a támogatásokból.

Egy partiumi utam során – általában történelmi előadásokat szoktam tartani a határainkon túl, illetve a Duna Televízió alelnökeként (2001–2004) a határainkon túli magyarok számára a Duna Televízió / mára lassan elhaló / kulturális küldetéséről, a valamennyiünket összekötő közös múltról, kultúráról, közös nyelvről – azt mondtam: a magyarországi feladata az, hogy az Önök által megfogalmazott, közösen kialakított álláspontjukat, kérésüket támogassák és annak eléréséhez minden lehetőséget biztosítsanak.

A jelenlévők szinte egyhangú válasza, észrevétele a következő volt: Ön az első Budapestről jött személy aki nem azt mondja, hogy mit tegyünk, hanem azt mondja, hogy azt kellene Önöknek támogatniuk, amit mi jónak látunk magunkkal kapcsolatban.

Nem tudom, változott-e ez a helyzet – az enyém igen, hiszen 2004 májusában a FIDESZ kezdeményezésére az MSZP egyetértésével szerződésem lejárt előtt eltávolítottak a Duna Televízióból –, de gyanítom, nem túl sokat. Magyarországról megmondanánk, hogy mi a jó és a helyes és elvárjuk, hogy az legyen jó másoknak is.

Tanulságos volt egy másik vélemény is, ami így hangzott: azóta van komoly gond nálunk (Erdély), amióta pénzt kapunk Magyarországról. Annyi nem jön, hogy mindenkinek jusson, megindult tehát érte a harc.

S vajon 2006-ban és utána van-e, lesz-e mindenki számára elfogadható megoldás? Lehetne, de a magyarországi politikai életet nézve ez csak álom, mert vajon van-e realitása annak, hogy Gyurcsány Ferenc, Orbán Viktor, Kuncze Gábor és Dávid Ibo-lya – csak a magyar Országgyűlésben képvisellel bíró pártok meghatározó politikusait említettem – félretéve a szinte oldhatatlan ellentéteiket egy asztalhoz ülve elfogadjon egy olyan programot, amely a Magyarország határain túli magyarokat érintő politika alapvetése lenne és az a belpolitikai vitáktól, változásoktól függetlenül közösen képviselt program lenne hosszú távra.

Szeretném, de sajnos nem hiszem. Politikust államférfitől – ez a női politikusokra is vonatkozik – tettei különböztetnek meg. S vannak-e államférfiak a mai magyar politikai életben? Döntse el mindenki maga! Én még keresem őket.

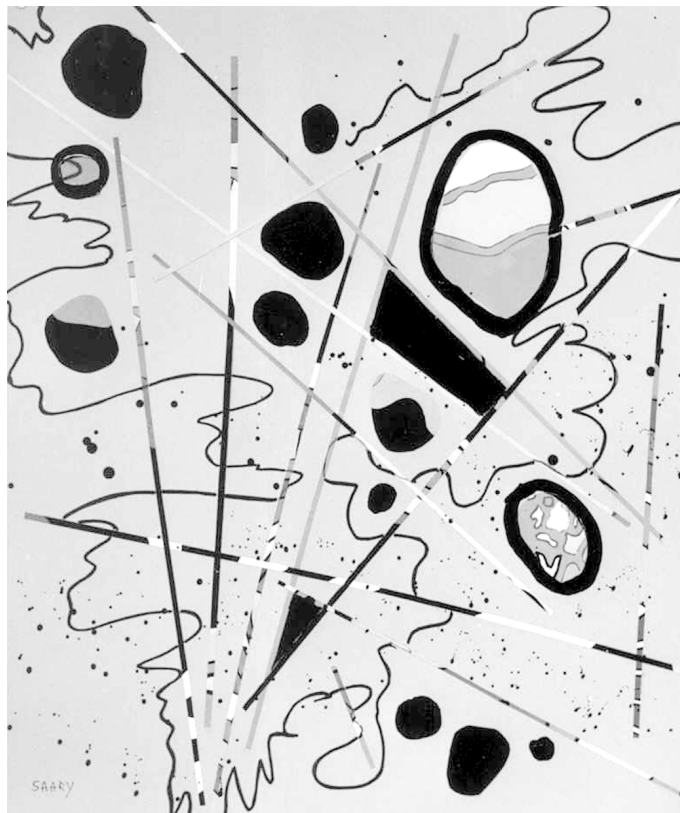
Lehet, hogy a határainkon túl élő magyarság ügyében hozott döntéseik segíthetnének megtalálni őket s ezen idő alatt a határainkon kívül élő magyar politikusok is elgondolkodhatnának azon, hogy szükséges-e, illetve szerencsés-e akár magyar egyházi vezetőkkel együtt vagy nélkülük magyarországi belpolitikai történeteket minősíteni, értékelni és azokba beleszólni? Talán nem. Előbb a lassan, de sajnálatos módon fogyó Kárpát-medencei magyarság közös érdekeit kellene megfogalmazniuk Kárpátalján, Délvidéken, a Felvidéken, Erdélyben és a Partiumban, a Mura mellett és sok helyütt másutt és azon közös érdekek feltélen támogatására buzdítani a magyarországi politikai erőket.

Egykoron a Nemzetek Szövetségénél/ben (Genf) dolgozó magyar diplomaták és kiküldöttek egyetlen magyar kisebbséget érintő kérdést sem hagytak szó nélkül.

Nem azt nézték, hogy vajon milyen eredményt hoz/hat/ a reagálásuk, hanem azt, hogy az elcsatolt területeken élők ebből is érezhetik: számíthatnak Magyarországra.

A mai demokratikus Magyar Köztársaság valamennyi politikusának, diplomatájának ez lenne a kötelessége, mert éljen bárhol is az aki a magyarsághoz tartozik - védelmet, támogatást, bátorítást kell, hogy kapjon nyelvének, magyarságának, emberi jogainak megvédéséhez, a jövőnk érdekében. A jövőnk pedig közös kell, hogy legyen, határoktól függetlenül, azok megszűnté vagy fennállta ellenére is, itthon Európában.

SZAKÁLY SÁNDOR

Saáry Éva: Vidámság

FELELŐSSÉG A MAGYAR KISEBBSÉGEKÉRT

Eltelik jó néhány hét, mire a Bécsi Napló elérkezik a tengeren-túlra. A november-decemberi szám az év utolsó napján jön meg a postán. Nem lehet csodálkozni, ha a hírek és vélemények is másként értékelődnek mire ideérnek, mint ahogy azt Bécsben világgá röpítették.

Már a vitaindító cikk is: “Felelősség a magyar kisebbségekért” valahogy félreérthetővé válik innen nézve. Elgondolkozom: vajon a magyarországi kisebbségekért kell-e felelősséget vállalni, vagy azokért a magyarokért, akik más országok kisebbségében élnek? Mint például én. Szórványban, olyan környezetben, ahol nincs magyar iskola, ahol egymás után zárnak be, vagy alakulnak át angollá a száz évnél többet megért magyar templomok, ahol azon kell gondolkozni, hogy mi lesz a rövidesen kimúló nemzedék emlékeivel, könyveivel, archivumaival, hogyan lehet a magyar hagyományokat átplántálni az unokákba?

Persze tudom, hogy a cikk írója (írói) nem a Magyarországon élő kisebbségekre gondol (noha azok sorsán, rajtuk keresztül az ország jövőjéért is lehetne aggodni), meg az Amerikában élőkre sem (pedig azok sokat tehetnek szülőhazájuk érdekében, ha megmaradnak magyarnak - akár angolul is). De vajon valóban a “demokrácia és a politikai erkölcs” védelmében kérde a cikk írója a véleményemet? Hát gondolkozunk el néhány dologon.

1. “Azon vitáznak a politikusok, milyen mértékben lehet és kell az Egyesült Államoknak, történetesen Bush elnöknek kedvében járni?” Mint ellenzéki demokrata, semmi esetben sem kívánok Bush elnök kedvében járni. Nem értek egyet sem a bel-, sem a külpolitikájával. Ez azonban nem jelenti azt, hogy amint Jeshenszky Géza volt külügyminiszter és nagykövet azt több ízben ékesen megfogalmazta, ne ajánlanám Magyarországnak, hogy saját elemi érdekében az euróatlanti szövetségi rendszer feltétlen híve legyen. Aki az ország jó amerikai kapcsolatait a Szovjet vazallusi szereppel azonosítja, az nem csak vak, de súlyos történelmi tévedés áldozata is. (Hogy finoman fogalmazzak)

2. “A magyar kormányok eddigi kisebbségpolitikáját a távlat nélküli rögtönzések jellemezték... ráhagyatkoztak az EU-tagság kínálta illúziókra.” Ebben sok igazság van. Azonban figyelmen kívül hagyja azt az igazságot, hogy a “jobbna a mégjobb a legnagyobb ellensége”. Vagyis, hogy a ma-

ximális követelések, mint a rossz emlékü múlt évi népszavazás, hosszú távon rosszabbak, mint a lehetőségek kis lépésekben való kihasználása. Igazságtalannak találok elfelejteni mind az állam, mind a magyar társadalom hozzájárulását az erdélyi és felvidéki magyar oktatás, a szociális segítség (pl. árvíz) és gazdasági befektetések terén.

3. “Olyan teherterhelnek tűnnek a magyar kisebbségek, amiktől legjobb lenne megszabadulni” - mármint az országnak.

Nem vitás, hogy a határon túl élők támogatása teher, különösen akkor, amikor ez a támogatásra szoruló réteg az anyaország lakosságának 25-30 százalékát (ha Uram Isten a világban szétszóródottak megtartását is felvállalnák, 50 százalékát) is kiteszi. Ennek ellenére igazságtalannak érzem azt sommásan kijelenteni, hogy ha a támogatás nem éri el a kívánt mértéket, akkor a feladattól való “megszabadulás” vádja illeti az ország vezetőit.

4. “Magyarországnak nincs mozgástere, nincs célja, jövőképe, kivéve a jólétiért való álhítozást, de ennek megteremtését is mindenekelőtt a külföldi tőke beáramlásától várja?” Hosszú lenne itt közgazdasági vitába szállni, így csak azt kérde, hogy tőke “beáramlás” nélkül honnan lenne a hosszú évtizedeken át elszegényedett és kifosztott országnak anyagi ereje a gazdasági felemelkedésre? Vagy talán a hasznos recept az kellene legyen, hogy közmondásosan önhajuknál fogva húzzák ki magukat a slamasztikából?

5. És itt van a legnagyobb ellentmondás: “Minden ellentmondás nélkül megszavazta a Parlament Románia felvételét az EU-ba”, majd: “az EU ‘házfeladatként’ fogalmazta meg... az etnikai kisebbség ügyének rendezését”. Igen, micsoda ellentmondás az EU-ra hivatkozni, amely nyomást gyakorolhat a részes államokra, de nincs hatásköre a nem tagokra, ugyanakkor azt hinni, hogy Románia kiváltartása segíthet az ottani magyarokon. Becsületére váljon Orbán Viktornak, hogy ellenséges közegben is kimondta: az erdélyi magyarok számára a jobb lehetőséget Románia EU-n belüli helyzete biztosíthatja.

6. “Hogyan tovább?”. Talán így, az egyetnem-értés civilizált vitájával, mert nem minden pont olyannak tűnik onnan nézve, mint innen.

PAPP LÁSZLÓ
New Canaan, Connecticut

HÍREK INNEN-ONNAN

Kárpát-medencei magyar vállalkozói fórum Bécsben

(MTI) A Kaláka-Club, az Ausztriai Magyarok Gazdasági Érdekközössége a magyar Országgyűlés elnökét és Andreas Khol osztrák parlamenti elnököt kérte fel arra, hogy vállaljanak védnökséget az ausztriai, magyarországi, szlovákiai, romániai, szlovéniai, vajdasági, horvátországi és Kárpát-ukrajnai magyar vállalkozók képviselőinek az első ilyen jellegű szimpóziumán az Osztrák Gazdasági Kamara (WKÖ) épületében május 15-én rendezett tanácskozáson. A rendezvényen számos meghívott tartott előadást, közöttük Szabó Vilmos, a Miniszterelnöki Hivatal kisebbségi ügyekkel megbízott államtitkára. A résztvevők tájékoztatást kaptak egyebek között az osztrák–magyar gazdasági kapcsolatok fejlődéséről, a régiós vállalkozási tapasztalatokról, a magyarországi fejlesztési tervekről, a támogatási rendszer kérdésköréről.

Szili Katalin - aki külön találkozott Martin Bartenstein gazdasági miniszterrel, valamint Christoph Leitl-le, a gazdasági kamara elnökével - felszólalásában egyebek között arra hívta fel a figyelmet, hogy a Kárpát-medencei együttműködésnek politikai, gazdasági és társadalmi céljai vannak. Politikai értelemben a stabil, demokratikus régió kialakulása a cél, gazdaságilag a prosperáló, a lehetőségeit minél jobban kihasználó gazdaságok szimbiózisa, míg társadalmilag az embereknek nyújtott mind jobb alternatívák, az életminőség javítása, vonzó, pozitív légkör kialakítása a Kárpát-medencében. Ezzel összefüggésben emlékeztetett arra, hogy ebben a szellemben jött már létre 2004-ben a

Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma, amely szimbolikus üzenetet hordoz a magyar–magyar kapcsolatok erősítése szempontjából, de emellett gyakorlati szerepet is játszik, hiszen a KMKF üléseinek keretében stratégiai fontosságú ügyek kerülnek megvitatásra. Így például alkalmat ad arra, hogy megvizsgálják: melyek azok az utak, amelyek elősegíthetik az Európai Unió által nyújtott lehetőségek hatékony kihasználását.

Hozzáfűzte, hogy reményei szerint a gazdaság szereplői közötti kapcsolatok mind intenzívebbek lesznek, és az ilyen irányú együttműködés a hátteret erősítve segítheti elő a politikai deklarációk mellett azoknak az országoknak a támogatását, amelyek még nem tagjai az Európai Uniónak. Az Országgyűlés elnöke javasolta, hogy a sikeres régió megteremtése érdekében a továbbiakban évente tartsák meg a Kárpát-medencei magyar vállalkozók fórumát.

2003-ban volt az első "Osztrák Magyar Gazdasági Fórum" Innsbruckban - az akkori IMEASZ-elnök Radda Marika szervezésében, amit 2004-ben követett A 2. Osztrák–Magyar Gazdasági Fórum". Az előadók és nagyszámú résztvevő magyarországi, illetve ausztriai vállalkozókból és a kereskedelmi kamara szakértőiből tevődött össze. A magyar kormány államtitkári szinten képviseltette magát. Disztinguáltak voltak a Bécsi Magyar Nagykövetség, Innsbruck város polgármestere, a tartományi kormány képviselője és a kamara elnöke.

Ferenc pénzügyi ellenőr, a pénzvitel teljesen rendben találta és ajánlására a közgyűlés a pénztárosi jelentést egyhangúlag elfogadta. Az egyesület társelnöke Prof. Dr. Dézsy József kiválása után a vezetőség Radda Marikát kooptálta ebbe a funkcióba. A jövő terveinek megfelelően a hangsúly új tagok verbuválására helyeződik.

Megjelent a Mikes International 2006. évi április-júniusi száma. Tartalma:Ünnepi megemlékezés Hollandiában az 1956-os Magyar Forradalom és Szabadságharc 50. évfordulója alkalmából és a Mikes Tanulmányi Napok 2006 Műsora: BÖHM-BARTÓK DJ, AZ ELTÜNT IDŐ NYOMÁBAN - Nyugati magyar lap- és könyvkiadók, CIVILIZÁCIÓS KITEKINTŐ, ÍGY ÍRTUNK MI. A szám a következő címről tölthető le: http://www.federatio.org/mikes_per.html

ÚJ BUDAPESTI AMERIKAI NAGYKÖVET

A Bush házaspár jó barátja, Nancy Goodman Brinker és az elnök rokona, George Herbert Walker után a hírek szerint April Foley, a kormányzati pénzügyi garanciákat felügyelő Export-Import Bank eddigi első alelnöke kaphatja meg a posztot. A személyi döntések egyrészt azt jelzik, hogy az Egyesült Államok fontosnak tartja Magyarországot, másrészt azt, hogy a budapesti nagyköveti állás népszerű az elnök környezetében.

AZ AMERIKAI MAGYAR KOALÍCIÓ ADOMÁNYA A MADÁCH-POSONIUM KIADÓNAK A SZLOVÁKIAI MAGYAR KISEBBSÉGI KULTÚRA TÁMOGATÁSÁÉRT Washington – Az Amerikai Magyar Koalíció 18 ezer dolláros adományt kapott a szlovákiai magyar kultúra támogatására. Az adomány felével a pozsonyi Madách-Posonium Kiadó működéséhez fognak hozzájárulni, míg a másik felét az idei Posonium Irodalmi és Képzőművészeti Díj költségeire fordítják, mely várhatóan 2006 júniusában kerül átadásra. A Posonium Díjat a clevelandi Edith és John Lauer alapította öt évvel ezelőtt azzal a céllal, hogy elismerését fejezze ki azoknak a magyar íróknak és művészeknek, akik kiemelkedő teljesítményükkel hozzájárulnak a Szlovákiában élő magyar kisebbség irodalmi, művészeti és kulturális örökségéhez. A képzőművészeti díjakat Mátyásfalvi György budapesti filantrópus és üzletember szponzorálja. A Madách-Posonium hitelaport jelentet meg Szabad Újság néven, átlagosan 18 ezres példányszámban. Ezenkívül a kiadó a gyerekkönyvektől és magazinoktól kezdve a szlovákiai magyar írók irodalmi alkotásáig az irodalmi termékek széles körét jeleníti meg, így a Tücsök nevű gyermekmagazint, a Jó Gazda földművelési folyóiratot, és az Irodalmi Szemle című folyóiratot. A Kiadó kilenc magyar nyelvű könyvesboltot működtet Szlovákia szerte. A Kiadó vezetője Dobos László, ismert író, publicista és közösségi vezető, a Kosuth-díjas, valamint a rangos szlovák állami díj, a Pribina Kereszt jutalmazottja, mellyel a 60-as évek végén, kisebbségi miniszterként betöltött történelmi szerepét ismerték el.

Integráció és autonómia

- Nemzetpolitikai tanácskozás a VIII. Jakabffy Napokon, Szatmárnémetiben -

A Muzsnay Árpád (EMKE) szervezésében 2006. május 13–14-én nyolcadik alkalommal megrendezett Jakabffy-napok keretében tartották meg a hagyományos nemzetpolitikai konferenciát, amelyen számos politikus, társadalom-szakértő és történész értekezett a határon túli magyarság sorskérdéseiről, a nemzetpolitika jelenkori vetületeiről. A rangos eseményen többek között jelen volt és előadást tartott Komlós Attila, a HTMH elnöke, Varga Attila képviselő, Pomogáts Béla irodalomtörténész, Jeszenszky Géza, volt külügyminiszter, Törzsök Erika és Bárdi Nándor szociológusok, Markó Béla, az RMDSZ elnöke valamint a határon túli magyar közösségek több neves képviselője.

Katona Tamás történész úgy vélte, a magyaroknak le kell mondanuk a sérelmi politizálásról, emiatt ugyanis a magyar politika a töbiekkel szemben mindig is lépéshátrányban volt. Úgy értékelte, a határon túli magyarság számára rendkívül káros volt a magyarországi belpolitikai szembenállás exportálása, amely több esetben a kisebbségi érdekképviselet egységének megbomlását, az érdekvéde-

lem jelentős gyengülését eredményezte, ezért szerinte paradigmaváltásra van szükség a nemzetpolitikában. Józsa László, a vajdasági Magyar Nemzeti Tanács létrehozásának történetét, Göncz László pedig a szlovéniai magyar közösség önérvényesítésének több évtizedes küzdelmét, Deák Ernő az ausztriai népcsoportok helyzetét ismertette. A rendezvény-sorozat május 14-én Lugoson Jakabffy Elemér emléktáblájának megkoszorúzásával zárult.

Külön figyelmet érdemel, hogy Komlós Attila beszámolójában kitért a nyugati szórvány magyarok kérdésére. Mint említette, ők is a nemzet részei; ezen a téren óriási hiány áll fenn, pedig az ő részükről szellemi tökefelhalmozódást is jelentenek.. Személyes véleményének adva kifejezést említette, hogy a MÁÉRT eddigi formájában alig kezelhető tovább. A támogatások terén egyfajta függőség jött létre Magyarországi és a határon túli magyar kisebbségek között. A támogatások teljes összege jelenleg évi 15 milliárd forint, ellenben a hatékony támogatás keretét 50 milliárd forintban jelölte meg, egyidejűleg utalva arra, hogy erre nem lát semmi esélyt.

Eddig így tudtuk...

1956 – Új adatok Mecséri János ezredesről

Az 1956. évi forradalom és szabadságharc történetének jeles kutatója, Gosztonyi Péter véleménye szerint a Magyar Néphadsereg nem vált osztálya és népe árulójává, együtt érzett és cselekedett a néppel, hűen jelmondatahoz: *„A néppel – tűzön, vízen át!”* A következtetését alátámasztó példák egyike Mecséri János ezredesé, aki – Gosztonyi szavaival – október 31-én rádióan nyilvánította, hogy az általa irányított esztergomi páncélos hadosztály csatlakozik a fegyveres felkelőkhöz, és azonosítja magát a felkelő magyar nép célkitűzéseivel. Arról is ír Gosztonyi, hogy Mecséri ezredes páncélos katonái és az ott székelő ütegek Soroksár s általában Budapest déli határában több tucat szovjet páncélost semmisítettek meg. Mecsérit és tisztjeit ezért később könyörtelenül kivégezték.

A rendszerváltás utáni szakirodalom árnyalja a képet. Kő András és Nagy J. Lambert a parancsot mindenáron teljesítő, az ellentmondásos parancsok között hanyóródó katonatisztet lát Mecséri János ezredesben.

A további pontosítás érdekében tekintsünk bele a levéltári iratokba. Mecséri János ezredes Győrött született 1920-ban. Négy középiskolai osztályt végzett lakatos volt, a győri Vagongyár csoportvezetője. A Szociáldemokrata Párt, majd az MDP tagja lett. 1948-ban önként jelentkezett katonának, hathónapos tiszti kiképzés után már százados volt. Munkás származása és bizonyára tehetsége katapultként repítette előre az ezredparancsnoki beosztásig. 1951-52-ben elvégezte a moszkvai Sztálin Akadémiát. Hazatérve alezredesként, hadtest törzsfőnöki beosztásba helyezték. 1954 őszén nevezték ki a 7. esztergomi gépesített hadosztály parancsnokává. Ez elit hadosztály volt, magában foglalta a forradalomban főszerepet játszó 33. harckocsizó ezredet, a 8. piliscsabai gépesített ezredet, az aszódi 15. gépesített ezredet, amelyek utóbb főszerepet játszottak a harcokban.

Mecséri ezredes öntudatos, kemény katona lehetett, aki ellentmondásra esélyt sem hagyott. Ez a kőemény hadosztályparancsnok október 23-án délutántól égett a tettvágytól, és többnyire túlteljesítette a kapott parancsokat, illetve döntött saját hatáskörében sorozatosan úgy, ahogyan azt alig néhányan tették.

Mecséri ezredes maga irányította Budapestre rendelt csapatai harcát. Október 26-án lövetett egyik visszatérő harckocsijára, mert azt a hírt kapta, hogy ez a páncélos az ellenforradalmárok kezére került. Ez a nap kiemelkedően fontos volt Mecséri ezredes életében. Esztergomból helyettese, Kiss Sándor őrnagy törzsfőnök telefonon jelentette, hogy ott nagy tüntetés van. Mecséri ezredes parancsot adott arra, hogy Kiss őrnagy biztosítsa a hadosztályparancsnokság épületét, fegyvereket nem adhat ki és fegyveres támadás esetén lőjön. Egyébként ő maga két harckocsi fedezete alatt 11 óra körül visszatért Esztergomba.

Nem érkezett eléggé idejében: az esztergomi Sötétkapun át a hadosztályparancsnokság elé ér-

kező, fegyvertelen civilekkel tele autóbuszra és a fedezetében érkező további fegyvertelen tünnetőkre tüzet nyitottak. Legalább 14 halott maradt a helyszínen.

A Magyar Néphadsereg iránt némiképp elfogult szerzők a hadosztályparancsnokságon elrejtett ÁVH-s tiszteket hibáztatják, ezúttal (is) alap nélkül. Kiss őrnagy valóban menedéket adott 15-20 ÁVH-snak, rendőrnek illetve elhárító tisztnak. Az ÁVH-sokat kereső tömeg előtt természetesen letagadta jelenlétüket. (Utóbb, október 28-án, az ÁVH megszüntetésének bejelentéseiok Mecséri ezredes tartalékos tiszti igazolványt állíttatott ki nekik, és adott 5.000,-Ft költpénzt. Ennek értékét jelzi, hogy a hadosztályparancsnok fizetése 3.400,-Ft volt.) Az esztergomi sortűzben azonban aligha a rejtőzködő ÁVH-sok hibáztathatók. A hadosztálytörzs jelentése szerint Juhász József százados harckocsija nyitott tüzet az alagútból kikanyarodó autóbuszra.

A városba érkező Mecséri ezredes maga irányította a fegyveres felkelők kiverését a Fördőszállóból és a Tanácsházáról. A hozzátartozóknak napokig nem tették lehetővé szeretteik holttestének megtekintését és elszállítását.

Mecséri ezredes a következő napokban bevettette páncélosait a forradalom leverésére. A per folyamán az egyébként Mecséri mellett tanúskodó egykori honvédelmi miniszter, Janza Károly volt altábornagy adta elő, hogy *„talán október 28-án Mecséri telefonált nekem és kijelentette, hogy Tatabányán fellázkodtak a rabok, ő széllővi őket. En akkor azt mondtam neki, hogy ne lője szét őket, hanem menjen oda és minél kevesebb áldozattal csináljon rendet.”*

Mecséri ezredesnek október 30-án került a kezébe a Szabad Nép október 28-i nevezetes vezércikke, amely az addigi ellenforradalmat demokratikus mozgalomként minősítette, és felvetette, hogy meg kell állapítani, kik a felelősök a vérontásért. Mecséri ezreddel megfordult a világ. Tanácsot kért az esztergomi párttitkártól, aki Szántó Zoltán tekintélyes pártvezetőre hivatkozva azt tanácsolta, hogy a kommunistáknak az új helyzetnek megfelelően benn kell maradniuk a hatalomban. Ezért és ezen a napon jelentkezett Mecséri ezredes Janza altábornagy honvédelmi miniszternél. Kínálta őt kávéval a miniszter, de parancsot nem adott neki. Eközben az esztergomi Nemzeti Tanács a lakosság követelésének engedve örökre kiiltotta a városból Mecséri János ezredet, helyettesét, Kiss Sándor őrnagyot és politikai helyettesét, Hurai Rudolf századost, akiket a vérengzés felelőseinek tartott.

Mecséri ezredes még ugyanezen este folyamán felkereste Maléter Pál ezredet a Kilián lakányában. Hamar tisztázódott három dolog: Mecséri azért csatlakozott Maléterhez, mert a Kilián lakánya parancsnoka a Nagy Imre kormányt és a szocializmust védelmezte, az előző napokban ő is lövetett a népre. Most megbeszélték, hogy ha a későbbiekben tisztázniuk kell szerepüket, akkor támogatják egymást.

Folytatás az 5. oldalon

Emléktöredékek a Petőfi Körről

Félelem és embertelenség korszaka előzte meg a világtörténelem legvéreskezőbb diktátora, J. V. Sztálin 1952. március 5-én bekövetkezett halálát. Magyarországon politikai okok miatt ekkor a becslések szerint 150 ezren ültek börtönben, s 44 ezer volt az internáltak száma. Még a kommunisták sem érezhették magukat biztonságban. A Sztálin halála után összehívott SZKP XX. kongresszusa elemezte az elkövetett súlyos bűnöket. A Szovjetunió kommunista elnyomása alatt szenvedő országok is hangot adtak elégedetlenségüknek. (Munkásfelkelések: 1953. Berlin, 1956. Poznan.)

1953-ban Magyarország is megmozdult. Rákosit és körét félreállították. Nagy Imre került a kormány élére, akinek július 4-i beszédére fölfigyelt az egész ország, hiszen az embertelen világ fölszámolását ígérte. Hamarosan föloszlatták az internálótáborokat, megnyíltak a börtönök kapui. A jogtalan perek áldozatait rehabilitálták – közvetlen ismerőseim közül Losonczy Gézát. Kitelepített rokonaink hazakerültek a Hortobágyról, halottnak hitt barátaink hazatértek Szibériából és a hazai internálótáborokból. A falusi gazdák boldogan léptek ki az erőszakkal létesített termelőszövetkezetekből, s voltak olyanok is, akik önkéntes társulatok létrehozását fontolgatták.

Hiába állította félre szovjet támogatással 1955-ben Rákosi és köre a „revizionistának” titulált Nagy Imrét, az általa képviselt elvek sokakat meghódítottak, akik a „ránk uszuló új ordas eszmék” hazugságai ellen a vita fegyverével szálltak szembe – s 1956 tavaszán úgy tűnt, talán nem is eredménytelenül.

Akkoriban a Korányi TBC Szanatóriumban lakunk négyéves kislányunkkal – ma már hihetetlennek tűnő körülmények között, az egyik személyzeti épületben, szoba-konyhás lakásban. (Vízcsap a folyosón, közös WC a folyosó végén, közös fürdőszoba nyolc család számára a földszinten.) Férjem tüdőgyógyász, röntgen szakorvos volt, én gimnáziumi tanár. Albérletek és társbérletek után ez a lakás is előlépést jelentett számunkra. Fiatalok voltunk, jókedvűek és bizakodók. Gyökeres változásra nem számítottunk ugyan, de egy emberibb világ létrejöttét nemcsak vártuk, hanem közreműködni is szerettünk volna megvalósításában.

Az orvosok „ideológiai továbbképzését” a Korányiban egy fiatal marxista filozófus, Bohó Róbert vezette, ő „szervezett be” bennünket a Petőfi Körbe. – Akik azt állítják, hogy a kommunistáknak igen kevés részük volt október 23-a előkészítésében: tévednek. A Petőfi Kör a DISZ vezetése alatt állt – tagjainak jelentős része kommunista volt. Sokan közülük a régi magyar munkásmozgalom félreállított harcosai, akiket mellőztek, vagy meghurcoltak részben Szálasiék, részben a „moszkovíták”. Egy részük a NÉKOSZ régi tagja volt – s voltak benne szép számmal pártkonkivüliek is. A párttagok nagy része szinte vallásos hittel ragaszkodott marxista-leninista világnézetéhez, de nem voltak közöttük „harcos” ateisták, sőt, legtöbbjük a vallások szabad gyakorlása mellett foglalt állást.

A társaság a legkülönbözőbb kérdésekről rendezett vitát. Helyzetképet adott az ország állapotáról, s főleg az értelmiség problémáit elemezte. Rehabilitálta azokat, akiket indokolatlanul elmozdítottak pozíciójukból, megnevezte a bűnösöket, és mindazokat, akik gátat szabtak a fejlődésnek. Célja nem a szocialista rendszer megdöntése volt, hanem a hibák felszámolása. Elemezte a koncepciók perek iszonyatos eljárásait. (Ez utóbbira részletesen az orvosvitában került sor, október 23-án.) – Rám a felszólalók éles igazságkeresése gyakorolta a legnagyobb hatást. Az összejövetelek esszenciáját az adta, hogy hangot kaptak benne a legkülönbözőbb, egymással ellentmondó vélemények is. Magatartásukat Illyés Gyula fogalmazta meg a legtalálóbban: „... mert növeli, ki elföldi a bajt” (Bartók).

Mi a kör csaknem valamennyi összejövetelén részt vettünk.

A *filozófus vita* a méltatlanul megtámadott Lukács Györgynek szolgáltatott elégtételt. (A Lukács-dicsőítők egy része a forradalom bukása után ismét Lukács-ellenessé vált.) – A *pedagógusvita* a nevelés legkülönfélébb problémáinak adott hangot. (Egymásnak ellentmondó rendeletek, a karbantartás hibái, tornaterem- s szertárhiány.) – Furcsa volt hallani, hogy a legkevésbé felszerelt, rossz állapotban lévő iskolák éppen a munkáskerületekben találhatóak. A munkásosztály sokat hangoztatott „vezető szerepe” több ízben frázisnak tűnt. – A *sajtóvita* legnevezetesebb felszólalója Déry Tibor és Losonczy Géza volt. Az összejövetelt, melyen hét-ezer ember vett részt, a Tiszti Ház termeiben és udvarán tartották – hangszórók segítségével. Amikor hajnaltajt Losonczy Géza Nagy Imre elveire utalt, itt hangzott fel először ütemes tappsal kísérve a kövételés: Visz-sza a Párt-ba! – Legnevezetesebb volt azonban számunkra az október 23-ára meghirdetett *fiatal orvosok vitája*.

Ragyogóan sütött a nap ezen a szép október

végi napon. A Műszaki Egyetemről a Bem térig együtt meneteltünk a lengyelek iránti szolidaritásukat kifejező egyetemistákkal, láttuk a magyar zászlót lengető asszonyt a Fő utcában, aki azóta is minden 56-ról szóló filmben szerepel. (Vajon él-e még?) – Megtapsoltuk a Bem József Laktanya ablakában ülő katonákat, akik a tömeg felszólítására kitűzték a nemzeti színű zászlót, s örvendeztünk, amikor a tüntetők zászlairól „ügyes kezek” kivágták a lelkünkől oly idegen sarlós-kalapácsos címert. Jó hangulatban voltunk mindannyian, még hittünk abban, hogy a problémák békés úton megoldhatók – ki sejtette még ekkor, hogy estére már többen a menetelők közül az ÁVH gyilkos fegyvereinek áldozatai lesznek? („Mert olyanokat értünk meg, amire ma sincs ige” – Illyés.)

Az orvosvitát este hatkor a Gólyavárban tartották, a mai TTK kertjének tornyos épületében, a Rádió közvetlen közelében. Férjemmel együtt oda igyekeztünk. Helyet már csak az előadói dobogó szélén kaptunk.

A teremben jókedvű fiatalok skandálták a tüntetés jelszavait: „Ne csináljunk mindent késve, / Nagy Imrét a vezetésbe!”, „Szovjet-magyar barátság / egyenlőség alapján!”, „Az a kérdés Pesten-Budán, / Hová lett a magyar urán?”, „Lengyel–magyar barátságot, / Jólétet és szabadságot!”, „Munkás, diák egyet akar, / Tartson velünk, aki magyar!” stb.

A gyűlésen elhangzottak az egészségügyben mutatókozó súlyos hiányosságok: kevés az orvos és az egyéb egészségügyi alkalmazott, a statisztikákat meghamisítják: sokkal több a TBC-s, mint amennyit kimutatnak, a pártvezetőség megkülönböztetett orvosi ellátásban részesül (Kütvölgyi Kórház), a szakemberek véleményét semmibe veszik, stb. – A beszámolók legjelentősebbike számomra a koholt politikai perek életben maradt áldozatainak, főleg a Rajk-per elítélteinek vallomása volt. Név szerint említettek orvosokat, akik esküjüket megszegve részt vettek a vádlottak kínzásában, akarukat befolyásoló gyógyszereket adtak be nekik, kezelésüket elhanyagolták, a fájdalomcsillapítókat megtagadták tőlük. (Többen közülük a Kádár-rendszerben megmaradtak állásukban.) – Az egyik volt vádlott, egy szép fiatal nő elbeszélte, hogy utolsó percig megtagadta, hogy elmondja azt a szöveget, amire a szovjet tanácsadó kényszerítette volna. Ekkor Péter Gábor elé vitték, aki átölelte a vállát és barátságosan megkérdezte tőle: „Miért macacsodik kedvesem? A maga főnöke már mindent bevallott!” Ez megtörtette ellenállását, és elmondta mindazt, amit kívántak tőle. – A tagság kialakult véleménye szerint nem lehet hinni abban, hogy „tisztá lappal” indulhatnának a jövőben azok az orvosok, akiknek keze ártatlanok vérértől mocskos.

Közben a „külvilágból” is érkeztek a hírek: Gerő felháborító rádióbeszédéről – a Rádió előtti eseményekről – a Parlament előtti tömegről – Nagy Imre beszédéről „Kitűzték az Országházra a nemzeti lobogót! – mondta a hírnök – s a nép a Szózatot éneklil!” – Mi is felálltunk mindannyian, és a kintiekkal szolidaritást vállalva mi is egy szívvel, egy lélekkel zengtük nemzeti imánkat. Soha nem fogom elfelejteni ezt a pillanatot! Az internacionalista eszmék lelkes hirdetői könnybe lábadt szemmel énekeltek: „Áldjon, vagy verjen sors keze...”

Később lövések hallatszóttak. Fiatalok jöttek be a terembe. Hírül hozták, hogy azért lő az ávó, mert a nép követeli: olvassák be a diákok „pontjait” a rádióba. – Egy fiatal lány emelt hangon kérdezte: „Ti itt üléseztek, s legjobb fiaitok vére hull a Rádiónál!?” – Az elnökség egyik tagja így felelt: „Mi orvosok vagyunk. A mi feladatunk a sebek bekötése, gyógyítása – akár ávós a harcok áldozata, akár forradalmár.”

Ismét néhány fiatal érkezett, köhögve, prüszögve. Könnygázbombát vetettek be ellenük. – Hír jött arról is, hogy a Rádióhoz vezényelt katonaság átvált a tüntetőkhöz.

Egy munkáskülsejű férfi, akiről megtudtuk, hogy gépkocsivezető, beszámolt arról, hogy ég a Rádió. Az ávó gépfegyverekkel támad, már néhány halott is van. – Bizalmatlanul, kissé gyanakodva hallgatták. Bizonyítékot kértek tőle, mire az asztalra helyezett két tölténytárat és egy könnyfakasztó bombát. – Ezek után az elnök gyorsan berekesztette az ülést, leszögezve, hogy a tüntetés nem minősül nacionalista megmozdulásnak. Javasolta, hogy a koncepciók perek bűnös orvosait vonják felelőségre.

Elhagyván a Gólyavárat, férjemmel együtt a Rádióhoz mentünk, ahol süvítettek a golyók. A helyszínre érkezett magyar katonák a szemünk láttára álltak át a felkelőkhöz, sokan közülük a földre dobált vörös csillagos sapkájukat és rátapostak. Mi nem vettünk részt a harcokban. Én nagyon féltem, képtelen lettem volna fegyvert fogni – de szeretettel és tisztelettel gondolok azokra a hősökre, akik életüket is fel tudták áldozni az igaz ügyért.

A forradalom győzelmében egy percig sem hit-

tem, ennek ellenére, mikor iskolámban, az óbudai Árpád Gimnáziumban Dömötör Gábor és Udvarhelyi Ágoston kollégámmal a munkástanács tagjává választottak, vállaltam a megbízatást, bár tudtam, hogy ebből nekem csak három származhat. Vajon miért áll az ember a vesztesek mellé akkor is, ha megvan győződve bukásukról? Ilyen vonzó az igaz ügy képviselése? – Biztos voltam benne, hogy a Szovjetunió nem mond le egykönnyen „gyarmatáról”, s abban se reménykedtem soha, hogy a „művelt Nyugat” segítségünkre siet. Arra azonban legrosszabb álmaimban se gondoltam, hogy Kádár János és bandája olyan rémtetteket követ el a nemzet ellen, melybe „a föld is megőszül” /Vörösmarty/, s Haynau is kontárnak tűnik.

A forradalom bukása után nagy támadás indult a Petőfi Kör munkája ellen is. Révai József szerint fontos szerepet játszott az „ellenforradalom” ideológiai előkészítésében. Kállai Gyula „kispolgári ellenforradalomnak” nevezte tevékenységét. Kádár János, aki november 1-jén még megdicsérte a Rákosi ellen való harcokat – hamarosan ítélőbíróként lépett föl.

A Petőfi Kör vezetőinek egy részét bebörtönözték. Személyes ismerőseim közül Bohó Róbertet, Hegedűs B. András, Kéri Györgyöt /Győr/, Litván Györgyöt és Tánczos Gábort.

Úgy tudom, a kör létszámát még nem állapították meg. Hegedűs B. András közlése alapján a vita-vezetők és a hozzászólók száma 270. Véleményem szerint a passzív tagság ennél lényegesen több volt. (Az én tagsági igazolványom száma 757.) – Soha nem voltam tagja a kommunista pártnak, de mindhalálig büszke leszek rá, hogy tagja voltam a Petőfi Körnek.

Eddig így tudtuk...

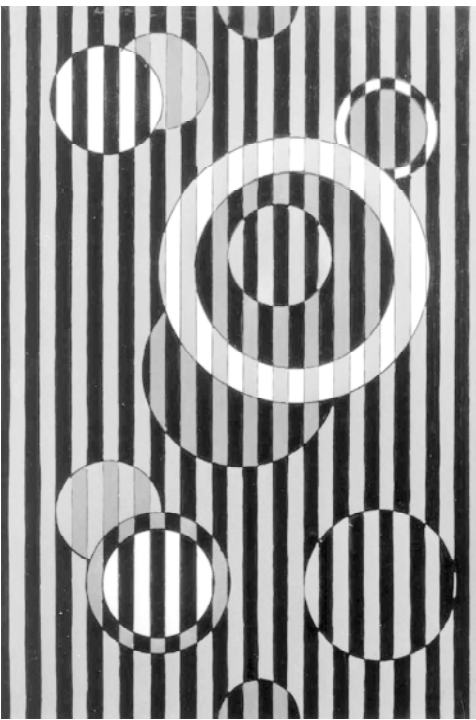
Folytatás a 4. oldalról

E beszélgetés után, de tekintettel arra is, hogy az ezredes, Kiss őrnagy és Hurai százados esztergomi lakása előtt folyamatosan tüntettek, Mecséri távmondatot küldött Esztergomba, amelyben bejelentette hadosztályának átállását a forradalom oldalára.

Október 31-én Budapestet három védelmi körzetre osztották, és Mecséri ezredet nevezték ki a budai, „Bem” körzet parancsnokává. E minőségben tett intézkedései arra utalnak, hogy késztült a szovjet intervencióra: Budapestre rendelte a jászberényi tüzérezredet, utasítást adott a bevezető útvonalak elaknásítására (amit beosztottai nem teljesítettek). Másfelől többször hangoztatta, hogy a szovjetekre lőni nem szabad. November 1-én Maléter Pál ezredes, a honvédelmi miniszter első helyettese, kinevezte Mecséri ezredet a Parlament őrségének a parancsnokává. Korábbi feladatainak a teljesítését tüzerfőnöke, Szendi Dezső alezredes vette át. Ebből következik az, amit a hadbíróóság is rögzített, hogy a Jutadombnál két nap múlva bekövetkező harcselekményekben Mecséri János ezredesnek már nem volt szerepe.

Lehetett volna, megakadályozhatta volna. Mecséri ezredes új beosztásában ugyanis azt a feladatot kapta, hogy személyesen biztosítsa előbb a szovjet küldöttség oda- és visszautazását Tököl és az Országház között, utóbb a magyar kormányküldöttség útját Tökölre. November 3-án éjjel őt is letartóztatták a tököli szovjet laktanyában. Itt értesült a hajnali támadásról, és ekkor egy szovjet ezredesőt engedélyt kért, hogy telefonálhasson a parlamentbe. (A magyar küldöttség tagjaként letartóztatott Kovács István vezérőrnagy vezérkari főnök azt válaszolta a szovjet intervenciók megbízásából őt megkereső régi bajtársának, Piros László altábornagy, volt belügyminiszternek, hogy „*letartóztatásban parancsot nem adok*”). Tisztje, Matusik Lajos százados vette fel a telefont (ezt utóbb a hadbíróósági tárgyaláson is tanúsította). Mecséri ezredes közölte vele, hogy a szovjet csapatokra nem szabad lőni. Utasította arra, hogy ezt azonnal közölje az alárendelt egységekkel. Üzenetét megkésve továbbították az esztergomi harcokcsizó ezredhez (Szendi Dezső alezredeshez), a Jutadombnál elhelyezett esztergomi légvédelmi tüzérosztályhoz (Szabó Pál őrnagyhoz) pedig el sem jutott.

A hadbíróósági perben Mecséri János ezredes mindvégig hangsúlyozta, hogy ő nem ellenforradalmár. Olyan magabiztosan viselkedett, hogy dr. Mátyás Miklós hadbíró őrnagy, a tanács elnöke figyelmeztetésben részesítette, és írásban jelentést tett az Igazságügyminisztérium Katonai Főosztálya Vezetőjének. Mecséri ezredes mellett tanúskodott (volt tisztjein kívül) két korábbi, és egy tényleges tábornok: Janza Károly volt altá-

Saáry Éva: Optika

Hegedűs B. András azt is kimutatja, hogy a 270 aktív tagból 103 személy a bukás után belépett az MSZMP-be. Mindezeket olvasván megkeseredik a szám íze. Miért tették? Félelemből? Haszonlesésből? Hallottam olyan cinikus nyilatkozatot is, hogy „rossz lóra tettek”. Hát ekkora lehet az emberi aljasság? Vagy ilyen nagy úr a félelem? – Bármilyen volt tettük indítéka: gyilkosokkal vállaltak közösséget.

DR. RADICS JENŐNÉ

1 A Petőfi Kör vitái I. kötet 80. old. Kelenföld Kiadó-ELTE Budapest, 1989.

DR. MAROSSY ENDRE

Repülőszerencsétlenség Pamhagen/Pomogy fölött

Előző számunk 50 éve történt c. krónikánkban a Pamhagen/Pomogy fölött történt repülőszerencsétlenségről esett említés.

Dr. Szabó József hadtörténész, a magyar légierő nyugalmazott vezérezredese a magyar források ismeretében így foglalta össze a történeteket:

„1956. jan. 21-én, szombaton, 14.50-kor éles célra riasztottak egy géppárt Sármellékről, és Nagykanizsa körzetébe irányítottak. Ott állítólag egy két hajtóműves gép határsértést követett el. Magassága 3000 m. Szép tiszta idő volt, s az eltelt idő alatt a cél Zalaegerszeg,

majd Szombathely, végül Sopron körzetébe érkezett. Ennek megfelelően a két vadászt utána irányították. A két gép nem azonos szériához tartozott. Egyik VK-I, a másik régebbi, RD-45-ös hajtóművel volt felszerelve. A kísérő nem tudta a vezért követni. Helyet cseréltek.

A Fertő-tó DK-i csücske felett repültek, amikor a célt a vadászok megpillantották. Két repülőgép volt! Győr irányából közeledtek. A rádió nem működött megbízhatóan, ezért az azonosítást rádión nem tudták elvégezni. A géppár (a cél) jobb fordulót kezdett, berepültek Ausztria légterébe. A m. géppár parancsnoka kilőtte a zöld rakétát, jelezvén, hogy “saját gép vagyok”, közben manővert hajtottak végre, hogy megfelelő támadási helyzetbe kerülhessenek. A forduló után szembe repültek egymással, a cél északról, a magyar géppár délről. Ekkor a magyar géppár parancsnoka ismét kilőtte a zöld rakétát, de erre a célok most sem reagáltak. A m. géppár parancsnokának gyanús lett a cél típusa, felismerte, hogy azok is MIG-15-ösök. Nem értette, hogy az azonosító jelzésre miért nem reagálnak? Ekkor piros rakétát lőtt ki, amely jelezte a másik géppár felé, hogy szabálysértők. A manőverezés eredményeként a célok a nap irányából támadtak. Ekkor a m. géppár parancsnoka ismét piros rakétát lőtt ki, de erre sem reagáltak. Parancsot adott kísérőjének, hogy a póttartályt dobja le és a gépágyút helyezze tüzelésre kész állapotba. A magyar géppár parancsnokával szembe repült a másik géppár kísérője. Célzás közben egyértelműen felismerte, hogy szovjet MIG-15-ös, de ekkor már olyan gyorsan perregtek az események, hogy semmit sem tehetett. A szembe jövő gép kb. 800 m-ről kilőtt egy sorozatot, de az a m. gép fölött ment el. Félig háthelyzetben látta, hogy kísérője gépe zuhan. Rákiáltott, hogy katapultáljon, de választ nem kapott. Az egyik szovjet gépet is látta, amint füstölve zuhan. Mivel ő nem lőtt, bizonyára kísérője lőtte le. Megpillantott még egy ejtőernyőt, amelyen valaki ereszkedett a föld felé, de nem tudta, hogy ki lehet. Üldözőbe vette ellenfelét, aki Bécs felé repült. Ekkor látta, hogy kigyulladt a 300 liter maradékot jelző lámpája, így azonnal segítséget kért és jelentette, hogy megy haza. Az ellenfele nem fordult utána, bizonyára az is hasonló gondokkal küszködött. Leszálláskor bizottság fogadta, beültették egy szobába, és részletesen leírtatták vele az eseményt. Azt ő nem tudta, hogy a lelőtt repülőgépek Ausztria területére zuhantak. Ezután az ezredparancsnokkal Pápára repültek, ahol szovjet-magyar vegyes bizottság várta őket. A két pilótát meghallgatták, s a magyar géppárparancsnok bemutatatta makettal, hogyan zajlottak az események. Elmondta azt is, hogy négy rakétát lőtt ki, de választ egyikre sem kapott. A szovjet pilóta tagadta, hogy úgy történtek volna az események, ahogyan a m. pilóta állítja. A bi-

zottság egyik magas rangú tagja előbb halkan, majd egyre határozottabban állította, hogy itt nem lőtt senki, a két gép egyszerűen összeütközött. Ezt érthetetlen módon mindenki elfogadta, csak a m. pilóta nem. Néhány nap múlva a m. pilóta a századparancsnokával Budapestre repült és a Légierő Parancsnokságon vegyes bizottság fogadta. Mindenki győzködte a m. pilótát, kivéve a m. légierő-parancsnok, fogadja el a következtetést, de ő erre nem volt hajlandó. Az egyik tábornok mérgesen ráripakodott: Nem mindegy magának, hogy Spanyolországban milyen bikát nevelnek? Először nem értette, mit akar ezzel mondani, majd miután megértette, határozottan kijelentette: Nem!

Magyar Sándor főhadnagyt február 11-én temették el. Temetésén az ezred minden szabad embere ott volt. A két gép sorsát diplomáciai úton rendezték, a m. gép roncsait hazahozták. Az eseményről semmilyen közleményt nem adtak ki.

Következtetés :
1. A VSZ (Varsói Szövetség – szerk. megj.) *nemrég alakult meg, az együttműködés a szovjet és a magyar vadászerek között nem volt megfelelő.*

A szovjeteké volt a felelősség, mert nekik kellett volna tisztázni a helyzetet, de erre nem került sor. Ezért azután ki kellett találni valamilyen semleges megoldást, így lett a légi harcból összeütközés.

Az eseményről a Magyar Távirati Iroda 1956. január 22-én kiadott rövid jelentést, mely összeütközés miatti repülőszerencsétlenségről szól.

A fentieket összevetve az osztrák szemtanúk újságíróknak adott beszámolóival kételyek merültek fel a magyar légierőnél lefolyt vizsgálat eredményével kapcsolatban. A szemtanúk nyilatkozatai szerint valóban lehetett piros és zöld rakétákat látni, és lövéseket is lehetett hallani, azonban nem a lezuhanó két gép fölől.

Az osztrák Staatsarchivban az ügyről fellelt aktákból a következők derültek ki:

Három, a csendőrsőn jegyzőkönyvbe vett szemtanú, egy földműves és két vámőr három különböző helyről két, három, illetve négy repülőgépre lett figyelmes. Mindhármán egyöntetűen állították, hogy az egyik gép el akarta vágni a másik pályáját, irányváltásra akarta kényszeríteni, eközben a szárnyával súrolta a másik gép törzsének végét. A súrolt törzsű gép továbbrepült eredeti irányában, és mintegy siklórepülésben ért földet. Támadója az összeütközés után azonnal kigyulladt, és zuhanni kezdett. Ekkor a gép pilótája katapultált, és ejtőernyőn ereszkedett le.

A másik két gép légi harcra valló módon körözött egymás körül, majd fedélzeti gépágyúból leadott lövéssorozatot lehetett hallani.

Az ejtőernyővel Ausztriában sértetlenül földet ért pilóta Nyikoláj Konoplov 29 éves szovjet százados volt, akit a helyszínre érkező csendőrök a Pamhagen/pomogyi csendőrsőrn kikerédezték, majd erről feljegyzést készítettek. Késő délután a csendőrség a pilótát a Bécsi Rendőr-főkapitányságra szállította, ahol másnap, tehát január 22-én 11,30-tól 14,25 óráig kihallgatták. Kijelentéseit összefoglalva a következő kép alakult ki:

A százados a Pápán állomásozó szovjet vadászrepülő-alakulatnál teljesített szolgálatot. Január 21-én szovjet idő szerint 15 óra, közép-európai idő szerint 13 óra tájban parancsot kapott a felszállásra, hogy egy másik MIG 15-össel együtt két, az osztrák-magyar

határ felé tartó gépet vegyenek üldözőbe. A határ közelében a lezuhanó gép pilótája két hasonló típusú gépet pillantott meg. A százados gépét billegtetve akarta a két másik gép pilótájának jelezni, hogy forduljanak meg, és térjenek vissza Magyarország felé. A másik gépek erre nem reagáltak, ezért irányváltásra akarta készíteni őket. A másik gép pilótája irányától ekkor sem tért el, ezért összeütköztek. A szovjet pilóta kihallgatása során közölte, hogy a határt nem szabad repülővel megközelíteni, és kitűnt szávaiból, hogy ennek az előírásnak a betartatására tűzparancsot kapott. Láthatóan mélyen megrázta őt a másik gép vezetőjének halála. Azt állította, nem tudta, hogy megsértette az osztrák légteret. További kérdésekre nem volt hajlandó válaszolni, és a jegyzőkönyvet – arra hivatkozva, hogy az általa nem ismert – német - nyelven készült, nem írta alá. Azt kérte, hogy felvehesse a kapcsolatot a szovjet hatóságokkal. (A követségről a gép lezuhanása után alig egy órával már érdeklődtek a pilóta hollléte után.)

A szovjet gép Pomogy közelében csapódott a földnek, a magyar gép laposan súrolva a földet a falutól távolabb már már földet érve szénaboglyába csapódott, kigyulladt és kiegétt. A fedélzeti lőszer robbanásai és a hőség miatt a roncsot sokáig nem lehetett megközelíteni, mivel a tőzegtalaj is tüzet fogott és a föld alatt parázslani kezdett. Egy csendőr a tűz ellenére odamerészkedett, azonban a pilóta már halott volt, és nem is tudta a roncsból kiemelni.

A következő napokban a lakosság beszolgáltatotta a csendőrségnek a szovjet pilóta térképeit, és a fedélzeti gépágyút, mely harmadik helyen zuhan le.

A burgenlandi Biztonsági Iroda igazgatójának kiértékelése a következőkre hívja fel a figyelmet:

A pilóta nem viselt repülőkombinációt, csak normális szolgálati öltözkéket. (A sajtóban megjelent képek szerint bőrdzsekiben és csizmában volt.) Ezek igazolják állítását, miszerint váratlanul kapott riasztást. Elmondta, hogy alakulatának előző állomáshelye 1955-ig Ausztriában, Bécsűjhely térségében volt. Ennek fényében az a kijelentése, hogy tökéletes látási viszonyok között nem tudta, hogy berepült az osztrák légterbe, csak védekezését szolgálta. A kiértékelő külön kiemeli, hogy Bécsűjhely fölött többször volt alkalma megfigyelni a szovjet vadászrepülőök gyakorlatait. Ezek között sokszor szerepelt a másik gép lezserítése, repülési irányának megváltoztatására kényszerítése.

Oskar Helmer, akkori belügyminiszter (SPÖ) utasítására a pilótát átadták a szovjet követségnek, és január 23-án déltájban Hegyeshalomnál elhagyta Ausztriát. A Parlamentben és a sajtóban az ÖVP hevesen támadta Helmert, hogy halálos balesetet okozó egyénnek, aki ráadásul megsértette az osztrák légteret, az ügyesség és az osztrák igazságügy-minisztérium megkerülésével engedélyezte az ország elhagyását. Ebben az ügyben külön interminisztériális bizottságot hoztak létre, mely a jövőre nézve kidolgozta a hasonló esetekben követendő eljárást.

A két repülő egyikének roncsait 1956. február 8-án délben 2 vagy 3 osztrák katonai teherautóval a Hegyeshalom-i határátkelőhelyhez szállították.

A Pamhagen/pomogyi temetőben gyermekkoporsóban névtelenül eltemetett magyar pilóta, Magyar Sándor főhadnagy maradványait 1956. március 8-án exhumálták, a fakoporsót fémkoporsóba helyezték,

melyet leforrasztottak, és Hegyeshalomnál rövid szertartás keretében átadták a magyar hatóságoknak.

A másik gép roncsainak visszaszállítására csak 1957-ben került sor.

Ha az valószínűnek is látszik ezután, hogy valóban összeütközés történt, az esemény az akkori hidegháborús hisztéria túlfűtött légköre nélkül nem kellett volna, hogy emberéletbe kerüljön.

És marad néhány megválaszolatlan kérdés is: Néhány időpont nem egyezik.

Magyar Sándorék 14,50-kor szálltak fel Sármelléken, Konoplovék 15,00 órakor szovjet idő, ill. 13,00 órakor közép-európai idő szerint Pápán, az osztrák szemtanúk a gépeket 13,15 és 13,20 óra között látták Pomogy fölött. Valószínűleg a magyar géppár ténylegesen 12,50 órakor indult bevetésre.

Magyar Sándor itthoni temetése, melyen összes bajtársa részt vett, február 11-én volt, azonban összeeggyeztetve maradványait csak március 8-án exhumálták a Pomogy-i temetőben. Téves az otthoni temetés dátuma (esetleg március 11?), vagy üres koporsót temettek el?

A másik rejtély az az ismeretlen kéthajtóműves gép, mely állítólag Nagykanizsa felől Sopron felé repült, és amelyet a két magyar pilóta Sopron térségében a két szovjet MIG-gel vélt azonosítani. A két szovjet gép nem járt Nagykanizsa felé. Marad a kérdés: mit véltek látni a magyar légtér radarmegfigyelői? S hová tűnt ez az állítólag Sopron felé északnak tartó kéthajtóműves gép, mikor a magyar géppár a két szovjet MIG-et Győr (Pápa) kelet felől észlelte? Lehetséges, hogy a tovatűnt gép szovjet távolsági felderítő volt visszatérőben az akkoriban még nem baráti jugoszláv légterből? Ezért nem is erre a célra riasztották a két szovjet vadászt, mert a szovjet radar-megfigyelők számára ez a kéthajtóműves (felderítő) gép nem volt ismeretlen? Lehetséges, hogy a légi kémrepülések titkáinak megőrzése miatt folyt le a légi incidens kivizsgálása úgy, ahogyan azt a magyar légierő feljegyzései megőrizték?

Majd egy évvel később, 1956. november 19-én az osztrák belügyminisztérium napi jelentése szerint újra megsértették Ausztria légterét. Ez abban az időben megszokott volt, olasz, jugoszláv, amerikai, csehszlovák, sőt svájci katonai repülőgépek szinte hetente áttevedtek az akkor légierővel nem rendelkező Ausztria fölé, egy USA F-gép Bajorországból jövet Linz fölé fordult csak vissza. Azonban ez a jelentés arról szólt, hogy repülőkötelék, egy bombázó(?) és négy vadász osztrák terület fölött repült Sopron felé. Pomogy fölött a rajból kivált egy szovjet ötágú vörös csillagos felségjelű vadászgép, és kb. 800 m magasban kört írt le a falu fölött, majd újra csatlakozott a kötelékhez. Joggal feltételezhető, hogy a légi baleset valamelyik szereplője tért vissza a szerencsétlenség színhelyére.

Az már a bürokráciára jellemző fintor, hogy az esetről készült aktacsomó szinte fele egy másik történetről szól. Az osztrák hatóságok felmérték az okozott kárt, és a magyar hatóságok – utalva az osztrák parasztot ért veszteséggel kapcsolatos sajnálatukra – át is utalták a földre csapódott és elégett gép által okozott kár fejében a pomogyi gazdának a kárterítést, ám tévedésből jóval nagyobb összeget. Ezt a többletet a gazda mindenféle indokkal magáénak igényelte, s csak 2 évig tartó szívós huzavona után lehetett rávenni a visszafizetésre. SZEMERÉDI TIBOR

A **Belvederé-ben** látható *Herbert Boeckl* halálának 40. évfordulójára rendezett kiállítás. A kiállítás elsősorban a Belvedere saját tulajdonában lévő 22 művét mutatja be, de láthatóak Carl Unger, Walter Eckert és Maria Lassnig alkotásai is. A kiállítás 2006. június 18-ig látogatható.

Herbert Boeckl 1898-ban született Klagenfurtban. Először építésznek tanult, majd a Bécsi Képzőművészeti Akadémia festőosztályában folytatta tanulmányait. Boeckl a legnépszerűbb modern freskófestő volt, a háború előtt a legismertebb festők közé tartozott, 1934-ben osztrák állami díjat kapott. Az osztrák expresszionizmus 1918 utáni időszakának egyik legnagyobb alakja volt. 1966-ban hunyt el Bécsben.

A **Kunsthalle Wien** ezen a nyáron is egy nagyszabású kiállítást szervezett **Summer of Love** címmel, témája a hatvanas és hetvenes évek Psychedelis művészete. A kiállításon 500 különböző kiállítási tárgyat nézhetünk meg, pld. festmények, fotók, filmek, építészeti darabok, poszterek és dokumentációs anyagok Európából, USA-ból Dél-Amerikából és Japánból. Látható többek között Bernard Cohen, Isaac Abrams, Richard Hamilton, Yayoi Kusama, Andy Warhol, James Whitney, Joshua White, valamint az osztrák művészek, mint pld. Christian Ludwig Attersee, Friedensreich Hundertwasser, Walter Pichler, Klaus Pinter, Arnulf Rainer.

A kiállítás szeptember 17-ig tekinthető meg. A **Leopold Múzeumban** a Peruban élt és alkotott *Adolfo Winternitz* alkotásaiból várhatóan nagy sikerű kiállítás tekinthető meg a művész születésé-

nek 100. évfordulójának emlékeztetére. A kiállítás címe: *Adolfo Winternitz egy osztrák Peruban*. A kiállításon a művész hetvenévnnyi munkásságából. 120 festmény tekinthető meg, köztük vallási tartalmú műveket és különféle portrékat, de fametszetek és aquarellek is megtekinthetők. A kiállítás augusztus 7-ig látogatható.

Adolfo Winternitz 100 évvel ezelőtt Bécsben született, ahol a Képzőművészeti Akadémián tanult, majd 1939-ben a családjával a nemzetiszocializmus elől Olaszországon keresztül menekült Peruba, ahol haláláig élt, alkotott. Nevéhez fűződik a Limai Katolikus Művészeti Akadémia megalapítása. A Katolikus Egyetem Képzőművészeti fakultását művészetiileg és pedagógiaiilag több mint 50 éven keresztül vezette. Számátalan perui és dél-amerikai művész tanult nála.

Az **Iparművészeti Akadémia Múzeumban** (MAK) **Air Architecture** című, az 1962-ben elhunyt francia művész *Yves Klein* különös műveiből látható egy szinte filozofikus bemutató. A kiállítás szeptember 24-ig tekinthető meg, de a szombati napokon ingyenes a belépés.

Talán leghíresebb, mindenesetre leglátványosabb művei az úgynevezett „antropometriák”. Valójában egy ősrégi festőtechnika rituális felelevenítéséről van szó: Klein szebbnél szebb lányokat kent be az ultramarinkék jellegzetes (a művész által szabadalmaztatott) árnyalatával, s azután látványos ceremónia (zenekíséret, meghatározott kore-

Múzeumi ajánló

ográfia) keretében készítette, illetve készítette el velük a vásznon testük lenyomatát.

Yves Klein a párizsi központi újrealista csoport *Újrealizmus* alapító tagja és vezérégyénisége. Szmélyében két, egymással ellentétesnek látszó alkotótípus jegyei egyesülnek: munkássága egyrészt vallásos-misztikus érintettségéről tanúskodik, másrészt olyasfajta aurát áraszt, mint a népszerű sztárok és showmanek világa.

A művész a naplójában igen részletesen foglalkozott a környezetével, a világgal és az embernek a művészettel való kapcsolatával. Naplójában megfogalmazta a saját művészeti „világnevezetét”, melyből olvashatóak az alábbi idézetek:

Valóban határozottan azok ellen a festők ellen vagyok, akik nem tudják, kicsodák és mit tesznek, és akik annyi lármát csapnak, hogy nyomorúságos tehetetlenségüket mentseék, és azt állítják, hogy a festőnek sosem szabad saját festészetéről beszélni (ami szerintük szabály), mert csak a rossz festő tesz ilyet. Hallgatag viszonyból, ami a dolgok állásából és magamból fakad, egész finom kapcsolat keletkezik, meghatározhatatlan, ahogy Delacroix mondaná. Ezt a kimondhatatlant, ezt a megnevezhetetlen költői pillanatot szeretném megörökíteni a vásznon, mert létezésem módja (nem azt mondom, hogy a kifejezésemé) abban áll, hogy festek. Tehát megfestem a festői pillanatot, mely egy megvilágosodásból magával az élettel egyszerre születik.

Érezni a lelket magyarázat, szavak nélkül, és ezt az érzést ábrázolni, ez az, úgy hiszem, ami engem a monokrómiáig elvezetett. A festészet művészete számomra az alkotás, a szabadság mint állapot megteremtését jelenti.

Az **Osztrák Színházmúzeum** *Maria Callas* életét mutatja be, aki *dramái szoprán* szimbólumává vált, minden idők egyik legnagyobb éneke-se volt, aki rendkívül nagy hangterjedelmének és kiváló színészi játékának köszönhetően a világ szinte minden jelentősebb operájában felléphetett és sikert arathatott. Több mint negyven operaszerepet énekelt és húsz teljes operafelvételt hagyott maga után, alakításai révén Bellini, Donizetti, Rossini, Cherubini rég elfelejtett operái születtek újjá. Életéről Zeffirelli készített filmet, valamint Mesterkurzus címmel írt színdarabot Terence McNally.

Csütörtöki napokon – június 8, és 22. július 6. augusztus 31. és szeptember 14 – Maria Callasra emlékezve vetítik Franco Zeffirelli rendezésében a Toscat, mely szerepben 1965-ben a londoni Covent Garden színpadán lépett fel utoljára operaelőadásban.

A **Wien Museum-ban** Karlsplatz tekinthető meg *Bécs más volt* címmel egy rendkívül érdekes, látványos kiállítás **August Stauda** (1861–1928) több mint 500 városi fotóiból, melyeket a XIX század végén és a XX század elején készített Bécs különböző részein, valamint a akkor még bécsi elővárosokban.

ASZALÓS SÁNDOR

A szórványban is pozitív jövőkép kell*

Aki a szórványt nem becsüli, az sem a tömböt, sem a jövőt nem érdemli.

SZOLGÁLATUNK MEGCÉLZOTT NÉPESSÉGE a romániai szórványmagyarság. Virtuális figyelmünkben mintegy félmillió olyan romániai szórványmagyar van, akik etnikai identitást veszélyeztető környezetben, halmozottan hátrányos nyelvi, oktatási, hitéleti helyzetben élnek. A magyarságnak az ez etnikailag halmozottan hátrányos elhelyezkedésű csoportja ez, mely különböző fokozatokban identitássérült, anyanyelvi fogyatékos, magyar oktatássérült vagy anyanyelvi írástudatlan.

A szórványmagyarságnak Erdélyben becsült - tehát nem elméleti és statisztikai, hanem különböző stratégiai cselekvésekben, tervezésben, támogatási rendszerekben érintett és kedvezményezett munkaszáma - több mint félmillió. Ehhez hozzátevéndik az egészen másképpen sajátos százezer körüli *kettős identitású moldvai magyarság* és a magát már románnak valló, olykor még kétnyelvű, a többségbe már mélyen beintegrálódott, *asszimiláns volt magyarság* szintén százezernél nagyobb csoportja. Mert Romániában is él egy jelentős számú olyan asszimilációs produktumú románság is, amely *emlékidentitásként* őrzi eredete és ősei emléke mellett a *kiegészítő magyar kultúrát*, olykor még nyelvismeretet, magyarságtudatot is. A sajátos magyar diaszpórák közösségei más, különböző magyar értékeket hordozó etnikai csoport variációkkal, több alréteggel is kiegészíthetők, mint a jelentős és növekvő számú magyar ajkú cigányság is.

Az is bonyolítja a romániai szórványhelyzetet, hogy ez a népesség létszáma nagyságrendjének 2/3-ában erőteljesen városi népesség. Elszóródási területében, értékhorozzásában és értékvesztésében pedig falusi népesség. Ez igen megnehezíti a regisztrációs és adatgyűjtési, felmérési, gondozási és mentési munkát. Ha embereket akarunk menteni, városokra kell összpontosítanunk a szolgálatot, ha értékeket, akkor falvakra.

E mellett jelentős azoknak a magyar vonatkozású, volt magyar, ma már csak *emlékheleként* nyilván tartott, magyarok által nemrégiben még lakott települések száma, ahol legalább egy félévszázada már nem, vagy alig vagyunk jelen, de ott vannak, élnek tárgyi értékeink, ottlétünk emlékezete a mai lakosság körében, emlékeztében. Erdélyben, a bukovinai volt székely falvakkal együtt a 300 léleknél kisebb, fogyó vagy nulla lélekszámú, magyar emlékeket őrző települések száma megközelíti az 1200-at.

MIÉRT KELL AZ EGYETEMES NEMZETKÉP központjában tartani a szórványmagyarságot, ezt a kiemelten veszélyeztetett magyar népességtöredéket, e területeket és magyar emlékeket?

Egyfelől, mert ezek nagyvárosi, vagy kistelepüléseken élő, veszélyeztetett etnikai elhelyezkedésű és foszlány jellegű népességtöredékek, melyek településükön és szűkebb régiójukban a maguk erejéből nem tudják megszerezni az identitásuk megőrzéséhez szükséges anyanyelvi értékeket, információkat. Biztosítanunk kell számukra az értékek beszerzését, utánpótlását: az anyanyelvi oktatást, művelődést, közösségi életet, csoportélményt, lelkgondozást és hitépítést. Közöttük pedig különösen a gyermekek, az oktatás korú fiatal korosztály, az ifjúság van kiemelt veszélyben. Minden cselekvési és mentési tervben első helyen ők vannak tehát.

Másrészt kötelez minket népességszámtól függetlenül a kiemelkedő történelmi múlt is. Mert ha végig nézünk az egész Kárpát-medencén és tájékán - Rigómezőtől az erdélyi Mezőség és a Maros mentén, az erősen szórvánnyá vált ezeréves püspökségű Gyulafehérváron át, Krasznahorka büszke váráig, vagy a szerbiai Székelykevtől Huszt váráig, a Csángóföldig és a Vereckei hágóig - a magyar történelem elmúlt évszázadainak leghűségesebb tanúi ezek a vidékek és népek, és a legnagyobb történelmi viharoknak és felszámolódásnak kitett területek. Itt volt a hajdani magyar nagybirtok, itt élt évszázadokon át a magyar arisztokrácia a történelmünket alakító nagy személyiségekkel, és él olykor még történelmi jelenlétünk tárgyi és szellemi emlékezete. Ezek a régiók a honfoglalástól kezdve az elmúlt ezerszáz évben harcok, felszámolódások tanúi és nagy vesztesei és utolsó szemtanúi.

Ennek a múltnak emlékét őrzi Erdélyben száznál nagyobb számú, több évszázados veszélyeztetett műemlék templom, több száz, pusztulásnak kitett kastély, udvarház, több emlékmű és emlékjel.

Nem szabad azt sem elfelejteni, hogy az erdélyi, kifejezetten szórvány, vagy már *foszlány-*

magyar, olykor már nulla magyar lélekszámú település vagy szórványrégio és ezek magyarsága az elmúlt évszázadokban teljesítette történelmi küldetését. Olykor saját felszámolódása árán is *végvár volt*, és védte a belső régiókat, a mai Magyarországot.

Amikor az anyaország figyelméről, alkotmányos felelősség *érzete* mellett a felelősség *vállalása* kötelességeiről is beszélünk, tudatában kell lennünk annak, hogy hatalmas szellemi, emberi értékeket adtunk és őrítünk meg az egyetemes magyarságnak. Szólunk kell az erdélyi szórványok legnagyobbjairól. Szórványban született vagy élt Hunyadi János, Bethlen Gábor, Bethlen Miklós, Barcsay Ábrahám testőrköltő, Bod Péter, Bolyai Farkas és János, Kölcsey Ferenc, Kemény Zsigmond, Ady Endre, Bartók Béla, Wass Albert, Barcsay Jenő festő, Szóts István filmrendező, a kortársak közül pedig Sütő András, Kallós Zoltán. E nagyok szülőföldjén ma már nem, vagy alig él magyar. Nélkülük, de az őket elindító szülőföldjük nélkül ma nem lehet magyar történelmet és irodalomtörténetet írni. Aki e nagyok mellett ezek szülőföldjéről, az ott még élő töredéknépességről lemond, az helyrehozhatatlan *nemzeti amnéziában* szenved.

Végül pedig a szórványmentés egyetemes magyar összefogási parancs is, mert itt közös cselekvéssel és egymás sorsának felvállalásával ki kell járnunk az összetartozás, „a minden magyar felelős minden magyarért” összefogásának iskoláját is.

A szórványmagyarság is joggal várja el tehát, hogy az anyaország ezeket a régiókat és emberi értékeket *beépítse össznemzeti értékrendjébe*. Olyan sokat kapott tehát, hogy kötelessége adni is. *Nem csak értünk, hanem saját magáért is*. Íme, többek között miért is jár alanyi jogon a normatív segítség a határon túli peremrégióknak, a kiemelten veszélyeztetett magyar etnikai csoportoknak.

A MAI ETNIKAI FOLYAMATOKAT KÖVETVE döbben-ten kell észlelnünk, hogy a Kárpát-medencében soha nem volt ilyen mélyen a magyar nyelv státusértéke, a magyarok önértékelése. A többségi népek között a magyarság leértékelődött. Sikertől megteremteni az *elhallgatott kultúra* gyűlölethangulatát. Nekik lehet már nélkülünk, más népek és kultúrák nélkül is élni. Sikertől a „*más-ság méltósága*” helyett a „*másság szegénye*” megbélyegzési hangulatát megteremteni.

Az utóbbi másfél évtizedben az elszakított területeken nyomon követhetőek a magyarság asszimilációs folyamatainak rohamos ütemű felgyorsulásai. Erőteljes a *nyelvromlás*, a *nyelvi erózió*, a *nyelvi elmocarasodás*. Jelentős *anyanyelvileg írástudatlan* magyar népesség is felnőtt, bekövetkezett a szűkített mozgásterű kisebbségi nyelv *konyhanyelvre* történő lemorzsolódása. A növekvő ütemű nyelvváltás, *vegyes házasságok* egyre vesztéselőbban figyelmeztetnek asszimilációs veszteségeinkre.

A határon túl maradt trianoni területeken megállíthatatlan folyamatokat kell tehát tudomásul vennünk. Egyfelől erőteljes térvésztesre, *magyar községezsugorodásra* is fel kell készülnünk, másrészt fellazultak a nyelvhatárok, mélyen beékelődünk a környező népekbe. Rövid időn belül igen jelentős számú magyar eredetű szlovák, szerb, horvát, román, szlovén, német *asszimilációs népesség* születik belőlünk, és számuk folyamatosan nő. Azt hiszem, lassan ebben az asszimilációs veszteségben is világelsők leszünk.

De a siránkozás nem vezet sehova. A helyzetkép és a feladatok, a cselekvési terv mellett e területek *virtuális jövőképét, sőt, reményképét is meg kell rajzolni*, ki kell dolgozni. Ez az egyik legnagyobb gond, hogy miközben emberfeletti áldozattal dolgozunk, küzdünk, reménykedünk vagy süggedünk., a napi munka mellett nem rajzoltuk meg, hogy minden helyi közösségépítő szórványmunkával, tervezéssel, kutatással hová szeretnék eljutni, és mi a várható eredmény. Nem elég a szórványkérdést eutanáziai *kategóriaként, nekrológiai jelenségként* kezelni. *Az elsratási elemeket fel kell váltania a távlatos cselekvési szemléletnek*. A kis és nagyon fontos napi lépések mellett látni kell a nagy összefüggéseket és nagy távlatokat is és a reményt.

A szórványban is pozitív cselekvési szemlélet és jövőkép kell.

MIT LEHET ÉS KELL TENNI a határon túli magyar szórványok megmentéséért? Vannak területek, ahonnan vissza kell vonulnunk, mert már

nem népesíthetjük be. Itt ápoljuk értékeinket, őrizzük emlékeinket. De a stratégiai fontosságú, népesebb területeken normatív támogatási politikára van szükség. A rendezvényközpontúság helyett működésközpontú támogatási rendszert kell kialakítani, mely *az organikus fennmaradásra* irányul.

Folytatni kell az iskolaközpontok építését. Minden anyanyelvű szórványbentlakásnak az alapműködéséhez normatív támogatással kell hozzájárulni. A nehéz szórványfeladatokat el-látó oktatási intézményeket, diákotthonokat lassan be fogják zárni, ha fenntartásuk minimumára sem lesz pénz. Ezekhez hasonlóan fenn kell tartani néhány országos esúcsintézményt is, melyek az építő munka, a kapcsolattartás, a reményépítés szakma hitelét hordozzák.

Támogatni kell az *alapkutatásokat*. Hályogkovács módjára a határon túli összetett problémákkal küszködő területeken nem lehet dolgozni, tervezni. A kutatásnak a fontos elméleti adatbázisok mellett az azonnali cselekvésre is kell ügyelnie, a *problémamegoldó kutatásra*. A kutató szakma igénybevétele a politikai küzdelmekben mindenütt nagy kívánnivalókat hagy maga után. Kutatni kell, hogy a szakma elméleti bázisa biztosítsa a cselekvés szakmai hitelét is.

Érezzük, tudjuk, hihetetlenül mélyen van ma a Kárpát-medencében a magyar nyelv státusza. A nyelvapolási és őrzési feladatok mellett a nyelvi státus tervezésére és emelésére sürgős tervet kell készíteni. Felértékelni a magyar nyelv *tér-erejét*. Ehhez egész napos, az egész Kárpát-medencében vételezhető média is kell.

Erdélynek kb. 500 kiemelten veszélyeztetett településén normatív támogatási formában, szerződéssel, missziós kiküldéssel magyar pedagógusokat kell kitelepíteni az osztatlan tagozatú iskolákba. Erre készítettük a Lámpás tervet. Felkészíteni a pedagógust, megteremteni helyi munkafeltételeit, szerződéssel kitelepíteni, segíteni, felkigondozni, biztosítani továbbképzését, és munkáját szigorúan ellenőrizni.

Meg kell találni az alulról való építkezés módját, az alapoknál, hogy elérjük az egyetemeket. De nem felejthetjük: *az önálló magyar egyeteme-eket a Kárpát-medencében mindenütt a mai szórványok óvodáiban és osztatlan iskoláiban alapítják*. Vagy már éppen most számoljuk fel.

Vannak települések, területek, ahol már csak az egyház maradt jelen. A lelkészek az utolsó pompeji katonák. Az egyházak lényegében magukra maradtak a hátrányos nyelvi területeken. Egyrészt fizikailag, mert egyes régiókban ők az utolsó értelmiségiek, nekik kell bezárniuk a templomajtót az utolsó magyar után, akit kikísértek a temetőbe, vagy a másik nemzet asszimiláló karjaiba. Másrészt magukra maradtak lelkileg is a *kisebbségi hajszálérhálózati feladatok* ellátásában.

Folytatni kell a kis településen kiemelt szolgálatokat végző lelkészek rendszeres anyagi támogatását. Sok helyen az egyháznak kell az oktatási funkciót is ellátni. Vannak és egyre inkább lesznek települések, ahol minden rehabilitációs munkát az egyetlen ott élő értelmiségre, a lelkészcsaládra, ezek munkájának segítésére kell terveznünk és építenünk.

KÖZBEN PEDIG A GYÚJTÓMUNKÁT KELL VÉGEZ-NÜNK. Sajnos már csak egy-két évtizedünk van még hátra Erdélyben kb. 300 olyan településen, ahol jelentős történelmi emlék, műemlék templom, kastély, emlékhely tövében 10-20 magyar él. Mi erre hirdettük meg a Holttenger programot, és ennek megvalósításán dolgozunk erőnk feletti időzattal. A teljes tárgyi, szellemi értékbegyűjtést is el kell végezni, a teljes szóbeli emlékezet- és élettörténet anyag rögzítését. Szám-ba kell venni a veszteségeinket, mint a hadvezérnek a vesztés csatatéren.

Pénzre volna szükség néhány *rehabilitációs, revitalizációs, kísérleti programra* is. Néhány régióban kísérletezzük ki a támogatások, tervek hatékonyságát, folyamatok befolyásolhatóságát és irányát, és az esetleges vitalizációs irányváltást.

Gazdasági felzárkózáshoz, munkahelyteremtéshez regionális fejlesztési tervek kellenek. A magyar szakembereknek is segítséget kellene nyújtaniuk a határon túli magyar régiók fejlesztéséhez regionális gazdálkodási tervekkel.

Minden támogatási rendszerben el kell kerülnünk az *alamizsna hatást*. A szórványmagyarságnál is az a cél, hogy a támogatás minél *szerve-sebben* épüljön be a működés belső rendjébe, és hozza meg az életműködés változásának várt hatását. Mi a határon túl nem *szórvány rezervá-*

Saáry Éva: Remény

tumokat akarunk, szervátültetéssel nem *mester-séges életbentartást* szeretnénk, hanem a támogatással a kisközösségek életfontosságú saját szerveinek vitalizálását, *belső immunizációs erő-tartalékainak mozgósítását*. Nem mindent kérünk, hanem betervezhetően keveset, de azt rendszeresen.

SÜRGŐS TERVET KELL KÉSZÍTENI a környező országok népeinek megszólítására is. Aligha van nagyobb hibája Magyarország határon túli politikájának az elmúlt évtizedekben, mint az, hogy *nem volt és nincs vételezhető építő üzenete a Trianonban született utódállamok népei irányába*. Csak sérelmi politikai, érdekvédelmi harcot folytatunk velük, de a közös belső építkezés elmaradt. Polarizálódott és végtetessé váltak velük kapcsolataink. Groteszk helyzet: egyfelől asszimilációval egyre mélyebben ágyazódunk be a környező népekbe, másfelől meg nincs hozzá szavunk, sőt, nem vagyunk velük beszélő viszonyban. Egyfajta anyós-meny helyzet alakult ki közös otthonunkban, a Kárpát-medencében. A többségi népekkel kialakított dialógus nélkül, magányos harcokkal azonban semmire sem lehet jutni. Jól meghatározott programokkal ismerkedési, közeledési, bizalomépítési és talán megbékélési tervet kell kidolgozni. Bármennyire is lehetetlennek tűnik, *kötelességünk megkísérelni a belső építkező keznyújtást*.

VÉGEZETÜL KI KELL MONDANI AZT IS: rendezet-lenek, kidolgozatlanok az alapok, az alapelvek, az egyetemes nemzeti szándék. Nem készült nemzetstratégia, és nincs meg a pártok és kormányok fölött átvételő konszenzus. Az anyaországnak, a politikai, önkormányzati, civil és egyházi szférának is el kell döntenie, hogy mit akar velünk. Felelősséget *érez* ugyan, de ezt nem kel-lően *vállalja* és *viseli* irányunkban. Mi csak azt érezzük, hogy a határon túli magyarság egyre inkább magára marad, saját belső törvényei, folyamatai szerint vegetál.

De jaj annak az anyaországnak, melynek felszámolódnak végvárai, saját nyelvi hátsországa. Kultúrájában, lelkében is szegényebb, védtelenebb lesz!

Egy sor szórványkérdésre még nem lehet pontosan rálátni. A kis lépések politikája igen fontos a szórványban. Létre kell jönnie a belterjes (tehát belső ügyekre összpontosító) munkaterületnek is, amely természetes vonzással gyűjtené maga köré a peremek irányítható népességét, a belső diaszpórát. A nem lehet semmilyen nagy lépést tenni, *amíg minden lehetséges területen nem jön létre erőteljes, belső vonzású, önrendelkező etnikai terület, euróregió kiemelt státus-értékű magyar nyelvvel, kultúrával*.

Tudjuk, hogy minden cselekvési terv a szórványban *kicsit időnyerés is*, hogy lélegzetvételnyi időhöz jussunk, hogy tisztábban lássunk, amíg majd többet tehetünk, esetleg nagyobb ívben tervezhetünk és cselekedhetünk. Mert nem feledkezhettünk meg a Gondviselés történelmi csodáiról sem, melyekben mindig hin-nünk kell.

VETÉSI LÁSZLÓ (Kolozsvár)

*) Beszámoló Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke által 2006. május 4-én a magyar kisebbségekről egybehívott szakértekezleten. Szerkesztett változat.

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK Szalachy István

Miközben becsöngetek az üde tavaszi zöldbe öltöztött mödlingi kertes ház kapuján, azon töprengek, hogyan is kellene ezt az interjút megírni? Mindig kíváncsi voltam arra, mivel foglalkozik tulajdonképpen egy PR (Public Relations) cég? Egyáltalán mit takarnak azok, az ebben a szakmában használt kifejezések, mint a lobbizás, marketing, kommunikációs management, mediation stb. Most itt van rá a lehetőség, hogy mindent megtudjam: a magyar származású, Szalachy István évtizedek óta ebben a szakmában dolgozik, 19 éve önálló PR irodával rendelkezik a bécsi Kolschitzky utcában, PR munkásságáért 1984-ben osztrák állami kitüntetést kapott, alapító tagja és évekig elnöke volt az ECCO-nak (European Communication and Consulting Organisation) és vezetőségi tagja az osztrák PR Szövetségnek, a PRVA-nak. Ha valaki kiismeri magát ebben a szakmában, akkoraz ő.

Ahogy beléptem az ajtón, azonnal feltűnt egy ütött-kopott kis cipő az asztalon, nyilván története van?

Ebben menekültem alig 4 évesen 1956. november végén Magyarországról. Édesapám megfizetett egy embercsempészt, aki egy ponyvával fedett, olajoshordókat szállító teherautóban dugott el bennünket. 3 napig utaztunk a határ felé. A hűgom, aki kétéves volt altatót kapott a határ közelében. Szuroksötétben gyalogoltunk többedmagunkkal a szántóföldeken. Már csak egy mély árok választott el minket Ausztriától, amikor édesanyám megbottlott és elejtette a hűgomat, aki sírni kezdett. Rémulten hasaltunk az árokban, a szüleink a testükkal védtek minket, miközben katonák közeledtek. Osztrák határőrök voltak, akik bekísértek minket egy sopronkeresztúri (Deutschkreuz) táborba. Megmenekültünk!

Miért hagyták el Magyarországot?

A szüleim, nagyszüleim a háború előtt, generációk óta földbirtokosok voltak a Vác környéki Sződön és a Heves megyei Apcon. A kommunista hatalomátvételtkor államosították a birtokot, a kúriát. A család egy része már 1947-ben disszidált. Édesapámat 1949 januárjában egy kudarcot vallott határátülépési kísérlet miatt 18 hónapi börtönrre ítélték, az ávosok összeverték. Édesanyám egész családját kitelepítették. A szüleim 1951-ben házasodtak össze, nyomorúságos körülmények között éltek és a forradalom leverésével az utolsó reménysugár is kialudt. Ausztriában sem volt könnyű az életük négy gyerekkel, de segítettek a rokonok, apám hamarosan állást kapott a Schöller Banknál. 1986-ban egy amerikai konszern igazgatójaként vonult nyugdíjba.

Hogyan került Ön kapcsolatba a mai foglalkozásával, miért éppen ezt választotta?

A Mária Terézia Katonai Akadémián érettségiztem Wiener Neustadtban. Katonatisztnek készültem. Hamarosan megismertem a leendő feleségemet, aki jogot hallgatott. Az ő rábeszélésére kezdtem el én is a jogi egyetemet. Mellette azonban dolgoznom kellett. Laxenburgban a IIASA-nál az volt a feladatom, hogy a különböző országokból odaérkező tudósokat és családtagjaikat segítsen a hétköznapi osztrák élet útvesztőiben. A IIASA-nál, ahol a hivatalos nyelv az angol volt, jól megtanultam angolul. Úgy döntöttünk a feleségemmel, hogy először ő fejezi be az egyetemet, és én dolgozom, aztán fordítva. 1980-ban az újságban olvastam, hogy a híres Mautner Markhof cég Publico nevű PR osztálya munkatársakat keres. 200 jelentkezőből engem választottak. Számomra addig ismeretlen világ nyílt ki előttem, óriási lehetőségekkel. Az öreg Mautner Markhof figyelt rám. A cég költségére újságírói képzettséget szereztem, Svájcban hónapokig tartó tanfolyamokon tanultam meg a PR csinját-bínját, de a legtöbbet a munkám révén tanultam. 5 év után a főnököm önállósította magát, és elcsábított engem is. 1987-ben aztán én is saját irodát nyitottam Bécsben ESPRIT néven. Gazdasági PR-t csinálók. Azon belül főleg építőipari cégekkel van kapcsolatom, de dolgoztam az OMV-nak, a SONY-nak a Diners Clubnak, 20 évig az American Expressnek, és a mai napig irodám intézi a Bad Pirawarth-i Szanatórium PR ügyeit.

Mit jelent a Public Relation tulajdonképpen? Valamiképpen reklámot?

Nem, a reklám, a hirdetések egy más szakma, legfeljebb érintőleg foglalkozunk vele. Leegyszerűsítve talán úgy fogalmazhatnék, hogy közönségszolgálat, kapcsolatszervezés, propaganda. Egy PR cég híd szerepet tölt be a sajtó, a médiák és a cégek között. A PR szakember kiismeri magát a gazdasági, a politikai életben és tud a sajtóval is bánni. A PR, mint önálló foglalkozás az 1940-es években keletkezett Amerikában. Ausztriában a 60-as évek végén jelent meg. Amikor én kezdtem, egész Ausztriában csak három ilyen cég létezett és az átlagembernek fogalma sem volt róla, mivel is foglalkozunk. Magyarországon a 80-as évekig teljesen ismeretlen volt. Ma már szerte a világon alapos és évekig tartó PR kiképzés folyik az egyetemeken. A különböző PR cégek több száz szakembert foglalkoztatnak és a híres, nagy ügynökségek mind képviseltetik magukat Magyarországon is. A PR feladatköre időközben messzemenően ki is bővült:

nemcsak sajtóközvetítő, de marketing (piackutató) és lobbizó szerepe is van. A lobbizás nem más, mint protekciószerzés, a közönség, vagy különböző érdekcsoportok befolyásolása egy cég és egy cél érdekében. A PR cégek időközben szakosodtak is: van például politikai, művészeti, gazdasági PR ügynökség. Én az utóbbival foglalkozom.

Ha jól értem, akkor a PR ügynökségek feladata, hogy a megbízó cégeket jó fényben tüntessék fel a nyilvánosság előtt?!

Pontosan! Bár nem a jó fény a lényeg, hanem az igazság, a nyilvánosság tájékoztatása az újságok gazdasági rovatai, a rádió, a TV segítségével a cég ügyeiről. A közvélemény formálása rendkívül fontos, és minél nagyobb egy cég, ez annál fontosabb. Semmi sem történik véletlenül. A nyilvánosság véleménye messzemenően kihathat a cégekre, a konszernek életére, a gazdasági helyzetükre és ezt a véleményt mi, PR-sek képezzük. Óriási pénzek forognak kockán és függenek attól, hogy valaki a médiákban jól vagy rosszul szerepel. A tőzsdén szereplő cégek egyike sem létezhet PR nélkül. Mi szervezzük a kongresszusokat, a vitaesteket, a kiállításokat, a vásárokat. Ezekkel kapcsolatban minden saját munka, a prospektusok és brosúrák összeállítása is a mi feladatunk.

El kell érni bizonyos gazdasági erősséget ahhoz, hogy megbízzanak egy PR céget?

Nem feltétlenül. A nagy konszerneknek önálló PR osztályuk van, a kisebb cégek megbíznak valakit a képviselőjükkel. A következőket, jó PR munka elengedhetetlen manapság, és fontos, hogy ne egy krízis esetén ismerkedjen meg a PR ügynökség a bajba jutott céggel. Ilyenkor már csak csökkenteni lehet a kárt. Erről szól a "krízis terv": kit, mikor, hogyan, miről, kinek kell tájékoztatni. A pozitív image, a cég jó híre, amit a PR készít elő óriási bonus, ha baj van.

Ezek szerint a cégeket a PR szakértők képviselik a nyilvánosság előtt?

A nyilvánosság előtt a cég vezetője lép fel. Ám a felépéseket, az interjúkat a legmesszebb menőig előkészítjük. Az én ügynökségem médiatréningsel is foglalkozik. Ennek keretében 3-4 hétig, hetente 2 alkalommal lépésről lépésre gyakoroljuk az elkövetkezendő, néha csak pár perces fellépést: a kamera előtti mozgást, viselkedést, a beszéd és kifejezés módját, az öltözködést. Még a ruha színe és a szabása is fontos.

Azt mondta, hogy az építőiparral van szorosabb kapcsolata. Az utóbbi években, az EU belépéssel kapcsolatban Ausztriában éppen az építőipar küszködik nehézségekkel. Hatással van ez az Ön tevékenységére is?

Természetesen, mivel valóban jó PR cég törvények előkészítésével is foglalkozik. Most éppen a Gazdasági Kamarának készítünk elő az építőipari fekete munka leküzdésére törvényjavaslatokat. A külföldiek, különösen az új EU országok munkavállalóinak a legalizálása nemcsak adóbevételt jelentene Ausztriának, hanem erkölcsi és politikai kérdés is. Tárgyalunk hazai és a külföldi szakértőkkel, a szakszervezetekkel, politikai tanácsadókkal a szakminiszterrel stb. Konferenciákat, értekezleteket szervezünk, amiben a sajtó is részt vesz. Rossz törvény születésekor rosszul tájékoztatták a politikusokat, ezért a kölcsönös bizalom rendkívül fontos. Cégünk mentes minden politikai beállítástól, csak a tudás, a megbízhatóság számít, de elcsúszni nem szabad!

Egy-egy ilyen jellegű megbízatást megkapni nehéz dolog?

Óriási a konkurenciaharc, és mint minden szakmában, itt is vannak fekete bárányok. Elvben mindenki nyithat PR céget. Fontos a közgazdasági és a jogi képzettség, de a legfontosabb a tapasztalat. A mi szakmánkban az a mondás járja, hogy "30 év alatt ne bízáls meg senkiben!" Valóban, hiába van jó iskolád, ha nincsenek összeköttetéseid, ha nem ismered az összefüggéseket, az érdekszövetségeket, ha nem tudod, miként épül fel valamely törvény, ki, milyen szerepet, befolyással működik a hálózat. Ehhez 10-15 év tapasztalata kell.

Jól látom, hogy mindez nem nyolcórás munkaidőt igényel, és kihathat a magánéletre is?

De mennyire! Fáradhatatlanul járom a "világot". Minden újságíró, politikus személyesen ismerem, aki az én témakörömben dolgozik. Tagja vagyok a Johannes Klubnak, az osztrák PR szövetségnek, az ECCO-t, az európai PR szövetséget én alapítottam, sokáig elnöke is voltam. Kapcsolatot teremtettem a magyar PR szövetséggel is. Én indítottam be professzionális sajtómunkával a Mobil Oil benzinkút hálózatát Magyarországon. Van egy budapesti cégtársam is, Széles Péter egyetemi professzor. Ő ismeri a magyar körülményeket, én az osztrákok. Ma már nemcsak osztrák befektető cégek léteznek, hanem magyarok is. Ezeket a cégeket én vezetem be az osztrák gazdasági életbe. Magyar származásom révén ideálisan képviselhetem az érdekeiket.

Meddig szándékozik még ezzel az erőbedobással dolgozni?

Köszöntjük a 75 éves Szokolay Sándort

Szokolay Sándor Kossuth- és Magyar Örökség díjas, valamint életművéért Corvin láncsal kitüntetett zeneszerző, a Várnász, a Hamlet, az Ecce homo, a Szávitri, a Bölcs Náthán, a Margit, a hazának szentelt áldozat opera szerzője, különféle szólóhangszerekre írt versenyművek alkotója, több mint húsz kantáta, három szimfónia, számtalan dal és kórusmű írója március 30-án töltötte be 75. életévét.

Szokolay korunk összes zenei áramlatában jártos, minden külső hatást befogad, de sohasem szegődik egyetlen kifejezőmód szolgálatába sem. Műveit átszövik a népzene jellegzetességei (pentatónia, modalitás, ritmika), az egyházi népénekek, középkori gregorián himnuszok, a reneszánsz szöfestészet, a barokk variációs és imitációs technika, sőt a tizenkétfokúság és énekbeszéd is, mindez stílárís törés nélkül, páratlan egységet alkotva. Harmóniavilágában újra és újra felbukkannak a jellegzetes mixtúrák. Énekes zenéjében mindig tekintettel van a nyelv belső életére, lükettetésére, hangsúly- és ritmusvilágára. Hitet, erőt, égi üzenetet közvetítő összetéveszthetetlen stílusa örök érvényűvé teszi művészetét. Vallja, hogy Bartók és Kodály alkotásaival nem merül ki magyarságunk kifejezhetősége. Műveiből ősi gyökerű korszerűség, színpompás képzettársítás-világ, műveltségéből származó bőséges ötlettár, modorosságtól mentes magyarság és mélységes hit árad.

Köszöntőként álljon itt, hogyan nyilatkoztak róla barátai, muzsikustársai: „Hálás szívvel emlékezem beszélgetéseinkre, kritikáira, mert ezekből a szeretetteljes segíteni vágyás sugárzott felém, s melyek ezért valóban segítségemre is voltak és maradnak mindenkör.” (Bogányi Gergely) – „Szokolaynak nem kell *keresnie* a szót; neki *válogatni* kell, hogy a belsejéből

MIT TESZEL AZ OTTHON MARADOTTAK ÉRDEKÉBEN? Komlóssy József 70 éves

Amikor az Erdélyből származó, Svájcban élő Komlóssy József útéptömérnök 1963-ban erdélyi körútja alkalmából Kolozsvárot is járt, azt kérdezte tőle egy tanár nagybátyja:

„Beutaztad fél Erdélyt, láttál, tapasztaltál. Gyermekeként nem önszántadból mentél el innen, és ma ott élsz Svájcban, abban a szabad és szép országban. Mond, mit fogsz tenni az itthon maradottak érdekében?”

Ez a szívhez szóló kérdés adta az első lökést Komlóssy József életcéljához, hogy minden erejével, minden lehetőséget kihasználva harcoljon a kisebbségben élők és az egyetemes magyarság érdekeiért.

Egyik alapító tagja és alelnöke lett a zürichi Kisebbség Védő Társaságnak, aktívan részt vett a bécsi Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezleten és 1989-ben több más nem kormányzati szervezettel együtt közreműködött abban, hogy az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága elítélje Ceausescu tervezett falurombolásait. Felvette a kapcsolatot a FUEV-vel (Európai Népek Föderális Uniója) és más Magyarország határain kívüli magyar közösségek szervezeteivel. 1990-ben már a közép-kelet-európai térség nemzetiségi problémáinak tanácsadójaként működött a FUEV-ban. Ennek keretében számos tényfeltáró körutat szervezett a Kárpát-medence magyarlakta területein, kiemelt fontosságot tulajdonítva annak, hogy e térség országainak kormányai betartsák, az ENSZ, az EBESZ és az ET pedig ellenőriz-

Úgy tervezem, hogy 60 évesen abbahagyom. Addigra a lányom végez az egyetemen, talán átveszi a céget. Bejegyzett gazdasági mediátor is vagyok, egyre inkább ezzel szeretnék foglalkozni. A gazdasági mediátor közvetít két vitatkozó cég között. Mielőtt perre mennének, okosabb gazdasági kérdésekben jártas szakmediátorral megtárgyalni a helyzetet. Aztán szakkönyveket is szeretnék írni, a PR-ról, a lobbizásról, egyáltalán átadni a tapasztalataimat. Minderre most nincs időm. Számomra a legfontosabb a családom. A fiam a jogi, a lányom a közgazdasági egyetemre jár. Nekem szerencsém volt az életben, mindig jó mentoraim voltak. A gyerekeim nehéz korban születtek, őket szeretném kísérni, támogatni, amíg lehet. Aztán szeretek kertészkedni, olvasni és élvezem a zenét. Évekig énekeltem egy kórusban és Wolfgang Berrytől szólóénekesi képzést is kaptam. Bár operaénekes már nem leszek, de a zene szeretete megmaradt.

Kapcsolatban van ausztriai magyar szervezetekkel?

Tagja vagyok a Barsy-Pataki Etelka alapította Osztrák–Magyar Baráti Társaságnak. Hat évig a Szent István Bál rendező bizottságának voltam az elnöke. Ezen a bálon azóta is minden évben részt veszek. Az édesapámmal mindig, néha a testvéreimmel is magyarul beszélök. A feleségem és a lányom tanulnak magyarul. Ennek ellenére azt hiszem, hogy én asszimilált magyarnak számítok: a szülőföldem Magyarország, a hazám Ausztria.

FERENCZY KLÁRA

feltóduló nyolc-tíz szó közül mindig megtalálja a legkifejezőbb, a legtömörebb, a még el nem mondott szót. *Az igazi szót.*” (Bónis Ferenc) – „Minden újonnan megismert művében a komponálás iniciatíváitól, stílárís kérdésektől függetlenül megragadott a zenei ötletek sokasága, a mélyen eredeti, sőt összetéveszthetetlenül egyéni gondolkodásmód.” (Kocsis Zoltán) – „A vének között látom, akik velem együtt megszenvedik azt az amerikai-szovjet szimbiózist, mely Európa szívét, a Kárpát-medencét most agóniára akarja kényszeríteni.” (Makovetz Imre) – „Szokolay Sándor egy lélekben, hitben, erkölcsösségben és önbizalomban létezőbb magyar közösséghez, egy szebb és igazabb Magyarországhoz vezető utat épít. Ennek az elkötelezettségnek jegyében alkot, tanít, vállal szakmai és közeleti szerepeket. Gondolkodásában a kultúránkat gyarapító felelősség természetes módon kapcsolódik össze magyar örökségünk tiszteletével. Hiszi és vallja, hogy a zene emberi mivoltunk és közös életünk kiteljesítéséhez nélkülözhetetlen.” (Mádl Ferenc) – „Köszönöm Neked azt a belső harmóniát, melyben részesülhettem, valahányszor Téged hallgattalak. Abban a hitemben erősítettél meg, hogy nincs igazi szabadság – sem a művészetben, sem a köz életében – világos, belső rend nélkül. Máskülönben valamennyiünk lelke elsívárosodik, vagy áthatolhatatlan dzsungellé válik.” (Orbán Viktor) – „Műveiben Istene hangját halljuk hozzá szólni és ő ezt közvetíti felénk, emberekhez. Micsoda ajándék ez neki! És micsoda ajándék ez nekünk!” (Vásáry Tamás)

Meggyőződése, hogy a Mindenhatónak még tervei vannak Vele. Ezért kérem, hogy törekvéseinek megvalósításához, nemzetünk értékeinek gyarapításához, a magyarok jó hírének öregbítéséhez adjon Neki kellő testi és lelki erőt!

RADICS ÉVA

ze és kérje számon, az emberi- és a kisebbségi jogokkal kapcsolatban vállalt kötelezettségeiket. Az Európa Tanácsban számos sikeres határozati javaslatot indított útjára.

2000 nyarán egy tucat nemzetközileg elismert szakember részvételével „Szlóvakok és magyarok együtt a nagyobb Európában!” címmel előadás sorozatot rendezett Szlovákiában a kisebbségi jogokról. 2001-ben a moldvai csángók helyzetére hívta fel az Európa Tanács és a világ figyelmét. A csángó kérdés felvetésekor az ENSZ-ben így kezdte beszédét: „Nem valakik ellen emelem fel a szavamat, hanem egy népcsoport érdekében.” Évekig tartott a román ellenállás leküzdése. Ma, 2006-ban a csángó lakosság és a tanárok áldozatvállalása eredményeként az évtizedekig tartó megfélemlítések után, a román hatóságok jóváhagyásával fakultatív alapon folyik a magyar nyelv oktatása Moldvában.

Az ipolyinéki nemzetközi konferencián, 2003-ban javasolja az Ipoly vízgyűjtő területének egységesítését, a határok lebontását, a hidak felépítését (a háború előtt még 47 hid vezetett át az Ipolyon, ma csak három), és ezzel egy földrajzilag és gazdaságilag évszázadokig összetartozó régió újraegyesítését.

Tíz állam huszonegy képviselője, köztük Komlóssy József terjesztette elő 2003 októberében az Európa Tanácsban az Autonómiák Európai Kartájának a határozati javaslatát. A regionális önkormányzatok létrehozását ma már egyre több európai politikus támogatja belátva, hogy a globalizáció világában is meg kell őrizni Európa kulturális, nyelvi és nemzetiségi sokszínűségét. Létjogosultsága több modellnek is van, ám Dél-Tirol példája bizonyítja, hogy az autonómia megadásával egy kisebbség az országos átlagnál magasabb életszínvonalat is elérni képes, ha saját jövőképe van, ha saját intézményei intézik kiszámítható jogi és anyagi keretek között ügyeiket, saját soraikból választott képviselőikkel. Autonómiában könnyebben ellenállhatnak az asszimilációs nyomásnak, könnyebben leküzdhetik gazdasági és szociális lemaradásukat is.

A vajdasági magyarok helyzetének a tarthatatlanságára is felhívja a nemzetközi figyelmet. 2005. október 11.-én harminckét ET képviselő aláírásával határozati javaslatot nyújt be a vajdasági jogsértések miatt és felszólítja a szerb hatóságokat a kisebbségi és az emberi jogok betartására.

A második világháború után kettészakított, magyarok lakta Szelmenc lakói európai szószólójuknak tekintik. Komlóssy József évekig levelezett, lobbizott, küzdött azért, hogy az általa felvetett Szelmenc-kérdés ne kallódjon el a bürokrácia útvesztőiben. Ma már külön határátlépő könnyíti meg a részben Ukrajnához, részben Szlovákiához csatolt falu életét.

Küldetesként vállalt munkásságának a krédója, hogy nem elég a lelkesedés, a nemzetért hozott áldozat, a tárgyi tudás, a nyelvismeret, az információk hitelessége; egy cél eléréséhez rengeteg türelemre, tapintatra, diplomáciai és pszichológiai érzekre is szükség van.

FERENCZY

BESSENYEI JÓZSEF

Magyarok Bécsben a 16. században

Bécs a középkor évszázadaiban mindig fontos szerepet töltött be a magyar gazdasági kapcsolatokban. A 15. század második felében, majd a mohácsi katasztrófa utáni évtizedekben ez a már korábban is kitüntetett hely, amelyet a magyar külkereskedelemben elfoglalt, egyre inkább felértékelődött. A Mohácsot követő ket-tős királyság éveiben messzeható változások is végbementek ezen a területen. Ebben a belhá-borúkkal terhes, bizonytalannak tetsző időszak-ban a külföldi kereskedők közül mind keveseb-ben vállalták a magyarországi üzleti utak koc-kázatait, s helyettük egyre inkább a zűrzavaros belső viszonyok között biztosabban eligazodó magyarok vitték ki az árut – főképpen a marhá-kat – Bécsbe, s miután azok gazdát cseréltek, a hazatérő kereskedők ott vásárolták meg az im-portárukat is. Korábban sajátos etnikai tagozó-dást figyelhettünk meg az export-import meg-osztásának tekintetében, az exportot magyar, míg az importot az ausztriai, főként bécsi ke-reskedők bonyolították. Ez most megszűnt, a magyar marhakereskedők vették át a behozatal intézését is, és részt vettek az áruk további el-osztásában is. Vagyis megszűnt az exportőrök és az importőrök szétválása, s ez az új forma a következő évtizedekre is jellemző lett.

Mint tudjuk, Budáról a török elől sokan el-menekültek, a kereskedők is, köztük sokan Bé-cset választották új lakóhelyül. Ők hamarosan megdőbbenve tapasztalhatták a magyarokat, s azon belül a budaiaakat sújtó gyanakvást, előíté-leketet is.

A gyanakvás mellett a menekülteknek termé-szetesen le kellett küzdeniük a legnagyobb aka-dályt, a tőkehiányt, hiszen a budai ostrom(ok) alatt sokan közülük valóban súlyos károkat szen-vedtek, néhányuknak pedig teljes vagyona oda-veszett. Ezeken a kezdeti nehézségeken a me-nekült kereskedőket elsősorban - rokoni avagy kereskedelmi partneri - kapcsolatrendszerük segítette át, természetesen a szerencsén, a kon-junkturális adottságokon, a szaktudáson túl. Szinte hihetetlen, de a Budáról, Pestről, Fehér-várról, majd Váradról és Gyuláról elmenekült polgárok helyismeretén és jól kiépített összeköt-tetésein nyugvó kereskedés többé-kevésbé zök-nenőmentesen folytatódott Debrecen, (Nyír)Bátor, Várad, Kolozsvár, Szeben, Kassa, Pozsony, Nagyszombat, és Bécs között, a hábo-rús körülmények között is.

Különösnek tűnik, hogy ezek a Bécsben élő magyar kereskedők (az egyetlen Hans Paur ki-vételével), nem vették fel a polgárjogot. A bé-csi polgárkönyvben, ahová a polgárjogot felvet-tek nevét bejegyezték, csak három volt budai polgárral találkoznak, Jörg Engelmann kötél-verővel, Hans Peer aranyművessel, s csak a har-madik, Hans Paur volt kereskedő közülük. Pe-dig számos magyar élt Bécsben. Az 1544. és az 1545. évi harmincadjegyzékben, amelyek a ki-rályi Magyarország és az osztrák örökös tarto-mányok közötti kereskedelmi forgalmat regisz-trálják, például 34 neve alapján magyarnak tart-ható kereskedők lakóhelyeként van feltüntetve Bécs (közülük a legismertebbek Balog Péter, Erdélyi Tamás, Huszár Ferenc, Király György, Kevi András, Kalmár János, Korcsolyás Péter, Mészáros Kristóf, Bácsi Benedek, Bornemisza Tamás, Hordós Tamás, Kalmár Tamás, Korcsolyás György, Korcsolyás Péter, Sárközi János, Tűkészítő Márkus vallotta magát bécsinek. Természetesen a német nevűek között is lehettek, bizonyára voltak is Magyarországról áttelepült vagy elmenekült kereskedők.) Furcsa, hogy e csoport tagjai közül senki sem szerzett bécsi polgárjogot. Ez talán azzal magyarázható, hogy egy bécsi polgárnak ezekben az években tilos volt személyesen Magyarországra menni s ott intézni vásárlásait. Vagyis ha ezek a magyarok bécsi polgárrá váltak volna, azzal saját üzleti le-hetőségeiket rontották volna. Az utazási tilalom betartatására a bécsi kereskedelmi hatóság, a Handgraf felügyelt. A török fenyegetés árnyé-kában, amikor a háborús hisztéria légkörében a magyar kereskedőkben gyakran potenciális tö-rök kémet láttak, a tilalmat be is tartatták. Éppen az egyik legismertebb Budáról menekült kereskedővel, Bornemisza Tamással kapcsolat-ban van tudomásunk arról, hogy a bécsi piac-felügyelő egy ízben azért foglaltatta le Borne-misza állatait, mert – úgymond – bécsi polgár-ként személyesen vásárolta azokat az Alföldön, s így megszegte a bécsiekre vonatkozó tilalmat. Bornemisza ezek után kétségbeesett kérvények-ben kényszerült elmagyarázni, hogy ő sohasem volt bécsi polgár, s most sem az. Nehezebb volt ugyanezt bebizonyítania sógoráról Michael Weissről, aki teljes jogú bécsi polgárként kísér-

te el őt magyarországi üzleti útjára. Róla ezért csak annyit tartott szükségesnek szűkszavúan közölni, hogy „puszta könyörületességből” se-gített neki.

Úgy tűnik, hogy ekkor a bécsieknek a tőke biztosítása mellett a szervezésben lehetett dön-tő szerepük, a tényleges lebonyolítás nagyobb-részt a magyarországiak (ideértve persze a bé-csiek magyarországi rokonait is, mint a bécsi Weiss esetében Bornemisztát) feladata lett. Le-hetségesnek tartható az is, hogy a harmincad-naplókban bécsi lakhellyel megjelölt kereske-dők egy része (hasonlóan Bornemiszához) ma-gyarországi menekült volt.

Vannak adataink arra is, hogy az utazási tilal-mat nem tartatták be következetesen. Ezt mu-tatja az 1544-es és 1545-ös harmincadnaplóban regisztrált igen sok bécsi név is, amelynek vise-lői személyesen jártak Magyarországon, példá-ul az ismertebbek közül Oeder Sebastian, Nisner Johann, Aisler Johann, Preu Sebastian, Georg Erasmus, és Mair Georg. A bécsi kereskedők, ha nem is utaztak személyesen Magyarorszá-g-ra, gyakran igénybevették a magyar kollégák segítségét. Egy szerencsésen fennmaradt 1546. évi vizsgálat alkalmával feltűntették a bécsi ke-reskedők mellett foglalkoztatott segédjük nevét is, amelyből így megtudjuk, hogy azok magya-rok voltak, így a bécsi Wulfing Sebestyén segédje Hann Wolf várad-i lakos, az ugyancsak bécsiként regisztrált Schiller Hans segédje pedig a debreceni Fell Lőrinc. Érdekességgént megemlítem, hogy az itt felbukkant Hans Schiller 1542-ben menekült Székesfehérvárról (bécsi polgárjogot azonban nem szerzett).

A kereskedők kapcsolatrendszerének legerő-sebb pillérét azok a korábbi években létrejött bécsi kontaktusok adták, amelyek a megválto-zott körülmények között is tovább éltek. Elő-ször is jónéhány olyan pesti vagy budai polgár segítségére lehetett az új élet kereteinek kijelö-lésekor számítani, akik még 1541 előtt költöz-tek Bécsbe. Közülük Hans Paur a legismertebb, ám nem ő az egyetlen. Budai eredetű az a Johann Eiseler (Aisler, Eisler Farkas) is, aki-nek nevét nemcsak az 1544. és 1545. évi harmincadnaplóknak olvashatjuk, hanem több más magyarországi ügyletéről is van tudomá-sunk. A család rangját jelzi, hogy egyik tagja a budai tanácsba is bejutott, Bécsben pedig a pol-gármesterséget is elnyerték. Eiseler elsősorban ráckevei tőzsérekkel, Bereck Antallal és Bárány Jánossal bonyolított le üzleteket, marhákkal kereskedett. Magyarországi elkötelezettségére jellemző, hogy Kassán szőlőt vásárolt.

Ezekhez, a már korábban Bécsben élőkhöz csatlakoztak a Buda török kézre kerülése (1541) utáni menekültek. Közülük a legismertebb Korcsolyás Péter, akit 1542-ben még budainak, ám 1544-ben már bécsiként regisztráltak. Hasonló helyzetű lehetett Schliesser Vencel is, akit az 1542. évi harmincadjegyzék Buda és Bécs lak-hellyel is emlí.

Sok bécsi kereskedő társult magyarokkal, a már említetteken túl is. A korábbi kutatások-ból Kullock István, Stanzel Blo és Caspar Huethoffer neve ismeretes. Közülük Huethoffer személye a legérdekesebb, ő a Magyar Királyság számos városában, Kassán, Debrecenben, Pápán is működött. (A „bécsi kereskedő” kife-jezés Huethoffer esetében pontosításra szorul, mert csak 1568-ban vette fel a bécsi polgárjog-ot.) Személye jól példázza azt az összekötő sze-repet, amit Bécs a nyugatabbra fekvő területek és Magyarország között játszott. Feltétlenül meg kell említenünk még Wolfgang Kremer nevét. Az ő nevéhez több jelentős magyarországi ügy-let fűződik. Ezek elsősorban hitelnyújtási akci-ók. 1541-ben 600 forintot adott kölcsön – a Magyar Kamarán keresztül – Gerendi Miklós erdélyi püspöknek, amelyet több részletben ka-pott vissza (1542-ben 200 forintot, majd a töb-bit 1563-ban.). A Magyar Kamarának később, 1546–1548 között is kölcsönzött. A Szentgyörgyi és Bazini grófoknak is nyújtott hiteleket, akik cserébe birtokokkal fizettek, amihez az uralko-dó is hozzájárult. 1544-ben, amikor engedélyez-te, hogy a magtalanul elhunyt Szentgyörgyi és Bazini Kristóf javaiból Kremer megtarthassa mindazt, amit korábban birtokba vett. Az effaj-ta királyi adomány – mert valójában erről van szó! – igencsak ritka, s megmutatja, Kremer te-vékenysége milyen szorosan kötődött a magyar királysághoz. A győri Tóth Jánosnak Kremer egy ízben azért kölcsönzött, hogy az óvári harmin-cadon kifizethesse a vámot. De tevékenysége nem korlátozódott a hitelügyletekre, bekapcsolódott a kitűnő kilátásokkal kecsegtető beszer-cebányai rézkereskedelembé is, továbbá 1549-

ben Morvaországba salétromot szállított, brnoi kereskedőknek. Mindebből az is kiderül, hogy Kremer tevékenysége – hasonlóan más bécsi kereskedőkéhez – korántsem korlátozódott csak Magyarországra. 1536- tól rendelkezünk ada-tokkal arról, hogy különböző ausztriai kama-rai ügyekben járt el az augsburgi Herwart csa-lád bécsi megbízottjaként, ahogyan akkor mondták, faktoraként. A Herwart házat elő-kelő hely illette meg a jelentős vagyonnal ren-delkező kereskedő-bankárok között, ha az is-mertebb Fugger és Welsler famíliával nem is vehették fel a versenyt. Az utolsó forrás egyéb-ként, amely Kremer ilyen fellépéséről informál, 1550-ben kelt.

Pálczán Péter 1541-ben elmenekült budai bí-róval állt kapcsolatban Christoph Lingkh bécsi kereskedő, akiről tudjuk, hogy 1546–1548 kö-zött a Magyar Kamarának a végbeli katonaság fizetéséhez szükséges összeggel többször sietett segítségére.

Magyar kapcsolatairól ismert még Edlas-perger (Juncker) László, akinek atyja, Péter, az Alsó-ausztriai Kamarának alárendelt piacfel-ügyelő, tekintélyes budai kereskedő, a budai és fehérvári harmincad bérlelje volt.

A magyarországi és a bécsi kereskedők tár-sulásai bizonyára a bécsiekre vonatkozó utazá-si tilalom kikerülésére jöttek létre. A későbbi években azonban az utazás szabályozása meg-változott, s a bécsi kereskedők magyarországi utazási tilalmát enyhítették, illetve feloldották. Ezzel az intézkedéssel csupán a reális helyzetet vették tudomásul, hiszen, mint említettem, a ti-lalmat sokan nem vették komolyan, a bécsiek rendszeresen jártak Magyarországra. A társulást előidéző előírás, az utazási tilalom meg-szűnt. A társulások azonban fennmaradtak, te-hát azok más célokat is szolgáltak.

A menekülő polgárok általában korábbi ke-reskedelmi tevékenységük, kapcsolataik színhe-lyein választottak maguknak lakóhelyet, amely általában a kereskedelmi központok egyike volt. Ezek között Bécs kitüntetett helyet foglalt el. A kereskedők a rájuk zúdult csapások – amelyek között nemcsak teljes vagyonuk elvesztét kell felsorolnunk, hanem az őket övező gyanakvást, előítéleteket is – ellenére folytatni tudták tevé-kenységüket. Természetesen segítségre szorul-tak, de azt, mivel kapcsolatrendszerük megőr-ződött, új hitel, a korábbiak visszafizetési ha-táridejének meghosszabbítása, vagy éppen uralko-dói támogatás formájában – meg is kapták. A kereskedők lakóhelyet, vagyont hátrahagyva elmenekültek, de az adatok tanúsága szerint a szerencsések nemcsak életüket tudták megmen-teni, hanem a kereskedelmi forgalmat is fenntartották, vagyonukat egy idő után képesek vol-tak visszaszerezni, néhány esetben gyarapítani is, ezáltal az őket befogadó közösség felvirág-zásához is hathatósan hozzájárultak.

Schiff Júlia

Éjjeli lepkék ideje

Később lecsukódott a tűz szeme.

A hangok kis pislákoló

fények felé távolodtak el.

Szomorúfűz hajolt fölem,

mellettem éjjeli lepkék mártották

szipókájukat a petüniák kelyhébe.

Magányos fenyő siklott a hold elé.

A csend valamerről borízú dalokat

hordott felém.

Akkor évszázadokat hullottam vissza

az időben

és a fűben hanyatt fekve

pusztai lovon szagultam

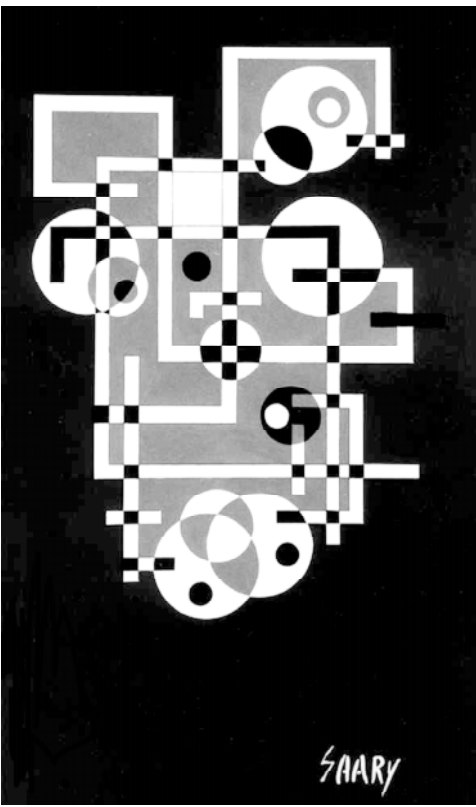
a tejút felkavart

legendáján keresztül.

Az idei budapesti Könyvfesztiválra, a Helikon kiadónál megjelent Sárközi Mátyás és Pallai Péter szerkesztésében *A szabadság hullám-hosszán*. A könyv a BBC 1956-os magyar adásai-ból állt össze, vezető helyen Cs.Szabó László hosszú beszélgetésével, amit akkor menekült egyetemistákkal folytatott. A könyvet gazdag képanyag és életrajzi jegyzetanyag egészíti ki.

•

Budapesten 66 éves korában elhunyt Bella István Kossuth-díjas költő és fordító. Bella összegyűjtött verseit néhány éve *Tudsz-e még vi-lágul?* címen adta ki.

Saáry Éva: Keresztelkedések

Máli néni mint dalszöveg-író

Sötét szeme gonoszkodón villan.

– Hátról óvoda, előlről öregotthon. Na, ki az?

Legutóbb magára gondolt, de akkor nem volt ennyi káröröm a hangjában. Tétováságotat lát-va türelmetlenül leplezi le saját rejtvényét:

– Ejnye, hát T. G.!

Kérdőn nézek rá. Fogalmam sincs, ki az. Kutat-va méricskél.

– Énekes. Donát út. Orgonák. Tényleg nem tu-dod?

Nem én. Majd elejti pápaszemét, úgy bámul, az-tán hirtelen összeszedi magát:

– Akkor jó. Akkor van mégremény. Mert ez a Duna televízió mindent megtesz, hogy népszerűsítse...

Málka, morcos, zsémbs öreglány, lilimos fo-teljéből nézi a lakása előtti kis erdőt. Vérpiros kör-mével a fotel kárpitján dobol.

– Néha azt hiszem, velem van baj. Hogy vénü-lök. Ötször átgondolok mindent. Aztán mindannyi-szor oda lyukadok ki, hogy utálom a szórakoztató-ipar fedőnevű hazudozást. Hogy azt mondja ez az ürge: „Ó, Erdély, szép hazám, ha még egyszer lát-hatnám, soha többé nem hagyom el őt...” Miről beszél? Útlevelet könnyen kap, mehet. Az ország-határok nem zártak. Váknak sem vak. Hát mi a fene baja van? Ha pedig megy, mért nem ül ott, mint ahogy azt a nótájában olyan pátoszal fújja?

Nézi a ház előtti borókást. Feketerigó ugrál a bokrok alatt, a tenger közelségét sirályok jelzik. Sokáig hallgat, aztán a szokásosnál rekedtebben szólal meg:

– Kétszáz kilométeren át sírtam, amikor elhagy-tam a hazámat. Azokkal a könnyekkel tisztán tart-hatnák az Államvasutak minden szerelvényét. Tud-tam, hogy mit hagyok ott, s azt is, hogy miért. Ro-mán asszony ölelt magához, ő vigasztalt a határig. Hát, igen.

Bólogat, almát hámoz.

– A héját majd kiteszük a madaraknak, szegé-nyeknek hosszú volt a tél... Szóval, tudd meg, ílam, nem lenne szabad neki ilyen komoly dolgokkal vic-celődni. Jól fizető dalba öntött, közönséges képmu-tatás. S hiszi, Istenem, s elandalul tőle az emberi-ség, hogy nem szakad ránk az ég...

Az ablak előtt kergetőző cinkéket nézi, s a sze-me vidáman csillan.

– Te, képzeld el, ha csak egyetlen napra megpró-bálnánk őszinték lenni! Ilyeneket énekelni példá-ul: „Ó, Erdély szép hazám, az állam fölkapottám...” Vagy: „Elhagytalak, zöld fenyves, a svéd kégli ké-nyelmes.” Esetleg: "Gyermekkorom sok szép nya-ra, s hat ökör sem húzna haza.” „Délibáb a Horto-bágyon, itt meg bankkontóm van, három!”

Sokáig, szívből nevetünk mindketten.

– Látod, gyermek, az őszinteség nem csak becsü-let dolga. Könnyebbé, vidámabbá is teszi a délutánt.

Igen, s hitellelenné az én Máli néni-portrémat, gondolom savanyúan. Megnyugodhatom, arca is-mét elborul. Kifele kémlel, nézi a tekintetnek ha-tárt szabó kis erdőt.

– Méghogy nosztalgiból költöztem fenyves kö-zelébe! Na, hallod! Ez a nyomorult erdő a végtelen, fenséges tengert takarja el! Viking hajók ringató-ját. S ráadásul örökzöld, télen sem látom tőle a vi-zet! – Ez igen, ez az én Malikám! Pattog, fortyog és sistereg. Akárcsak a tévé telefonvonal a énekes-nek gratulálni igyekvők hívásai alatt.

KOVÁSNAY ENIKÓ

Mozart megkísértése

A mennyei katedrálisban épp megkezdődött az angyali kóruspróba. Gábrriel arkangyal lépett a karnagyí dobogóra, és fennhangon bejelentette:

– Mihály karnagy úr – váratlanul közbejött elfoglaltsága miatt engem kért föl rá, hogy a mai próbát megtartsam! A cserfes angylakák viháncolva összesúgtak: – Vajon milyen fontosabb elfoglaltsága adódhat Mihálynak, mint a ma déli előtti próba? Hogyan lehet, hogy ezt nem említette a tegnapi próbán? Mi történhetett oly hirtelen, hogy egy ilyen előrelátó vezérangyal sem sejtette előre, – Csend legyen! – emelte fel hangját szigorúan Gábrriel. – A többi nem rátok tartozik... Egyébként, ha mindenképpen tudni akarjátok, – tette hozzá titokzatos mosollyal – maga az Úr rendelte magához a karnagy urat ma reggel, rendkívüli megbeszélésre. – Az Úr! – A Fenséges, – A Magasztos! – sustogták megilletődötten az angyalok. – Akkor csakis különleges megbízatásról lehet szó! Az Úr senkit sem szokott soron kívül magához hívni! – Elég a locsogásból! – intette le őket az arkangyal. – Kezdjünk el végre énekelni! Ma új művet tanulunk, Mozart c-moll miséjét. Nem rég írta a szerző, lenn a földön. – Miért mindig mai szerzőtől énekelünk? – méltatlankodott egy szőke kis angylaka. – Hiszen ott az a sok szép gregorián dallam! – tette hozzá egy mellette álló, barna hajú. – Miért elégedetlenkedtek mindig? – kérdezte Gábrriel türelmetlenül. – Hiszen számotokra itt, az időtlenségben minden szerző mai! Mit számít nektek, hogy melyik földi korszakból való darabot adunk elő? Az Úr szinte valamennyit kedveli. – De ezek a mai darabok tele vannak hiú világiassággal! – nyafogta egy nagyobbacska angyal. – Fiaszkám: – ez a Mozart szereti az Urat. Igazán őszinte szívvel ajánlotta neki e művet. – Azért a szférák zenéje mégiscsak magasztosabb! – vélekedett egy pirospozsgás angyal fontoskodva. – Na, most már aztán elég a vitából! – zengett Gábrriel tenorja. – Különben is, mit fecsegtek itt össze vissza? Hiszen még nem is ismeritek a darabot! Még egy ellenvetés, és végleg elveszítem a türelmemet. Akkor aztán jaj lesz a nyavalygóknak! Legalább egy hétre eltíltom őket az énekléstől! Ijédten némultak el az angyalok. A kihágók számára ez volt a legszörnyűbb büntetés a mennyben: Dalolás nélkül egyetlen angyal sem boldogulhat, mert nyomban unatkozni kezd: s az már majdnem olyan, mint a tisztítófűz.

Az Úr, aranyos trónján, koronásan, s hosszú fehér palástjában fogadta Mihályt. – Állj már föl! – szólt rá a hódolattal eléje boruló arkangyalra. – Kegyelmes Uram, minék köszönhetem a megiszteltetést... – kezdte a hű harcos. – Ne udvariaskodj feleslegesen. Sürgős és fontos ügyben hívatlak. Lucifer újabb cseléről van szó! Mihály arca az áruló nevének hallatára nyomban elsötétült: – Miben sántikál már megint az a vén csirkefogó? –Csak semmi veselkedés, Mihály! Higadgt és megfontolt cselekvésre van szükség. A Gonosz ugyanis ezúttal alaposan belepiskolta a földi ügyeket! – Hát mit képzelsz az a felfuvalkodott hólyag, meddig tűrjük még aljas gazságait? – vágott az Úr szavába a főangyal, egészen megfedlegkezve a mennyei illendőségről. – Uralkodj már magadon egy kicsit kedves angylalom! Ne vágj a szavamba állandóan, hagyd hogy befejezzem mondandómat! – dorgálta buzgó szolgáját szelíden az úr. – Bocssás meg, Atyám, ígérem, hogy nem szólok közbe többé! – fogadkozott az arkangyal szégyenkezve. – Szóval úgy áll a dolog – folytatta Isten – , hogy Lucifer nagyon feni a fogát bizonyos Mozart nevű szolgámra a földön! – Épp most próbáljuk a kerub – kórossal, és a szeráf – zenekarral C – moll miséjét! – csúszott ki Mihály száján lelkendezve, majd hirtelen rádöbben, hogy máris megszegte előbb tett ígéretét, mely szerint nem vág az Úr szavába. Szégyenében elpirulva saját szájára csapott. Az Úr elnézően mosolygott: – Tudom, hogy ezt próbáljátok, hiszen mindent tudok. Azt is, hogy nagyon szereted zenéjét. Épp ezért hívatlak téged e fontos ügyben. Lucifer ugyanis mindent megtesz, hogy meggátolja Mozart üdvösségét... – Semmi esélye sincs a cudarnak! – feledkezett meg magáról harmadszor is a buzgó alattvaló. –Ha te is ismered ezt a zenét – s hogy ne ismernéd, hiszen Té ihletted – , akkor magad is tudhatod, hogy ha nem lennék Isten, legalább néhány percre megnémitánalak! – Most már igazán befogom a szám! – ígérte az angyal újra, restelkedve. – Szóval én is kedvelem ezt a Mozartot, különösen a zenéjét. De sajnos, elég naiv ember, könnyű befolyásolni. És sok szabadkőműves, meg illuminátus cselleng a közelében. Rajtuk keresztül igyekszik Lucifer megkaparintani magának! Mihály minden erejét összeszedve szorította össze fogait, nehogy megint kicsússzon a száján az indulat. –

A te dolgod lesz tehát – folytatta Isten – , hogy óvjad őt! Mostanság például félelmek kísértik. Igyekezz – jót sugallva – távol tartani tőle a kísértőt! Ennyi a kívánságom. Nos, most már nyilatkozatsz, hogy elégedett vagy – e megbízatással! – mosolygott Mihályra a Mindenható. Mindenhatóm, ennél megtisztelőbb feladatot aligha adhattál volna szerény szolgádnak! Szökött a hála könnye az angyal szemébe. – Ígérem, hogy minden tőlem telhetőt megteszek Mozart védelmében! Nem fogsz csalódní bennem! – fogadkozott magabiztosan a buzgó szolga. – Arra azonban jól ügyelj – emelte föl újját figyelmeztetőleg az Úr, hogy nem hághatod át teremtményi korlátaidat! Hirtelen természetedben sem manipulálhatod Mozart szabad akaratát! Sugallhatod, intheted, látomásban is részesítheted, sőt még meg is jelenhetsz neki, ha kell! De nem árulhatsz el neki semmit sorsáról, a jövőről, ami befolyásolhatná őt szabad döntéseiben és tetteiben! – Úgy lesz Mindenhatóm – felelte alázatosan Mihály, és hajlongva hátrált ki a trónteremből. Az Úr jóságosan nézett utána, s mikor bezáródott mögötte az ajtó, alig hallhatóan dörögte maga elé: – Hm... Időnként nem könnyű a párbeszéd ezekkel az angyalokkal!

Alig telt el egy hét, Mihály lelkendezve jelentkezett kihallgatásra az Úrnál, aki soron kívül fogadta: – Nos kedves Mihályom, mesélj: – mit végeztél „Mozart ügyben?” – kérdezte mosolyogva a trónon ülő. – Híven teljesítettem, amit reám bízott Mindenhatóm, hajolt meg mélyen Isten előtt a főangyal. – Mozart szívét megerősítettem, a Té szeretetet élményét sugallva, s ihletve, hogy tegyen biznyságot beléd vetett megindíthatatlan hitéről! – újságolta büszkén Mihály. – Ezek szerint Mozart biztonságban van? Lucifer ármányai megíhúsultak? – kérdezte az Úr némi kételkedéssel a hangjában. – Minden bizonnyal! – felelte magabiztosan az arkangyal. – De magad is meggyőződhetesz róla! Mihály a trónterem ablakához lépett, szélesre tárta, s a mennyei Jeruzsálem közeli katedrálisából tisztán ide hallatszott az angyal – kórus csilingelő éneklése: „Ave verum Corpus, natum...” – Jól figyelj, Uram – sustogta Mihály – , ezt ő írta..., s én sugalltam, – tette hozzá szerényen. – Nincs ennél szilárdabb hit, ennél őszintébb imádság... A mennyei dallamok ezüst szárnyakon szálltak az égbe. Az Úr sejtlemesen mosolygott: – És ez, itt... micsoda?! „...in mortis...” – sikoltott fel hirtelen az angyalok hangja. – Ez?! – hallgatta döbbenben Mihály. – De hiszen ez iszonyatos! Ezt a hangzatot nem ismerem! Ezt nem én sugalltam! – tiltakozott hevesen. – Hát persze, hogy nem! – mondta az Úr. – Ez Lucifer ihletése. Ez a pusztá halálfélelem! – Micsoda? Hát mégiscsak sikerült a szégyenletesnek megrontania sugallatomat? A gyalázatos féreg, ezt még megkésérüli! – Higadgj le már végre, kedves szolgám! A Sátán csupán képzele, hogy művünket megzavarhatja. Ha az ember szabadon a mi oldalunkra áll: kísértései csak megerősítik hitében! Figyeld csak tovább a muzsikát!... „Istenem, Istenem, miért hagytál engem?” – sírta még az imént a zene. Majd a hátborzongató szűkített szeptim felfelé oldódott... Mozart homlokának ráncai lassan kisimultak..., s a kottapapírt tollával tovább róva sustogta maga elé: „A Té kezvedbe ajánlom lelkemet!”... – és a lágyan omló harmóniák szilárd reménységet árasztva oldódtak fel az elhalkuló záróakkordban...

TARNÓCZY SZABOLCS

S. Csoma János

Kép

Ambrus Lajosnak

függ a falon egy kép,

és belépsz a tájba

hull hull hull a hó

bokorra, ágra.

jaj, ha eltévednék!

csak néhány méter még

csak néhány pillanat

határt szab a keret

mint létnek a nemlét

függ a falon egy kép

55 éves nyugdíjas asszony Szlovákiából vöröske-resztes gondozói vizsgával, német nyelvtudással **bármilyen házimunkát vállal** Ausztriában vagy Németországban bentlakással. Cím a szerkesztőségben. ++

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

G. Verdi, Nabucco, opera – Gars am Kamp, Burgruine; júl. 14., 15., 21.-23., 28.-30., aug. 5.-7., 12.-14.

W. A. Mozart, Die Entführung aus dem Serail, opera – Reinsberg, Burgarena; aug. 1., 3., 5., 6., 8., 10., 12.

J. Offenbach, Hoffmanns Erzählungen, fantasztiкус opera – Klosterneuburg, Stift; júl. 9., 12., 14., 15., 19., 22., 26., 28., 29., aug. 2., 4.

M. Gellner, W. Stranka, Carmen Cubana, pop opera, ősbemutató – Amstetten, Eishalle; júl. 19., 21., 22., 27., 28., 29., aug. 3., 4., 5., 10., 11., 12.

F. Lehár, A mosoly országa, operett – Langenlois, Schloss, Arena; júl. 21–23., 28., 29., aug. 4., 5., 11–13.

Klasszikus operettek Baden-ban – Baden, Sommerarena; jún. 24 – szept. 3.

T. Ferkay, Schani – mehr als ein Leben, musical – Stockerau, Platz vor der Kirche; júl. 5 – aug. 19.

Ausztria Tánc, fesztivál – St. Pölten, Festspielhaus; jún. 20–30-ig

F. Hebbel, Nibelungenlied, „Nibelungen” – Melk, Donauarena; júl. 14., 15., 20–22., 27–30., aug. 3–6., 10–14.

K. Kraus, Die letzten Tage der Menschheit, próza – Reichenau, Südbahnhotel; júl. 6.-aug. 6.

F. Raimund, Die gefesselte Phantasie, Zauberspiel – Gutenstein, Theaterzelt; júl. 15., 16., 22., 23., 29., 30., aug. 5., 6., 12–15.

G. Barylli, Ohio..? – Wieso?! – Mödling, Stadttheater; júl. 26–30., aug. 3–6., 10–13., 17–20.

A magyar lélek – realizmus a magyarok földjén, kiállítás – Krems, Kunsthalle; aug. 13 – 2007. febr. 11.

A szépség győzelme, kiállítás – Krems, Kunsthalle; júl. 30-ig

Krisztus Teste, kiállítás – Krems, Kunsthalle; jún. 29 – szept. 24.

W. A. Mozart, egy audióvizuális találkozás, kiállítás – Wr. Neustadt, Stadtmuseum; aug. 27-ig

„KurzWeil”, kiállítás – Grafenegg, Schloss; okt. 22-ig

Carnuntum 2000 éves – Petronell; nov. 12-ig

Bécs

Bécsi Ünnepi Hetek – Rathausplatz, Museumsquartier, Schauspielhaus; jún. 18-ig

Impulstanz, Dance Festival – Burgtheater, Volkstheater, Akademietheater, Schauspielhaus; júl. 13 – aug. 13.

W.A. Mozart, Missa brevis C-dur, koncert – Stephansdom; júl. 1.

Don Juan és a szerelem nyara, kiállítás – Kunsthalle; szept. 3-ig

Airworld, kiállítás – Technisches Museum; jún. 28-ig

Kinetismus, kiállítás – Wien Museum; okt. 10-ig

A Bécsi Villamos Múzeum megint megnyílt – 3. kerület Ludwig – Koeßler-Platz; okt. 1-ig

„Stilübungen” von R. Queneau, Begebenheiten in 99 Varianten – Radio Kulturhaus, Klangtheater; jún. 26.

Burgenland

Papagénó Világa, W. A. Mozart, A varázsfuvola gyermekeknek – St. Margarethen, Römersteinbruch; jún. 7 – júl. 13.

Ünnepi Játékok Mörbisch, F. Lehár, Luxemburg grófia – Mörbisch, Seebühne; júl. 13 – aug. 27.

Ünnepi Játékok Kobersdorf, B. Brecht, Die Dreigroschenoper – Kobersdorf, Schloss; júl. 4. – 30.

W. Shakespeare, Ein Sommernachtstraum – Güssing, Burg; jún. 24., 30., júl. 1., 7., 8., 14., 15., 21., 22.

Passió Játékok – St. Margarethen, Römersteinbruch; júl. 1 – aug. 20.

Orgona koncert, Bach, Pachelbel és Couperin remekműveiből – Oberschützen, Kulturzentrum; júl. 12.

J. Haydn zene matinée – Eisenstadt, Schloss Esterházy; aug. 3.

PAPPELPOP 06, Open – air-fesztivál – Mattersburg, Kulturzentrum; júl. 28.

Die Schätze der Neuen, az EU új tagjai – Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Csehország és Magyarország – Ausztria történelmi multjában és kultúrájában valamint hogyan vélekednek ma az újak Ausztriáról – Halbturn, Schloss; okt. 29-ig

3 Generáció – 3 Régió, kiállítás – Schlaining, Burg; okt. 31-ig

Vitorlák és objektumok, kiállítás – Oberwart, Galerie OHO; jún. 17 – júl. 8

Johann Michael Haydn, A püspökök házi zenésze, különkiállítás – Eisenstadt, Haydn-Haus; nov. 11-ig

Fegyverkiállítás – Burg Forchtenstein; okt. 31-ig

Felső-Ausztria

G. Verdi, La Traviata, opera – Steyr, Schlossgraben; júl. 27., 29., aug. 4., 5., 11., 12.

Lehár Fesztivál, A víg özvegy; Fatinitza – Bad Ischl, júl. 8 – aug. 27.

Szén és gőz, tartományi kiállítás – Ampfwang; nov. 5-ig

A művészszalonok nomádjai, kiállítás – Linz, Lentos Museum; szept. 10-ig

A Duna tűz-ben, tűzijáték – Linz; jún. 16

Karintia

W.A. Mozart, A varázsfuvola, opera – Klagenfurt, Neuer Platz; aug. 7.

Karintia-i Nyár, Fesztivál – Villach, Congress Center; Ossiach; júl. 7. aug. 27.

Classics Fesztivál – Wörthersee Gemeinden; jún. 9–14.

Kultur Nyár St. Paul, zenefesztivál – St. Paul, Benediktinerstift; jún. 3 – aug. 13.

Zenei Hetek – Millstatt; okt. 8-ig

Az egyházi zene ünnepi játéka – Gurk, Dom; aug. 7–10.

Trigonale, koncert – Klagenfurt, Konzerthaus; júl. 9.

Gurk-i koncertek – Gurk, Dom; júl. 16. , 23.

Jazz over Villach 2006, fesztivál – Villach, Genotthöhe; júl. 12–16.

Jazz on the Boat, koncert a hajón – Millstatt, Schiffsstation Strandhotel Marchetti; jún. 9, júl. 12., aug. 16, szept. 8.

Vernissage és koncert – Hermagor, Heimatmuseum Möderndorf; júl. 20.

„Dancing on the Volcano” Peter Reginato kiállítása – Villach, Galerie white 8; jún. 2. – szept. 9.

Plasztikák, kiállítás – Bodensdorf, Atelier Weinkeusche; szept. 30-ig

Maria Schuster-Pletz és az agyag, kiállítás – Reichenfels; dec. 29-ig

Kerámia, kiállítás – Wolfsberg, Torbräu; júl. 31-ig

Alak mozgás-ból, kiállítás – Kötschach-Mauthen, Atelier Preswerk; jún. 17 – júl. 29.

Salzburg

Salzburg-i Ünnepi Játékok – Salzburg; júl. 22. – aug. 15.

W.A. Mozart, A varázsfuvola, opera – Salzburg, Großes Festspielhaus; júl. 29, aug. 4., 10., 13., 19., 21., 26.

H. von Hofmannsthal, Jedermann – Salzburg, Domplatz; júl. 23., 24., 25., 31., aug. 5., 6., 14., 17., 22., 25., 28., 29.

Jam-Session – Salzburg, jazzit: Club; jún. 13., 20., 27.

kontracom06, fesztivál és kiállítás – Salzburg, Altstadt; júl. 16-ig

Kozmosz & Konstruktio, kiállítás – Salzburg, Museum der Moderne Mönchsberg; júl. 9-ig

Ég és föld, Mozart-kiállítás – Salzburg, Dommuseum; nov. 5-ig

J. M. Haydn, emlékkiállítás – Salzburg, Johann-Michael-Haydn-Gedenkstätte; júl. 1.- szept. 24.

Édes álom, kiállítás – Salzburg, Residenzgalerie; júl. 15 – nov. 1.

Reflexió, kiállítás – Salzburg, Museum der Moderne Rupertinum; okt. 8-ig

A cipő a művészet-ben, kiállítás – Salzburg, Galerie im Traklhaus; jún. 17-ig

Stájerország

Styriarte 2006 – Graz, Stefaniensaal, Kasematten Schlossbergbühne, Pfarrkirche Stainz; jún. 24 – júl. 30.

Tánc Nyár – Graz, Oper, Schauspielhaus; jún. 25 – júl. 22.

Jazz Nyár – Graz, Schloßberg Kasematten, Dom im Berg; júl. 6 – aug. 13.

Neuberger Kultúr Napok, koncertek – Neuberg; júl. 15–30.

A paradicsom, kigóknak tilos a belépés!, kiállítás – Admont, Benediktinerstift; nov. 5-ig

Az ördög konyhája és az Isten gyógyszerháza, kiállítás – Aflenz, Propstei; okt. 29-ig

Az orient világa, az iszlám kultúra és művészet világa, kiállítás – Leoben, Kunsthalle; nov. 1-jéig

Az üveg – a parfüm nemes adjusztálása, kiállítás – Bärnbach, Stölzle-Glas Center; dec. 30-ig

Csendélet, Rolf Koppel kiállítása – St. Johann b. Herberstein, Gironcoli Museum; szept. 24.

Todo Ecuador, kiállítás – St. Florian, Steirisches Feuerwehrmuseum; okt. 31-ig

Utak az egészséghez, tartományi kiállítás – Bruck an der Mur, Landesausstellungsgebäude; okt. 29-ig

styrian summer art '06, workshop – Frohnleiten, Zentrum; júl. 14–29.

Tirol

Ünnepi Játékok Tirol, Wagner operák: Tristan und Isolde, Parsifal – Erl; júl. 7–29.

Ünnepi Hetek, W.A. Mozart: Don Giovanni, Il re pastore – Innsbruck; aug. 12–26.

Tánc Nyár, a Grupo Corpo, Montalvo-Hervieu csoport, Yamato, Koreana együttesek közreműködésével – Innsbruck; jún. 18 – júl. 11.

Ambras-i kastélykoncertek – Innsbruck, Schloss Ambras; júl. 11 – aug. 26.

Kastély Játék, U. Eco, Der Name der Rose – Rattenberg, Schloss; jún. 30 – aug. 5.

Tirol-i Népi Játékok – Telfs, júl. 27 – szept. 2.

A szexualitás kultúrtörténete, kiállítás – Innsbruck, Landesmuseum Ferdinandeum; jún. 7. – szept. 10.

Jézus Szíve Tüzek, tüzek vallási szimbólumok formájában – Ehrwald, Lermoos, Biebrwier, Ischgl; jún. 24.

Vorarlberg

Bregenz-i Ünnepi Játékok – Bregenz; júl. 19- aug. 20.

Schubertiade, koncertek – Schwarzenberg, Angelika-Kauffmann-Saal; jún. 4–18.

A könyvtár kincsei, kiállítás – Feldkirch, Bibliothek; jún. 9 – júl. 9.

„Signs of Life”, kiállítás – Bregenz, Kunsthau; jún. 10 – aug. 13.

Válogatta Homonnay Lea

LÁZÁR IMRE

Fekete cipő

Nem tudom, mi az ördögért kellett nekem kalandozásra vetemednem. Most már persze mindegy. Elhatároztam, hogy mélyebb ismeretséget kötök a 47-es villamossal. Ha már egyszer ilyen gyakran utazom rajta a Deák tér és a Móricz Zsigmond körtér között, illendő lenne megtudni róla azt is, merre jár a kertek alatt. Addig nem ismerem igazán, amíg el nem megyek rajta a budafoki végállomásig.

Az elhatározást tett követte. Elmentem. Sé-tálgattam egy kicsit a félig falusi, félig városi főutcán, benéztem a piacra, aztán már bent is voltam a csapdában, egy cipőboltban. Már beléptemkor rossz előérzet fogott el a zord biztonsági őr láttán, aki ott állt az elmés szerkezet, a tolvajfogó kapu mellett nyilván azért, ha meghallja a sípszót, keze ügyébe essen a tolvaj, és könnyedén fel tudja tartóztatni. Némi kis nézelődés után kifelé igyekeztem. A tolvajkapu harsány füttyel jelzett, a biztonsági ember rám dörrent: Jöjjön vissza! Táská nem volt nálam, szúrós pillantás a cipőmre. A zord őr azonnal belátta, ezt, ha loptam is, vagy régen loptam, vagy használtan, de semmi esetre sem itt. De árultak lúdtalpbetétet is. Talán azt! Fodorlatosan beletettem az ócska cipőmbé és... nono. Fölszólított, hogy vessem le a cipőmet. A vevők kerekre nyílt szemmel néznek: ilyen hát egy tolvaj. Egy kopottasan öltözött testes öregember. Lehet, hogy volt olyan is, aki megsajnálta. Hátha megélhetési bűnöző vagyok. Szegény munkanélküli, segélyre szoruló szánalmas alak, akinek nemhogy cipőre, de lúdtalpbetétre sem telik. Most kéne előadnom, hogy ezt a cipőt másfél éve vettem a Vámház körüti cipőboltban. Amint látják fekete cipő. Nem szeretek feke-

te cipőben járni, de muszáj volt megvennem, mert másik fekete cipőm nincs és én illendően felöltözve akartam átvenni a Kossuth-díjat. Na még csak az hiányzik. Kitör a harsány röhögés. Nemcsak tolvaj, hanem elmeháborodott is. Kussolok hát, ahogy egy jól nevelt tolvajhoz illik. Ez a fekete cipő aztán mégis közelférkőzött a szívemhez, mert ebben fájt legkevésbé a lúdtalpas és érszűkületes lábam. Azért ilyen megviselt szegény. Most megszenyülten babrálok a fűzőjével és lehámozom a lábamról. Tudom, hogy megtagadhatnám, mert nincs joga átkutatni, kihívhatnám a rendőrséget, igaz közben esetleg egy-két pofont is benyalhatnék... nem, inkább megalázottan vetkőzöm. Abban reménykedem, hogy ma reggel nem lyukas zoknit húztam a lábamra. Az volna a teljes siker. De nem, a zokni ép. Az ember megfogja a cipőmet, lógnak a kezében, mint két döglött patkány, a lúdtalpbetétre pillant. Kirongyolódott szélű ócskaságok. Kétségtelen, hogy azt se itt loptam. Emberrünk kis tétovázás után odamegy a pénztárgéphez, valami dobozfélébe lógatja a cipőket, egy nyikkanó géphang hallatszik. Visszkapom a cipőmet. Motyogok valamit az emberi méltóságról meg ilyesmiről, de keményen lehurrognak. Örüljek, hogy hatástalanították. De nem örülök, megalázva húzom a csíkot. Hatástalanított öregember hatástalanított cipőben. Gyere már kedves 47-esem, vigyél minél messzebbre. Mi a fenéért akartam látni a végállomásodat. Milyen messze vigyelek? kérdezi a 47-es. Hát más országba, más határra, oda ahol... Csak a Deák térig tudlak vinni - mondja tárgyilagosan. És visz. Zakoltunk a kopott síneken.

Anyanyelvünkéről

Gyakori nyelvhelyességi hiba nyelvünkben a hasonló hangzású szavak fölcserélése. A tévesztés forrása a kismértékű alaki eltérés, pedig e szavak jelentésükben többnyire lényegesen eltérnek egymástól.

Elterjedt az *egyelőre* szónak *egyenlőre* alakban való használata rádióban, televízióban egyaránt. Az egyelőre nyelvújítási szó a 18. század végéről, s az egy szó származéka. Jelentése: bizonytalanul rövid ideig, jelenleg még (pl.: egyelőre itt maradok, egyelőre abbahagyom). Hosszú ggy-vel ejtjük. Ezzel szemben az egyenlőre az egyenlő melléknév-re ragos alakja, jelentése: egyenlő nagyságúra, méretűre (pl.: egyenlőre darabolta a deszkákat). Felcserélésük durva nyelvhelyességi hiba.

Hasonlóan bántó a *helység* – *helyiség* szó felcserélése. A helyiség valamely épületnek valamely elkülönített része: szoba, konyha; összetételekben: mellékhelyiség. A helység pedig kisebb-nagyobb emberi település: falu, város. Ezért helytelen pl. kerthelyiséget mondani, vagy a lakás négy helységből áll, de nem szoktunk egyik helyiségből a másikba utazni sem.

A *szível* igét gyakran összetévesztik a (meg)*szívllel* igével, pedig az első értelme: elvisel valakit, az utóbbié: tanácsot megfogad.

A *magános* – *magányos* szavak elkülönítő jelentését kicsit tréfásan úgy is érzékeltethetjük, hogy nem minden magános (egyedülálló) ember magányos (magának való, visszahúzódó, emberektől elkülönülő).

UNTI MÁRIA

Kazinczys szűkmarkúság

Böröndi Lajos: megváltásra várva, versek, 2006, Palatia - Győr

tőjeként. Így az „*Apollon szobor*” keatsi áthallásaival, vagy a „*Latin strófák*” juvenalisi, catullusi vagy akár a „*Párv*ers” a vaskosabb martialisipetroniusi, Janus Pannonius-os hedonisztikus, ám őszinte beteljesülésre vágyó tiszta hangjával.

A kötet harmadik ciklusa, a „szívdobogás” egésze is ezt a József Attila-i átölelni és átölelve lenni atavisztikus páros létélményt, mint a létezés alapfeltételét fogalmazza újra. Újszerű az is, ahogyan ezt a különös befogadást az eddig Börönditől ismeretlen Ázsia-élmény hozza előnk a „*Távoli ízek*” ciklus verseiben. Bangkok és Szöul színe, szaga, ínymaró étkeivel, lelket mámorító, testet felzabáló, fényeivel izgató, mindig gomolygó párájával elnyelő világ tömény életigenlés. „..... a *holnap szíve ott dobog ahonnan jöttél Keleten.*” A vegytiszta életöröm azonban csak ábránd, olykor melankolikus, elégikus szolid remény. A panteisztikus Isten-élmény ott rejtezik a versek zömében, csak hát a természet Isten átjárta megáldottságát az

Sulyok Vince

SZENT-IVÁN ÉJÉN

Szent-Iván éje van és Norvégia-szerte

tüzek gyúlnak-lobognak

a hegyoldalakban,

tavak és fjordok partján, ősrégi pogány

idők máig továbbélő emlékezeteként;

ácsorgunk körülöttük szárazra aszott

ágakat hajítva a máglyákra;

szikra-csillagok,

sziporkák zúdulnak belőlük elő;

atavisztikus

lélekkel nézünk a füstbe, a sárga-fehér

lángokba, szinte transzban már, az északi

fehér éjszaka misztikus-varázslatos,

ködeiben, sejtelmes árnyai között,

szinte valami földöntúli ragyogásban,

mely tompa mégis s már-már fekete -

így ünnepelve a nappal tetőződését

az éjszaka homályának határán,

a nappali fény teljessé válását,

amelyből ma már mégis egyet léptünk

a lassan, fokozatosan és mégis csöknyös

kitartással növekvő sötétség és tél felé,

ma még percnyi lépést csak, hogy

megduplázzuk

hamarosan s háromszorozzuk,

négyszerezük

gyorsulva folyton, majd megint lassulva,

amíg a téli napfordulóig nem érünk,

december feketeségének hidegébe,

nehéz, dermedt ködeibe. Ma fények

ragyognak még ránk az éj közepén is,

noha halványan, és bearanyozzák,

beragyogják arcunkat a lobogó lángok,

Szent-Iván éje sárga tüzei,

melyekből szíkrák pattognak ki

kavarogva,

füstből szökke elő a tejfehér,

a szőke éj északi rejtelméibe -

de aranylő fényeikből már elindultak

felénk az árnyak is s lépéseit

naponta sokszorozva a halál is,

a mi perc-életünkért kezdünk már

dideregni,

mert tetőzött már az év s a nyári éj,

s tetőzött az élet is, az életünk,

amíg körbepillantunk itt egyre több

a kihunyó, lelohadó, elfeketült

hamuvá váló máglya körülöttünk,

s egyre inkább magunkra maradunk

az éjszaka, Szent-Iván éje csonthideg

és csontféhr árnyaival – az elmúlással.

Saáry Éva: Tavasz

JELEN SZÁMUNK KÉPEIHEZ

Saáry Éva geológusként 1952-ben Nagylenygelben dolgozott az olajmező feltárásán. 1956 novemberében, a forradalom leverése után Nyugatra menekült. Eseményekben gazdag munkás évek után Lugánóban telepedett le. Itt a magyar emigráns szellemi élet vezető alakja, a Svájci Magyar Irodalmi és Képzőművészeti Kör (SMIKK) alapítója, ma tiszteletbeli elnöke, és elnöke a Ticinói Magyar Egyesületnek. Érdeklődése, művészi adottsága fokozatosan új távlatokat nyitott meg előtte. Nemzetközileg is elismert festőművész, fotóművész, író és költő lett. A rendszerváltás után már hazatérhetett Magyarországra. 1992-ben került kapcsolatba a Magyar Olajipari Múzeummal. Képzőművészeti alkotásaiból, könyvborító terveiből, írásaiból a Magyar Olajipari Múzeum a tizedik kiállítást rendezte ez év márciusában. A zalaegerszegi Buday Art Galéria Kft., a Magyar Olajipari Múzeum (MOIM) és a Pannon Tükör Szerkesztősége 2006. 03. 24-én 17 órára hívta az érdeklődőket Saáry Éva Lugánóban élő képzőművész, író-költő és fotóművész kiállítására, valamint szerzői estjére a megyeszékhelyi Buday Art Galériába. A közel száz vendég szép kiállítást láthatott és nagyszerű irodalmi esten vehetett részt. A szerzői estet *Pétek Imre* József Attila-díjas költő, a Pannon Tükör főszerkesztője vezette. A Reflex-Velorex Együttes nagyszerű előadást nyújtva szavalta *Saáry Éva* több versét. A rendezvényen *Saáry Éva* átadta a közjegyzővel hitelesített okiratot *Tóth János* múzeumigazgatónak, amellyel a MOIM-nak ajándékozta képzőművészeti gyűjteményét, számos fotóját, kéziratát és az emigrációs irodalom több kötetét. A művész nő nemes ajándékával, egy értékes egyedi kiállítási anyaggal, fontos kultúrtörténeti dokumentumokkal gazdagította a Magyar Olajipari Múzeumot. Köszönjük a festményeket, fotókat, könyveket, műalkotásokat. Becsülettel őrizzük nemzeti kulturális örökségünk ránk hagyományozott részét. Kiállításokon és publikációkban közkinccsé tesszük.

Tóth János

Böröndi Lajos legújabb kötete karcsú, elegáns és kegyetlen. Kegyetlen - nem az olvasóhoz, hanem az alkotóhoz, önmagához. Noha a „megváltásra várva„ hátsó borítóján a 2004-ben megjelent „Összegyűrt idő” kalászosat könyve óta írt új verseket ígér, a négy ciklusba rendezett, *Varga György* és *Silviu Oravitzan* teremtő kezét, *Deák Ernő* és *Balassa Tamás* szemét is dicséző kötet a friss művek mellett régebbieket is hoz. A szerzői kérlelhetetlenség magyarázata, hogy *Kazinczy*, a kemény szavú ítész epigrammatikus tanácsa nyomán ezúttal csak a legjobb korábbi verseit emeli át, menti ki, hozza újra a négy kötetciklus szigorú logikája szerint.

Ezzel együtt a „megváltásra várva” színei, tónusa kisebbségre meglepetés a korábbi Böröndi-énhez képest. Markánsan tetten érhető benne az életmű klassziczizálódása. Ez egyfelől a szigorúan válogatott korábbi verseket jelenti, másfelől a Kölcsey- és József Attila evokációk megszorodását. Harmadsorban újszerű, hogy a korábban kevésbé művelt antik motívum-, sor- és strófaszerkezet most többször is fölbukkan - a szépségkultusz és igenlő életöröm megjeleni-

tásra várva... Megőrizte a Böröndi-líra értékeit, s új ízekkel is gazdagította, érlelte az életművet. Az alkotó az apró képek mestere. A Böröndi-kép tárgyas, konkrét, hideg: előbb kicsinységtől, majd aztán a humanizált asszociatív gesztustól kap lágyaságot. Pontos, szépen kibontott. Mint a lepke a kövön, vagy ahogyan darázs dőzsöl szőlőn, a gyilkos orrot töröl, a kamrában egér kaparász, a gesztenye burka megreped, ahogy elporladnak női bokák s fölragyog a meztelenség. A tárgyiasság olykor dalszerűvé szelídül, képszervező motívumai ősiek: kő, virág, levél, víz, kard.

Jelzői a nyugatos elődök - Kosztolányi, Rónay György nyomán - izgalmasak: „*üveg idő*... Metaforái teltek, humanizáltak: „*kihűlt kenyér a táj*” színesztéziái sűrűek, komplexek: „*a fény illatát érzem*...”. Lírai alapattitűdje a belső, lélekmélyi haza megteremtésének igénye s a zárvánnyá merevített, áttetszővé tett idő megragadása, felmutatása. Lírai ideje a késő nyár füledt délutánja, helyszíne a metaforából komplex képpé növesztett kert. Társműfaja az akvarell. .

VIDA ISTVÁN

Isten proletárja

Sárándi József: Rendszerdöntőgető, Barbaricum, 2005

2005 tavaszán jelent meg Sárándi József Rendszerdöntőgető című kötete. A furcsa cím alatt Kortörténeti adalékok, Emlékirat pontosítja a témát. Az elmúlt húszév (1984–2004) kortörténete rajzolódik föl e könyvben.

Az „ősregi barátsággal” ajánlott könyvet azonmód, nyomdamelegen átolvastam, s el is tettem „jobb időkre”, amikor majd lehet elme-rengve belemerülni abba a „kis magyar pornográfiába”, amit akár irodalmi életnek is csúfolhatunk. Bocsánat az Esterházy-cím elorozásáért, de találónak érzem ezt a kifejezést arra az állapotra, ami a zárójelezett húsz évet jellemzi.

Ódzkodtam ismertető, ajánló írásától két okból is. Először talán az érintettség okán, hisz a könyv kortörténeti dokumentumának két (talán nem nagyképűség, ha azt mondom: fontos) dokumentuma is köthető hozzám, s a Bécsi Naplóhoz. A posztmodernnek nevezett költői irány helyretételének dokumentumát a Napló közölte először, s a hozzá kapcsolt hosszabb interjút én készítettem. S ugyancsak a Bécsi Napló jelentette meg 1995-ben az Új Forrás folyóirat önfényező ünneplését lefokozó kis írást is, ahol fehéren-fekétén megírtuk, hogy milyen politikai botrányt okozott egy Nagy Gáspár-vers közzététele. S hogy ez milyen nagyszerű alkalmat kínált a börtönjárta Sárándi József, amúgy József Attila-díjjal is kitüntetett költő tönkretételéhez.

A másik ok, amiért e fontos kötet ajánlásától ez idáig eltekintettem, az a Sárándira kövesült üldözési kényszer, s az ebből fakadó mindenkit támadó magatartás, ami e könyv írószövegségi bemutatása kapcsán is megfogalmazódott bennem. Az, hogy Sárándi József nem vette észre: sikerült annyira jelentéktelenné tenni az írói szó súlyát a „posztmodern” Magyarországon, hogy már nem éri meg írói, irodalmat üldözni, már semmi jelentősége nincsen az írott szónak. Talán ezért is érzem fölöslegesen nagyotmondónak a címet, a rendszerdöntőgetés a mából visszánézve gyerekes csínytevés: a rendszer csak úgy összeomlott, mint a „*vérrel kitömött bábú*” (Sárándi szóhasználat!), amiből kiszivattyúzzák a vért.

Szomorú felismerés ez. De túllépve hát ön-nön fölöslegességünk fölismerésén, csak úgy kedvtelésből ajánljuk ezt a könyvet!

A tatabányai Új Forrás folyóirat 1984 októberében közölte Nagy Gáspár Öröknýr, elmúltam kilenc éves című versét, ami Nagy Imrére való egyértelmű utalásokat tartalmazott. Ez túllépte az irodalmi közmegegyezés határát, retorzióként Sárándi Józsefet, mint a versrovat szerkesztőjét állásból elcsapják, s egy év közlési tilalmat mérnek ki rá. (Ezt csak úgy mellesken tudja meg az ember, amikor minden laptól visszaküldik kéziratait.) Tánári diplomáját nem használhatja, diszkós állást ajánlanak fel neki Tatabányán, amit nem vállal el.

Leányváron él, egy kis Esztergom mellett faluban. Ezután feketemunkákból tengeti életét.

A rendszerváltás (előszeretettel használja a gengszterváltás szót) után rehabilitálják, ha annak nevezhető egy miniszterialis elnézésékrés.

Állásába nem helyezik vissza.

A Rendszerdöntőgető e betiltás dokumentumait közli elsőként, s bizonyára sokaknak nem volt eddig ismert a „történet” háttére. Nekem, aki 1991-ig rendszeres levél- és telefonkapcsolatban állt Sárándi Józseffel ez eddig nem volt ismeretlen. Az egymás mellé helyezett dokumentumok, írások azonban azzal a többlettel ajándékoztak meg, hogy rádöbben-tem: az igazságtétel magyar módja a kilencvenes évek elején felért egy újabb megalázással. S hogy az írónak akkor is az a dolga, hogy ír, hogy mindent a „világ” elé tár, ha mint fontosabb írtam már, végső soron ma nincs jelentősége Magyarországon az írott szónak.

A könyv igazi nóvuma a Váci barátság lenyomata. Sárándi Józsefet ugyanis Váci Mihály karolta fel tizenéves pályakezdként, s az íránta érzett tisztelet és szeretet negyven év után is süt a kötet lapjain. S Váci portréjának megajzolásához fontos adalék ez a fejezet. S milyen „természetes”, Váci is kikopott a közgondolkodásból, csak rövid, sablonos ítéletek hangzanak el róla (is).

A Búcsú a posztmoderntől címet viselő fejezetet már említettük, fontos mondatok mondatkai ebben ki a magát egyedül érvényes irányzatnak kikiáltottról, arról, amelyik ízlésterrora következtében az olvasni tudó ember elfordult az irodalomtól. Sárándi is tudja, érték keletkezhet ugyan egy korban akkor is, ha az adottban nem nagyon akad olvasója, de az olvasók tudatos leszoktatása az irodalomról gaztett.

Körmendi Lajos interjúval zárul a kötet (ő a könyv kiadója is, s szomorúan írom: e kötet utolsó szerkesztői munkája), s ebből idézek végül egy hosszabb passzust az irodalmi esélyegyenlőségről. Hozzáteve, Sárándi immár örök vesztesnek látszik ezen a világon. Azonban bizonyos, nélküle e kor nem írható le, a kórrajz nem rajzolható meg.

> *Aki proletár sorsot örököl, s nincs támogató, pártfogó atya, meggebedhet, akármekkora talentummal rendelkezik is. (Gondoljunk a korán elhunyt Pass Lajosra és Szervác Józsefre.)*

Akik pedig patrícius családban születnek, őrzővédő, kiterjedt humán kapcsolatokkal bíró atyáik révén tehetségüket a legjobb iskolákban paléozatiáják, az utód bizvást remélhet „pénzt, paripát, fegyvert”, műveinek kemény kötet, hatásos reklámot uthon és külföldön. Világnyelvekre fordított könyveik, s európai, amerikai fölvasó körútjaik honoráriumából eltengődnek szegények. Begyűjtenek másfél mázsa díjat, tucatnyi kitüntetést, díszpolgárságot. Monográfiák készülnek róluk, melyekből megtudhatjuk, hogyan lett a kakálószekben mosolygó kislejűkből sikerektől csömörlött depressziós élő klasszikus.

A folyóiratok is az ő remekbe szabott műveik kritikának nevezett „simogatósaival” s monográfusai munkáinak dicséretével vannak tele. No meg az epigonjaik zsengéivel. Istenbizony nem irigylem őket.

Ennyit a két térfél „esélyegyenlőségéről”. <

BÖRÖNDI LAJOS

A Bethlen Gábor Alapítvány negyedszázada

Alapítvány a nemzet javára. A Bethlen Gábor Alapítvány negyedszázada 1980–2005, Püski Kiadó, Bethlen Gábor Alapítvány, Budapest 2005, 312 old.

A könyv a Bethlen Gábor Alapítvány huszonöt éves történetét mutatja be, de a hőskorról, a rendszerváltozást megelőző tíz esztendőről beszélve ad újat a történetírás számára is. A Kádár korszakbeli ellenzéki mozgalmak marxizáló, liberalizáló irányzatainak földolgozása és öndokumentációja alaposnak is mondható, a népi-nemzeti vagy nemzeti demokrata erők küzdelmeiről jobbra csak személyes visszaemlékezések vallottak eddig. Éppen ezért hézagpótló e Bakos István szerkesztette kötet. A cselekvéssé lett gondolat részletes demonstrációjáról van szó itt, ami nemcsak egy nagyhatású tradíció máig való életképességéről beszél meggyőzően, de a bomló diktatúra természetrajzának szemforgatásan alattomos módszereihez is fontos adalék lehet. Széchy Árpád gazdagon dokumentált tanulmányát a lírai esszék s a közember számára eddig ismeretlen dokumentumok – beadványoktól az ügynöki jelentésekig – jól egészítik ki, s így az egyetemes magyarság érdekében végzett, a határok feletti szellemi haza megteremtéséért folytatott küzdelemnek is méltó emlékkállítás ez a mű. S emlékezete annak is, ami a történe-

lem fősodráról beszél ma már. Az 1979 karácsonján megfogant, de csupán hat esztendő múltán engedélyezett, s ezt követően még évekig a kádári titkosrendőrség figyelmétől kísért Bethlen Gábor Alapítvány szellemében és törzsgárdájában a Lakiteleken alakult Magyar Demokrata Fórum közvetlen előzményének, így az első szabadon választott kormány forrásvidékének is tekinthető ugyanis. Történelmi tett volt e história, nem lehet vitás. Mindez együtt: tények és emlékezet, vallomás és morális tanúságtétel, tanulmányban, versekben, esszéikben, köszöntőkben, adatsorokban, dokumentumokban s több mint száz fotóban elbeszélve.

N. PÁL JÓZSEF

PER PETERSON norvég szerző regénye nyerte el az *Independent* c. londoni napilap Foreign Fiction díját. A díj hatos döntőjébe két magyar mű is bejutott: **Szabó Magda**. *Az ajtó* c. regényének fordítása, míg **Kertész Imre** Nobel-díjas író *Sorstalanság* c. művének új angol fordítása (Tim Wilkinson munkája) Petterson után a második helyen végzett.

ÚJ KÖNYVEK

BAKOS István (összeállította): A Bethlen Gábor Alapítvány negyedszázada 1980-2005. Püski Kiadó, Bethlen Gábor alapítvány, Budapest 2005, 312 old.; BALLA Bálint: Szociológia és kultúra. Magyar Szemle Könyvek (Budapest) 2005, 303 old. + képmelléklet; BABEL Balázs: Isten országútján. Elmer István beszélgetése Bábel Balázs kalocsai érsekkel. Szent István Társulat, Budapest 2005, 187 old.; Dr. LECZKI Lajos: Magyarságról – a magyarságnak. Közéleti újtjelzők. Püski Kiadó, Budapest 2005, 306 old.; GÖMÖRI György George: Versek Marinak – Poems for Mari. Pont Kiadó, Budapest 200653 old.; GÖNCZ László: Egy peremvidék hírmondói. Mura menti életképek a 20. század első feléből. A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia kiadása, Budapest 2006, 273 old.; GRÓH Gáspár: Határok nélkül. Magyar Szemle, Budapest 2006, 355 old.; HERMANN Róbert, Kleťečka Thomas, Gmoser Elisabeth, Lenkefi Endre feldolgozásában: Von der Revolution zur Reaktion. Quellen zur Militärgeschichte der ungarischen Revolution 1848-49 [A forradalomtól a reakcióig. Az 1848-49-es magyar forradalom hadtörténeti forrásai]. Argumentum, Budapest-Wien 2005, 878 old. (képmelléklettel);

Németh Lászlónak szobrot emeltek

(BGA Sajtószolgálat) 2006. április 28.-án, pénteken, Budapest, a II. kerületben, a Pasaréti út és a Radna utca találkozásánál, felavatták Németh László szobrát. A közadakozásból létesült egész alakos szobor Csíkszentmihályi Róbert Munkácsy-díjas Érdemes művész alkotása.

A szoboravató ünnepséget, amelyen az író családja mellett, Mádl Ferenc volt köztársasági elnök és felesége, számos önkormányzat, szervezet, intézmény és a művészeti élet képviselői, a tisztelgők száza vettek részt, Olasz Sándor, a Németh László Társaság elnöke nyitotta meg.

A magyar irodalom egyik legnagyobb életművét megvalósító Németh László világlátásának alapja a morális küldetéstudat volt. Így méltatta a 105 esztendeje született író Mádl Ferenc korábbi köztársasági elnök annak első életnagyságú szobrát felavatva a Pasaréti út és a Radna utca kereszteződésénél lévő ligetben. A szobor leleplezésére összegyűlt népes társaság, köztük Németh László rokonai és követői, egyházi méltóságok, írók, költők, művészek, politikusok előtt hangsúlyozta, hogy *benne együtt volt az ideális hazafiság, és az ideális vilápolgárság. „Sokan úgy látták, és azt hiszem, jól látták, hogy Németh László világlátásának alapja a gyakran semmibe vett, le-sajnálott morális küldetéstudata volt. Nagy szerepet kapott ebben a közösség, a tágabb közösség, a nemzet és az egész emberiség szolgálata*” – mondta az íróról Mádl Ferenc.

A szobrot Monostori Imrével együtt az író nevét viselő iskolák diákképviselői leplezték le, és Szabó István református püspök áldásával adták át a főváros, illetve a nemzet közösségének.

Pilisnszky János és Nagy Gáspár Németh László emlékére írott versei és Bartók Béla népdalfeldolgozásai után szolt Csoóri Sándor: *„Egy költő életműve azzal, hogy itt hagyta, nem kész. Nemzete szellemében kell elkészülnie”* - idézte Németh László Adyra emlékező szavait, s azoknak igazságát a Széchenyi, az Áruló, a Gyász, az Iszony írójára is kiterjesztette. Egyben Magyarország Mohács utáni történelme legnagyobbjai közé helyezte őt Széchenyi és Ady mellé. A Németh László lángelemeként említő illýési gondolat igazolására Csoóri Sándor Németh László esszéit, programadó műveit is elemezve érvelt, mondván, az író gondolatai túlélték az időt.

- Két fogalmat emeltem csak ki az író életművéből: a kert-Magyarországot és a rádió földadatát, és máris tolonganak utánuk a sajátos Németh Lászlói fogalmak: az értelmiség hivatása, a minőség forradalma, az író és hatalom, a jobbabb egységéért, a harmadik út, magyarok kibékülni, magyarság és Európa - csupa-csupa olyan fogalom, amely nem egy le-tűnt múltat idéz, de szinte elevenebb jelent, mint amelyről mi írunk. Ki írta meg például a harmadik szárszói beszédet közölünk, amelynek a rendszer-váltásról és a demokráciáról kellett volna szólni?! - mondta Csoóri Sándor.

Az ünnepséget *Bakos István* és a *Németh László Gimnázium* diákjainak közreműködésével a Németh László Társaság szervezte, akik kezdeményezik, hogy e parkot a kerület díszpolgáráról, egykori lakosáról, az íróról nevezzék el.

JESZENSZKY Géza – KAPRONCZAY Károly – BIERNACZKY Szilárd (szerk.): A politikus Antall József - az európai úton - Tanulmányok, esszék, emlékezések a kortársaktól. Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2006, 570 old.; JÓZSEF Attila: Szeretném, ha vadalmafa lennék – Ein wilder Apfelbaum will ich werden. Verse/Gedichte 1916-1937. Magyarból fordította Daniel Muth, Fejtő Ferenc elő-, Dalos György utószavával németül. Amman Verlag, Zürich 2005, (503) old.; L. JUHÁSZ Ilona: „Fába róva, földbe ütvé...” A kopjafák/emlékoszlopok mint a szimbólikus térfoglalás eszközei a szlovákiai magyaroknál. Lilium Aurum Könyvkiadó, Komárom-Dunaszerdahely 2005, 287 old.; KOVÁCS Imre: Virtuális Magyarország. Politikai írások 1948–1980. Válogatta és szerkesztette Szabó A. Ferenc. Magyar Napló, Budapest 2005, 282 old.; LISKA Dénes. A Papa, a Mama meg a többiek. Garbo Kiadó (hely és év nélkül), 168 old.; RADICS Éva: Szokolay. Emlékkönyv a zeneszerző 75. születésnapjára. Kairosz Kiadó, (Budapest) 2005, 354 old.; SZÖLLŐSY Árpád: Csillagóráim. XX. századi találkozások. Új Horizont – Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, Veszprém – Basel 2005, 207 old. ZELLIGER Erzsébet: A tihanyi Alapítólevél. Bencés Kiadó, Pannonhalma 2005, 65 old., III tkp.

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358. Web: www.fkkk.tvn.hu/beansnaplo

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49 E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/1/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (Cambridge), K. Lengyel Zolt (München), Monoszlőy Dezső (Bécs), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Sulyok Vince (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Kántás János, Radics Éva, Szemerédi Tibor, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21. IBAN: AT572011100000446793

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 9 Euro, Magyarországon 900,- Ft, Németországban és a többi EU-államokban 13,60 Euro, vagy annak megfelelő összeg: Svájcban 22,- Sfr. Amerikában, Kanadában, Dél-Amerikában és Ausztráliában (légipostával) 22,- US dollár (24,40 Euro).

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Szakács Ervin, 1041 Capri Isles Bul. #228, Venice, FL 34292. Tel.: 941 483 4465 Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librottrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000. Németországban: ANTON-Verlag, Szutrély Beatrix, Grünewalder Str. 55, D-42657 Solingen, Stadtspar-kasse Solingen, BLZ 342 50000, Kt 515 8886. Svájcban: Laczkó Zsuzsanna Éva, Höglstr. 53, CH-R600 Dübendorf. Bank folyószámla: Zürcher Kantonalbank 8600 Dübendorf, Konto: 1140-0043.177

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. Postagi-ro Nr.: 756987-4.

Névvél vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Lapunkat támogatja az Illyés Közalapítvány

Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturzgasse 1a